Mezi pannou a babou

Eda Kriseová

Městská knihovna v Praze

e-kniha • Praha • 2026

Mezi pannou a babou

Eda Kriseová

Znění tohoto textu vychází z díla Mezi pannou a babou tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Práh v Praze v roce 2018.

§

Text díla (Eda Kriseová: Mezi pannou a babou), publikovaného Městskou knihovnou v Praze, je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno Autorským zákonem č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci Creative Commons Uveďte původ-Nevyužívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

Verze 1.0 z 16. 10. 2026.

OBSAH

1. 7
2 16
3 25
4 34
5 45
6 50
7. 54
8 58
9 61
10 63
11. 70
12. 73
13. 75
14. 79
15. 81
16. 84
17. 91
18. 99
19. 102
20 106
21. 110
22 113
23 118
24 121
25 128
26 132
27 137
28 142
29 146
30 153
31. 157
32 162
33 165

Mezi pannou a babou prostírá se pole,
vedli tu svou, na koni, pěší,
válčili, týrali a brali.
Až teď je ticho,
přehlíží baba pláň,
mužský ani jeden, snad pomřeli jedem.
Na holém stromě pták, snad sup,
číhá, metr stříhá.

Zas je, kupodivu, jaro,
panna holubice začíná se škubat,
brzy bude nahá,
už si podestlala, aby byla měkká,
na holoubka čeká
a přijde zmok.

Bývala pannou, teď už je sudlicí
ostnatá zbroj.
Vlhkou stopu suchou rukou smetá,
zmetá.
Kdysi kojila holoubátka,
ty jí vzali, vykuchali.

Na holém stromě pták, snad sup
číhá, metr stříhá,
až doklove se do světla.

Všechny postavy v této knize
jsou vymyšlené a jejich možná
podobnost je čistě náhodná.

1.

Přišla k železné bráně, barokně kované, vzala za těžkou kliku, ale ta se ani nepohnula. Brána byla zamčená a za ní zahrada kvetla všemi květy pozdního léta. Růže byly ráno ještě svěží, ale k večeru už okorávaly a den se zavíjel do suše voňavé noci. Uprostřed záhonu letních květin stála veliká dřevěná štoudev a z ní agáve hnala všechnu svou sílu k bezmračnému, na západě narůžovělému nebi, na němž kroužily jiřičky. Starý pan zahradník pěstoval agáve dvacet pět let a každý rok čekal, že mu vykvete. Pan opat ji kdysi přivezl klášternímu zahradníkovi z Dalmácie jako projev své veliké přízně. Snad ho odměnil za to, že si vzal za ženu jeho levobokou dceru, ošklivou, zubatou a zbožnou. V lednu šel starý pán do penze, jeho žena dál zdobila oltáře, zametala v kostele a zpívala na kůru a na jeho místo nastoupil mladý muž, který nevěděl nic o panu opatovi, Dalmácii ani o nešťastném manželském životě svého předchůdce. O agáve se nestaral a ona se rozhodla, že pokvete. Některé rostliny prý vykvétají z nouze a z nedostatku lásky. I stromy prý nejvíc kvetou a plodí krátce před smrtí, jakoby z posledních sil.

Káťa kdysi ve Středomoří viděla, jak vykvetla agáve, a také pozorovala, jak umírá. Stvol silný jako kmínek se nejdřív zlomí a listy tuhé a tvrdé začnou zevnitř měknout, jen tenká slupka drží mazlavou hmotu ještě pohromadě, až přetlakem pukne, rozpáře se a vyhřezne žlutohnědá hniloba. Potom se už rostlina propadá, prosakuje do země, až úplně zmizí.

Bránu jí velikým klíčem otevřela sestřička Běloruká, šla za ní po cestičce vysypané žlutým pískem a uhrabané. Sestřička kráčela

rázným krokem v ortopedické obuvi, do jejích šlápot se Kátiny stopy nevešly a musela se držet, aby nepředbíhala. Sestřička šustila nejen kroky v písku, ale i bílou naškrobenou zástěrou. Byla celá bílá, papírová, kůžičku má tenkou a suchou a ruce vždycky studené. Vrásky na obličeji se snaží poskládat do úsměvu, ale v koutcích úst zůstává trpkost. Rty má Běloruká jako úzkou tkaničku, která sebou mezi řečí nervózně mrská a vytváří tik. Má to snad z toho, že se pere se zuřivci.

Před vchodem do kláštera visí znak, je na něm Panna Maria, nad ní je arcibiskupská mitra a opatská hůl. Kníže Soběslav prý kdysi lovil ve zdejších nekonečných hvozdech, zabloudil, už se bál, že ho divá zvěř roztrhá, a tak poklekl a modlil se k Panně Marii. Zjevila se mu, podle legendy, mezi stromy, rozzářila temnou skulinu svým nebeským světlem a vyvedla ho z lesů. Kníže dal pak na soutoku dvou řek na znamení díků postavit klášter. Několik staletí se kněží a mnichové na tom místě modlili a kultivovali krajinu, zasazovali aleje stromů a na rozcestích dali postavit kapličky a boží muka, aby si lidé neustále připomínali utrpení toho, který je svou smrtí vykoupil z dědičného hříchu. Z kapliček vytékala zázračná voda, zdálky sem pěšky putovali ti, kteří trpěli nějakým neduhem. Od nějaké doby se snad voda pod kapličkami zkazila a lidé teď po ní blázní. Nikde v kraji není tolik duševně chorých jako právě tady. Stalo se to možná v době, kdy přijely zelené kamiony státní policie a odvezly všechny kněze a mnichy do vězení. V klášteře pak zřídili nejdřív vězení pro kněze a mnichy odjinud a později psychiatrickou léčebnu, zámky na klíče předělali na trojhránky a mosazné kliky nahradili bakelitovými. Rovněž spálili knihovnu se starými tisky, vyházeli knihy vidlemi na dvůr a každý si mohl vzít, co chtěl. Ještě dnes by se ve venkovských domácnostech našly staré knihy a porcelán s klášterním znakem, možná i intarzovaný

nábytek mají lidé na půdách. V klášteře jsou teď kovové postele, bláznů je tolik, že mezi postelemi nemohou být ani uličky a jeden pacient leze do postele přes postel svého souseda, pokud ovšem není v kleci. Stojí tu bíle natřené skříňky na léky a injekce, ovšem zamčené, a na chodbách zelené plechové skříně na šaty pacientů, i když se ví, že jsou chronici a nikdy už odtud neodejdou. Nanejvýš jim civilní šaty obléknou do rakve.

Káťa stoupá za sestřičkou Bělorukou po kamenných schodech se secesním zábradlím a dojdou až k intarzovaným dveřím. Je na nich také Panenka Maria, ale nějak se odchlípla, a tak jí někdo do srdce zatloukl hřebík a tím ji ukřižoval.

Rajská zahrada je jako z ráje, uprostřed je barokní kašnička, z ní něžně šumí malý vodotrysk, vůně růží se mísí s lyzolem a pachem lidských výkalů. Nemocní dřepí u stěn zasklených ambitů a mžourají ospalýma, umrtvenýma očima do slunečních paprsků, které dopadají odrazem z protější bílé stěny. Někteří jsou nazí, hubená, tuhá těla jakoby vosková, svaly ochable visí na kostech, a to ani nemluvím o pohlaví. Najednou se jeden z nich vymrští, vyskočí a dopadne na zem vinou přitažlivosti, která kdyby nebyla, tak by létal a narážel na stěny jako uvězněný pták, který pak dopadne na zem s kapkou krve u zobáku. Běží ke Kátě lehounce jako maratonský běžec na prvním kilometru, jeho krk je napjatý a uzlovitý, veliké uši používá snad jako kormidla. Zastaví se těsně před Káťou a kousek po kousku si ji prohlíží. Tmavohnědé vlasy, rozdělené uprostřed pěšinkou, bílé čelo, na němž prosvítá už několik vrásek, mladá žena se tváří ustaraně a mne si dvěma prsty krátký nos, snad chce znecitlivět čichové buňky. Pacient Káťu očima ohmatává, ale v jeho pohledu není ani stopa po nějaké lačnosti, prohlíží si ženu jako nějaký objekt, který vstoupil do nepřetržité prázdnoty a stejnosti jeho dní. Běloruká začne na muže mluvit

hlasem naučeným trpělivosti a on svěsí uši a kormidluje ke zdi, po které se zády sveze a strne s koleny u brady ve své nehybnosti. Co asi viděl? ptá se Káťa sama sebe. Mne?

Běloruká vede návštěvnici cestou, kterou obě dobře znají, už vstoupily do ženského oddělení. Hned za dveřmi stojí žena s očima stočenýma ke stropu, jako mívají svatí mučedníci, na hlavě chundel vlasů a něco mumlá.

Když Káťa přijde blíž, uslyší, jak v pacientce bubnuje africký buben: Pudu domu, pudu domu. Mohla by, dveře jsou otevřené. Kdyby rychle zaplavala ve dvou černých lodích, které má na nohou, a vztyčila nad hlavou bílou noční košili jako plachtu, mohla by plout světem a chytat vítr. Káťa rozhrnuje rukama těla, všechny ženy se k ní lísají, prohlížejí si ji, jako by ji viděly poprvé, dotýkají se jí a něco chtějí. Rády by ji políbily, ale vždycky ji oslintají, nejvíc ta, která si myslí, že přišel anděl a zvěstuje jí, že porodí mesiáše. Tuhle chvíli nemá Káťa ráda, příčí se jí vlastní moc odehnat je a její vyvolenost. Proč má ona všechno a ony nemají nic? A přece se musí vymotat z chumlu, zklamat všechny jejich naděje a rozhlídnout se, jestli tam někde v koutě nesedí Slávinka, za kterou přišla. Všechny by chtěly být navštíveny, jen Slávina se nikdy nestrká, ví, že Káťa jde za ní. V tom je Slávinina moc a sláva, v tom je její vítězství, neboť za ní přichází její jediná, milovaná.

„Slávko," zavolala Káťa do chumlu ženských těl, ale nikdo se neozval. Slávka je tak maličká, že ji obklopená Káťa nemůže vidět. A tak některé znovu pohladí a ony se vrtí blažeností, jiné něžně odstrčí, až spatří Slávku.

Sedí na nízké stoličce, jaká se dává ke kamnům, zavinutá do sebe jako ježek. Však má na hlavě také slabě prokvetlé ježčí šediny, hlavu má skloněnou na prsa, ale ve svém koutě nevypadá bezbranně, spíš jako malá puma, nabitá silou neznámé velikosti.

„Slávinko," zavolala Káťa s úzkostí, jako by nevěděla, že Slávka je nesmrtelná. Nemůže a nesmí umřít, protože kdo by potom tvořil budoucnost?

„Slávko," zakřičí teď Káťa, nemocné se leknou a vytvoří cestu, která vede do kouta. Káťa už zaboří prsty do Slávčiných masitých ramen, zatřese jí, a sotva to udělá, Slávka vystrčí špičatý čumáček, ofina jí trčí dopředu, tvoří stříšku nad nízkým čelem a na Káťu hledí malé, černé oči, blyští se, zpola zarostlé v tuku a cloněné spadlými víčky. Chřípí se Slávce roztáhne do úsměvu, bezzubá ústa jsou teď skoro od ucha k uchu, malé fousky nad horním rtem se naježí velikou radostí.

„Paní doktorko," volá Slávka, „to jste vy. Já už myslela, že nepřijdete, nebo se vám něco zlýho stalo."

Slávka trvá na tom, že říká Kátě paní doktorko, ona si majestátnější a úctyhodnější titul neumí vůbec představit. Káťa jí marně vymlouvá, že doktorka není. A trpaslička rozkmitá své kulaté tělo tak, aby na konci největšího rozkmitu dopadla na malé, tlusté nožky a nepřepadla dopředu. Kdyby spadla na záda, zůstala by nejspíš ležet s nohama a rukama ve vzduchu, ale teď se jí podařilo vstát a už natahuje ke Kátě své buclaté ručičky, určitě ulepené od bombíček, a táhne velké černé boty nazuté na holých, promodralých nohách ke Kátě, pádluje rukama proti vzduchu a už je u Káti a chce hubičku a ona jí ji dá. Obejme pak Káťu kolem pasu, výš nedosáhne, a přimkne se k ní celým tlustým tělíčkem, přitiskne jí střapatou hlavu na prsa a už ji nikomu nedá.

Káťu znovu, jako tolikrát předtím, napadne, že jsou spolu svázané a nějakým zvláštním a tajemným způsobem se doplňují. Co dal Bůh Kátě hezkého, to dal Slávce ošklivého, a naopak, jsou jako Bůh Janus, jedna je obrácena dozadu, to je historička Káťa, a Slávka hádá budoucnost a vždycky se trefí. Možná i mozek mají

napolovic, Slávka má instinkty kuny nebo ježka a Káťa si pořád ničí život používáním rozumu, zhoubnými kalkulacemi, které, běda, nevycházejí a konce nemají.

„Nazdárek, paní doktorko," mumlá Slávka, mimořádně dobře naladěná. Káťa čte její dobré myšlenky, vnímá její čistou radost ze setkání. Pozná také, když se Slávce v očích mihne zlý plamínek. Ohlašuje se tím nějaká špatná myšlenka, kterou má zrovna na mysli Káťa nebo někdo jiný. Neuskuteční ji ze zbabělosti anebo má křesťanské zábrany, jsme přece lidé a musíme se ovládat. Slávčin mozek lapá myšlenky dobré i zlé, Slávina je tu od toho, aby zlé úmysly ostatních lidí uskutečňovala, spaluje je a svět aspoň na chvíli očistí. Vypálí je jako rachejtle a je od nich pokoj. Slávka umí myšlenky rozlišovat a ví, že v blázinci by se svou očistou moc nepochodila, to by se musela zbláznit. Své spolupacientky lituje, ale nemůže jim od jejich běsů a strašidel pomoci. Pomáhá od zlých myšlenek jen lidem, kteří si to zaslouží, a doktorům. Slávka se dívá Kátě do očí a funí, až se jí kuní fousky pohybují nahoru a dolů, a Káťa si raději nic nemyslí. Čeká, až jim sestřička Běloruká odemkne návštěvní místnost a až Slávka vytáhne z kapsy nemocničního županu malé mariášové karty, bude si přát, aby je zamíchala a třikrát sejmula k sobě levou rukou k srdci. A Káťa to štítivě učiní, neštítí se Slávky, ale páchnoucích, odřených karet, v nichž je zakleta celá její budoucnost a snad i budoucnost světa.

Běloruká zamkne dveře na trojhránek zvenčí, snad aby Slávka neutekla. Kam by utíkala, sama říká, že je tu na vrcholu spokojenosti. A stejně by ji hned chytli. Poznali by ji podle plátěné noční košile, pokecané od omáček a od bílé kávy, podle tenkého světle modrého županu s bílým proužkem, který sice splývá až na zem, ale neobemkne její tučné tělo. Košilka je krátká a župan úzký, a tak Káťa vidí Slávčina promodralá kolena, sáhne jí na nohy, ale jsou

teplé. Slávka je horkokrevná, nenosila punčochy ani tehdy, když je ještě fasovali. Teď už je dlouho nedávají, museli je hledat a vykazovat při inventurách, a tak se vymluvili, že by se jim některá pacientka mohla na punčoše oběsit.

Káťa míchá karty, jde to těžko, protože se slepují, možná i odkládá tu chvíli, kdy jí Slávka řekne, že se na ni žene láska nad poli a kopci a lesy, láska, která ji celou pohltí a nic jí neponechá a na kterou skoro umře. Slávka už to tuší a řehtá se, až jí tečou po tvářích slzy a kapají z brady na košili. Káťa nesmí být netrpělivá, ví už, že v blázinci je jiný čas než tam venku. Konečně podá paklík Slávce, ta po něm chňapne a pečlivě karty skládá do řádek, zarovnává je prstíky s nehty zastřiženými do masa, nesnese, aby nějaká vyčuhovala. Káťa cítí, že ji rozechvívají nějaké cizí impulzy, jako by se oba mozky propojovaly, vyvléká se ze svého myšlení i času. Slávčino bytí je silnější, je přece vědma, a proto ji má, proto se na světě setkaly, aby jí Slávka se svou malou slovní zásobou a s třemi třídami na obecné škole sdělila nesdělitelné. Slávka se dívá na obrazec a začne se znovu, teď tiše a dušeně, smát, vzduch z ní syčí jako pára z tlakového hrnce, divže se nezadusí. Kulaté bříško jí nadskakuje jako pumlíč a ňadra se natřásají velkým vzrušením. Se Slávkou je legrace, ale ne zas taková, jak by si třeba někdo myslel. Jedné sestřičce předpověděla do Vánoc v rodině tři rakve, a tak už si od ní žádná nechce nechat vyložit budoucnost. Její věštba se vždycky vyplní, a ony nechtějí vědět, co bude. Teď se směje, ale Káťa neví, jestli něčemu dobrému, anebo špatnému, protože ona se směje i neštěstí a smrti.

„Teda, paní doktorko," škytá Slávka, „na vás se žene tak veliká láska, že si to ani neumíte představit. Já tu vidím pána drobnější postavy, snědého, vypadá jako Bulhar, viděla jste někdy, paní doktorko, Bulhara? Tenhle pán není žádnej velkej silák a je dost

háklivej. Už se kolem vás motá, paní doktorko, tomu se nevyhnete. On měl moc ošklivý dětství a nešťastné manželství a vás se chytí, protože vy budete světýlko v jeho životě, jestli mi dobře rozumíte, on se vás chytí a nepustí. Budete mít z toho plno starostí s vaším panem manželem, s dětma a tak. Vy se tomu nevyhnete, ten pán bude největší láska vašeho života." A věštkyně mluvila tehdy dávno dál, už i sprosťačila, jak je jejím zvykem, a přivolávala z dálky Emanuela a hřála se ve světle a teple cizí lásky, protože Slávinka je mučednice lásky.

A tak Slávka vyčarovala v blázinci Emanuela, povstal z mlh Kátiny budoucnosti jako rudé slunce a stal se jejím prvním a posledním milencem, protože láska, jak Káťa brzo pozná, přináší zrovna tolik bolesti jako radosti, a čím je bolest hlubší, tím je radost větší.

Sedí tu, vědma, nohy nazuté do černých, příliš velkých bot, projíždí se v nich jako v korábech po mořích budoucnosti, plave po řekách minulosti, přepluje Léthé a podívá se do země mrtvých. V prostoru, kde se kříží minulost s budoucností, se zablýskne a život se spojí v jedinou linku, a to je osud. Slávina sedí na kotli s budoucností, utěsňuje ho svou vykrmenou zadnicí a vaří tam sladkosti a hořkosti našich životů, občas vstane a kopistem to všechno zamíchá. Před lety řekla, že umře Agnes, a stalo se. Vždycky, když někoho vystavuje zkoušce, směje se, protože ji už žádná zkouška nečeká. Trvalé a nekonečné utrpení se samo mění v radost, proto se svatí mučedníci ptali: kdo to trpí za nás, vždyť my nic necítíme? Utrpení prý končí, když člověk už nic nepotřebuje, když je prost lásky a nenávisti a ztratí touhu po štěstí.

„Nebraňte se ničemu, paní doktorko," řekne Slávka, „až ten pán bude chtít, abyste mu dala, tak mu klidně dejte, protože on je hodný a bude vás moc milovat."

Možná, kdyby Kátě nenakukala tu velikou lásku, kdyby ji byla neobtěžkala svou vlastní touhou a nepřilepila by k ní své svaté mučednictví, mohla se ještě Káťa s Emanuelem minout. Kostelní zvon zvonil klekání a Slávka se zasmála jako sýček, dlouze a navěky. Nezbývalo než vrátit ji Běloruké a jít. Káťa zazvonila na sestřičku, ta přišla a se svou uchvátanou trpělivostí pacientku převzala jako pytel prádla. Káťa ještě naposledy trpaslici objala. Přitiskla si na prsa její střapatou hlavu a podrbala ji za ušima. Už se několikrát rozhodla, že si od ní nenechá vykládat, ale Slávka se na ni těšila a budoucnost jí vnucovala. Napojila se na Káťu, brala z ní sílu a z té věštila. Káťa únavou padala ze židle, víčka se jí zavírala a Slávka byla pořád živější. Užívala si svou moc nad lidskými osudy. Káťa měla někdy pocit, že z ní trpaslice vysává všechnu životní sílu, že se pase na lukách jejího života a ve své všežravosti sní i kořínky. Anebo že vysává její čas jako mohutná vývěva, hodiny, které se už nikdy nevrátí.

„Já vám to musím říct, paní doktorko, já si nemůžu pomoct. Říkám pravdu a nic než pravdu, budete mi muset prominout, že to říkám tak, jak to je." A řekne to tvrdě a prudce tak, jako přicházívá neštěstí. Slibuje štěstí a přivolává neštěstí, protože to neumí rozlišit.

Běloruká odváděla Slávku, ohlédla se a podívala se na Káťu s lehkým opovržením. Zavřela Slávku na nejtěžší oddělení, mají ji tam uvězněnou, aby se nedozvěděli, jak dopadnou.

2.

Emanuel, celý ulítaný, s nelesklým peřím a mžurkou přes oči, které jsou pod mžurkami zlaté, seděl doma a na nohou měl bačkory. Nohy měl zastrčené pod psacím stolem a cosi studoval. Pořád se pokoušel něco se naučit, byl se svým dosavadním vzděláním nespokojený, protože v mládí absolvoval nějakou krátkou politickou školu, když ještě chtěl být politikem, a pak studoval historii. Poznal, že lidstvo dělá po tisíciletí stejné chyby a že mu není pomoci. Chabé cáry marxismu už téměř zapomněl, nyní, když se mu blížila padesátka, začal toužit po jiné filozofii, takové, která by ho připravovala na zbytek života a také na smrt, jíž se bál. Platonici nám namlouvají, že když se duše oddělí od těla, je očištěna, osvobozena od těla, které jí stálo v cestě. Emanuel na duši nevěřil. Stárnul a otvíralo se před ním veliké, zívající NIC, které ve skutečnosti možná obsahuje veliké množství obsahů, bál se smrti, chvílemi se mu dařilo doufat, že NIC, jestliže opravdu je, mu poskytuje útěchu. Horší by bylo NĚCO, ale co? Zavrhl světový názor, jenž mu byl vnucen a na němž dobrovolně postavil svůj život, nový nenacházel, byl tedy někde uprostřed, o všem pochyboval. Když byl mladý, byl ještě schopen něčemu uvěřit, dát se do party s lidmi stejného názoru a spolu s nimi a pod moudrým vedením bojovat o to, aby svět byl lepší. Byl však zklamán, vzpomínal na svou mladickou důvěru a víru a marně hledal boha, kterého by postavil na místo smrti. Kdyby bůh byl, nemohl by přece dopustit takové hrůzy, jako jsou války. Nepodařilo se mu změnit svět, a tak zůstával v jakémsi vzduchoprázdnu, nevěřil na nic, všechno, co studoval, se ho nijak netýkalo, nedokázal se s tím ztotožnit. Co přečetl, rychle zapomínal, nikdy neměl dobrou paměť

a většinou sám se sebou nesouhlasil. Stával se sám sobě víc a víc podezřelým. A tak vlastně celou svou energii věnoval na omlouvání a vysvětlování toho, co konal a co se mu nelíbilo, protože to neodpovídalo jeho zásadám. Zásady, z nichž sestavil jakési vlastní desatero, to byla jediná jeho jistota.

Emanuelova žena, docentka manželství, pekla v kuchyni sobotní koláč. Lomozila nádobím a zpívala vysokým a čistým hlasem moravské písně, vědomě vytvářela atmosféru vlídného rodinného sobotního odpoledne, dveře od kuchyně do haly a do Emanuelovy pracovny otevřela, aby komunikace mohla volně proudit. Uvěřila ve Freuda, aplikovala jeho teorie na všechny případy v manželské poradně, kde pracovala. Jak jí Emanuel záviděl, že našla svůj idol, vůdčí osobnost, jíž se mohla zcela odevzdat v naprosté důvěře v její neomylnost. V poradně poslouchala, jak jeden z manželů pomlouvá druhého, pak vyslechla protější stranu a sestavila chorobopis manželství. V počtu zachráněných manželství vedla docentka v celé poradně, uměla naslouchat s laskavým, chápajícím úsměvem, poradit, změnit vzorce chování. Přestrukturovávala osobnosti tak, aby se naučily vydržet nesnesitelné v dobré víře, že se všechno napraví a zase bude dobře. S notorickými zahejbáky, kteří pořád hledají nějaká nová vzrušení a neuvědomují si, že se opakují, je to jako s notorickými alkoholiky. Když nezahnou do roka, zahnou do dvou, a o tom už statistiky nemluví. Docentka byla s výsledky své práce spokojená jen částečně, stejně jako se svým manželstvím. Vždycky se do něčeho pustila s vervou. Byla už v životě svazačkou, feministkou, jogínkou, katoličkou, konala dobré skutky a přihřívala se u různých hnutí, ale jak rychle vzplanula, tak rychle vychládala.

Emanuel hnízdil, tj. šel si uvařit čaj, pak odběhl na záchod a poté dlouho pozoroval z okna strakapouda, jak tluče do železné trubky

a myslí si, blázínek, že tam najde červíka. Měl napsat článek do odborného časopisu. Oba manželé psali články do novin o tom, jak se lidé mají a nemají chovat, rozšiřovali informace o nových objevech vědy a techniky, oba věřili na nepřeberné možnosti vývoje obou disciplín. Chtěli být na světě užiteční sobě i druhým, stále toužili darovat lidstvu myšlenky, které je napadaly, ale teď zrovna Emanuela nic nenapadalo a docentčina moravská milostná píseň, která se ozývala z kuchyně, mu drásala nervy. Vlastně ho jeho žena svou naivitou stále dojímala, sledoval, jak vstupuje do nových spolků a hnutí a staré rychle opouští, jak mění svou víru a přizpůsobuje tomu svůj život. Přihlížel, jak za jeho peníze dělá milosrdné skutky a jak se stále zklamává, všechno jí to dopřával, protože každý vznět ji odváděl od jeho osoby. Když ji něco úplně zaujalo, přestala ho předělávat a aplikovat Freuda na jejich manželství. Nejhorší bylo, když neměla nic, naštěstí to nikdy netrvalo dlouho a vrhla se na něco jiného, co třeba i předchozímu odporovalo. Jedenkrát týdně si přišla sednout k němu do pokoje s tím, že si musejí pohovořit. Považovala za důležité svému muži sdělit, co celý týden dělala a co ji napadalo. Totéž žádala po něm, ale Emanuel mluvil vyhýbavě, na většinu svých zážitků jako by zapomněl. Nemohla ho přistihnout v žádném dni, natož pak v hodině. Jen zřídkakdy dostával záchvaty povídavosti a sdílnosti, v těch chvílích se jí zdál roztomilý a milovala ho jako svého syna.

Jak jí záviděl její víru. Sám nemohl uvěřit ani v nesmrtelnou duši, jeho racionální mozek se tomu vzpíral. Zdálo se mu, že jsme spíš jacísi pohybující se roboti, předem naprogramovaní k tomu, aby uchovávali a pak předávali své geny, a nedával lidstvu už žádné šance k vývoji, anebo dokonce k přežití. Kdyby nějaký bůh přece jen byl, musel by konstatovat, že se mu lidstvo, tak jak ho vytvořil, nepovedlo. Považoval každou víru za ohlupující a omezující,

manželce se v duchu posmíval, ale nic jí nevymlouval. Dokonce s ní někdy v neděli zašel do kostela a držel ji při kázání za ruku. Věděl, že jí to dělá radost, protože se tím posiluje mravnost jich obou a potvrzuje se manželský slib věrnosti. Cítil tolik svých vin, že se musel občas vykoupit nějakým dobrým skutkem.

Ve chvíli, kdy žena vytáhla koláč z trouby, zazvonil u dveří do bytu zvonek, Emanuel otevřel a tam stála Káťa. Šla si k nim pro nějakou knihu, pozvali ji dál a nabídli jí čaj. A koláč, až trochu vystydne.

Seděla naproti nim na černé, lesklé pohovce, oni obsadili dvě křesla, rovněž černá. V pokoji byl všechen nábytek tmavý a jednotlivé kusy stály hodně blízko u sebe, jako by se obyvatelé báli prázdného prostoru. Byl to smutný pokoj s tmavě modrými závěsy a šedivým kobercem, snad se báli barev anebo si nebyli jistí, tak volili jakousi míchaninu všech. Stejně tak míchali starožitnosti se sektorem, jako by nevěděli, pro co se mají rozhodnout. Káťa pije indický pytlíkový čaj, vypráví o svých dobrodružstvích a zdá se jí, že je musí pobavit, televizi asi nemají a jsou rádi, když někdo zvenčí přijde a poví jim, co se tam stalo. Dopila čaj, nalili jí do broušeného kalíšku slivovici, sami nepili, nemají to prý rádi. Vidím tam Káťu jako na jevišti, pozoruji, jak žvaní o všem možném a nepřestává. Oni se všemu diví a to jejich společnici povzbuzuje. Teď zrovna vypráví, že na břehu Severního moře vyskákaly na souš velryby, lidé se seběhli a chtěli je jeřáby natahat zpátky do moře, ale velryby se vzpouzely, jako by nechtěly už dál žít. Rozhodly se snad v předtuše konce světa k hromadné sebevraždě? Emanuel v té dramatické chvíli tře palcem a ukazovákem docentčin loket, možná ji tím oživuje, ale přitom hledí na Káťu a ta si všimne, jak se na jeho očích pomalu mžurka zvedá a už prosvítá zlatisté oko, Emanuel ze sebe setřásá svou každodenní únavu a otupělost, za-

tímco docentce padají víčka, stěžuje si, že musí spát aspoň osm hodin, jinak dostane migrénu. Káťa si hned zuje botu a ukazuje docentce vztyčený palec u nohy, to prý pomáhá proti migréně. Když to bude trénovat, bude za pár týdnů její palec směřovat kolmo vzhůru, možná to bude trvat jen několik dnů. Emanuel zahání svou ženu do postele. Bojí se její migrény, protože bude muset v noci vstávat, přinášet studené obklady, vařit kávu, a hlavně držet manželku za ruku. Na palce Emanuel nevěří. Konečně se docentka manželství zvedne a jde do koupelny a Káťa, snad po kořalce, se nezvedne, dál sedí a mluví a užívá si Emanuelův obdiv. Doma Káťu nikdy moc nechválili, vlastně vůbec ne. A její manžel? Ten, když zjistil, že ji v intelektuálních výkonech nepředstihne, přestal s ní soutěžit a nechal se obdivovat jinými ženami.

Světlo ze sektorového lustru stéká Emanuelovi na hlavu, pod hustými vlasy modeluje obličej. Čelo zakrývá ofina, ale stejně je nízké, obočí obkružuje horní část očí v půlkruzích, zaklíná oči do románských kapliček, jsou tam vetknuty jako dvě zlaté monstrance. Kdyby se Káťa dívala pořádně, viděla by ve vráskách kolem očí slabost a komplex méněcennosti, ale ona ulpívá pohledem u kořene nosu a tam je jistota, která je v rozporu se slabostí. Nos má Emanuel vsazený do obličeje s takovou jistotou, jako má pták zobák.

Káťa s Emanuelem jsou sami a je ticho.

„Už budu muset jít," řekne Káťa, ale nezvedne se. A Emanuel začne mluvit o svých nemocech, snad aby vzbudil její soucit.

„Nemoc přijde, když se v tobě vzpříčí duše."

Emanuel přitaká a prsty pravé ruky teď hladí opěradlo křesla, na němž seděla jeho žena.

„Nejsem se sebou spokojený, potřeboval bych, aby mi někdo pomohl. Studuji teď fenomenologii, ale asi tomu dobře nerozumím. Myslím, že prostě neumím žít."

Zasvítí na Káťu zlatýma očima, vypadá při tom jako chlapec, který zabloudil v temném lese a očekává záchranu. Kátě stoupá horká vlna z podbřišku po páteři vzhůru a vyrazí se na krku a v obličeji.

„Ty se červenáš?“ užasne Emanuel, „jak je to možné v tvém věku… Mluvila jsi o duši. Vzpříčené.“

Je překvapená, jak její tělo reaguje, dávno přece zná člověka, který sedí naproti ní, zná i jeho ženu. Co ho to napadá a proč na ni vysílá podivné paprsky? Chvíli trvá, než překoná svůj strach z neznámého a nasadí si na obličej měkký a široký úsměv, ten přijímající. Otvírá dveře do své krajiny a tam se něco děje, snad se tam posunují zemské desky, zasypávají známá lidská sídla, obydlí jejích blízkých, kteří tam v tichu spí, zemětřesení krajinu přetvoří a je to jednou provždy.

„Myslíš, že duše je? A jak to poznáš?“

Káťa se zamyslí, oči se jí propadají hlouběji do lebky. Jak to vlastně pozná? Jeho naivita ji dojímá. Setkali se poprvé tváří v tvář a on hned mluví o duši, zatímco ona se červená z jeho a vlastní tělesnosti. Chytá se duše a to jsem já, která vidí Káťu, jak se zaplétá do pavoučí sítě svého budoucího svůdce. Vidím, že Emanuel má tělo oddělené od hlavy, rozum kalkuluje, zatímco vlna touhy se šíří sporým tělem. Řeč je o duši, ale Emanuel myslí na tělo. Na rtech má horoucnost a něhu, snad i dobrotu srdce, která se ale pořád pere se lstí. Kdyby si víc věřil, mohl by být král, ale on se plíží podél zdí a dává pozor, aby se vyhnul neštěstí. Touží po síle a samozřejmosti, ale je tak opatrný, že jí nemůže dosíci.

„Ty jsi nikdy necítil, že máš duši?“

„Někdy jsem byl velice šťastný, vždycky když jsem nějakou ženu miloval.“

Káťa mlčí. Duši přece musí cítit každý sám.

„Miloval jsem hodně žen," řekne Emanuel a já vidím, že souká, přede nit sladce lepkavou a Káťu to vzrušuje.

„Ale nikdy jsem ještě nepotkal takovou, jako jsi ty."

Emanuel čeká novou vlnu ruměnce, ale ten se nedostaví.

To zní banálně, říkám si já, přece Káťa tohle nemůže přijmout. Nemůže a nesmí skočit na nějakou romanci. Copak nevidí pro fialovou mlhu, v níž všechno bobtná, rodí se a zaniká? Nevnímá zelenou píďalkovitost, pilné nahrbení, oblouk a přimáčknutí k listu, nepozná touhu píďalky proměnit se v motýla zářivých barev. Ale Emanuel už Kátě dolije průzračnou tekutinu, která jí rozpaluje tváře, a začíná zase o duši. Ať mu Káťa popíše, jak vypadám.

„Když cítíš svou duši, tak už nemůžeš udělat nic špatného, ona tě hlídá. Možná je to pocit tvé vlastní celistvosti, která se nedá narušit, anebo je to jednota všeho se vším, s kamenem, stromem, oblakem, vesmírem..."

Emanuel se usmívá, ale v jeho úsměvu není žádná ironie, bere ji vážně, děvenku. A tak se Káťa rozpovídá o mně, své duši. Sleduji to setkání s obavami. Nikdy bych si nemyslela, že Káťa bude o mně mluvit s někým tak cizím, jako je Emanuel.

„Já už opravdu musím," opakuje Káťa. Emanuel se zadívá do zdi a na minutu uhodne čas, který pak zkontroluje na svých švýcarských náramkových hodinkách. To mu dodá sebevědomí, naparuje se teď jako kohout před slepicí.

„Jsi někdy šťastná?"

„Někdy jsem velice šťastná. Vždycky, když jsem v souladu sama se sebou, když nejsem v konfliktu. Já mám takovou metodu, s níž se mohu přivést do stavu harmonie nebo vyváženosti, ale o tom teď povídat nebudu, nebo mi ujede poslední tramvaj."

„Bojíš se smrti?" zeptá se Emanuel.

„Někdy se na ni těším, život bývá velice namáhavý, když se má prožít pořádně."

V té chvíli vstoupí do pokoje docentka manželství. Má vykartáčované vlasy a obličej se jí leskne nějakým krémem. Má na sobě dlouhý měkký župan, který jí obepíná malinko vystouplé břicho, asi si župan koupila, když byla ještě štíhlejší. Nad bříškem se jí klene poprsí, s tím se Kátino nedá srovnat. Proč měl tolik žen, jak tvrdí, když má doma krásnou, žádoucí ženu? Emanuel snad pochytil Kátiny myšlenky a sdílí její obdiv k junonské a majestátní postavě docentky. Ve svém fotelu se přikrčí, jako by měl dostat ránu. Ze dveří ložnice vane chladno a vůně nějakých bylinek. Rozhlédne se, neví, co má dělat, a najednou uvidí zvláštní neuspořádanost prostoru. Věci se hádají a všude jsou všelijaké serepetičky, které připomínají vzpomínky z cest. Ty dávno mrtvé věci, vytržené odněkud, kde snad byly doma, a teď se jim stýská po dalekém domově, zvláště když už zapomněly, že mají připomínat hezké chvíle. Buďto ona není ženská, anebo on není mužský, ale přesto mají děti, které jsou už velké a už tady ani nebydlí, myslí si Káťa a hned se sbírá k odchodu. Emanuel se nabídne, že ji doprovodí k tramvaji, a jeho žena s tím souhlasí, protože se tu prý hodně přepadává, ona by sama teď v hluboké noci nešla. Káťa si pomyslí, že kdo se bojí znásilnění, tajně po něm možná touží, ale to ona musí vědět, když je přece freudistka.

Emanuel jde pak s Káťou temnou ulicí mezi zahradami, drží si ji za loket jako předtím docentku, vede ji a Kátě je najednou blaze, až roztřeseně bezpečně, jako by šla s dávno mrtvým tatínkem, a přeje si, aby cesta u stanice tramvaje nekončila. Tam rozzáří Emanuel naposledy své oči, ne už mírné monstrance, ale reflektory, které Káťu oslepují.

„Já bych si moc přál uvěřit v nesmrtelnou duši," řekne Emanuel měkce modulovaným hlasem, který už je zamilovaný. A moje Káťa

se opět začervená a hned ji roztřese zima a to oboje ji naplňuje nějakou dávno nepocítěnou blažeností, něčím, co dávno zapomněla.

Tak krásně nám spolu bylo, ale ona mi uniká do těla, cítím, jak v něm začínají proudit šťávy, vzlínají od pat až do hlavy a sládnou. Už se sklání, neví nic o tom, jak ji láska poplení. Pokouším se ji varovat, jsem její ochranná síla, ale na lásku jsem slabá, zvláště na tu, kterou provází vášeň. Zkouším se setkat s Emanuelovou duší a najít spojenkyni, ale nemohu ji najít. Je zahrabaná v pytli nepotřebných znalostí a informací, vědomostí, zásad a názorů, obalená igelitem morálky, v hrudi ji nenalézám, snad je tedy v hlavě, ale tam je také přeplněno nábytkem jako v jeho obývacím pokoji.

Emanuel stojí pod pouliční lucernou, za ním je temná noc, v níž se hvězdy trhají ze řetězů. Světlo stéká Emanuelovi po vlasech, které se lesknou, pokouší se uhádnout, kolik je hodin, kontroluje svůj odhad na švýcarských hodinkách a sekne se o pět minut. Podle toho pozná, že se zamiloval. Přijíždí tramvaj, ta je dosud v řádu světa, jede přesně a to ho uklidní. Nakloní se a políbí Káťu na tvář, jeho polibek je měkký a přilnavý, je první, ale oba už vědí, že nebude poslední.

Káťa nastupuje do tramvaje, škobrtne o schod, má měkké nohy, a tak si raději sedne na první sedadlo. Emanuel stojí na prázdné stanici, nikdo nenastupuje ani nevystupuje a on je teď velký jako obr, nadmutý láskou a rozkročený tak, že by unesl balkon jako ten mouřenín v Nerudově ulici. Tato láska nebude však palácem, nebude ani chaloupkou, bude tak nanejvýš balkonem na paláci Emanuelova života anebo spíš ozdobnou římsou. Káťa mává a tramvaj s řinkotem odjíždí za řeku, na druhý konec města. Město spí a nikdo ještě o ničem neví.

3.

„O malhereux, que je suis," cituje pan hrabě básníka, ale ne a ne si vzpomenout kterého. Agnes, která sedí v besídce vedle starého pána, si pomyslí, jak veliké je umění zestárnout do krásy a moudrosti. Pan hrabě rád sedává s Agnes, Kátinou babičkou. Ona je na začátku a on na konci života. Oba jsou nevinní zwischen Gute und Böse, praví pan hrabě tentokrát německy, protože Agnes byla v německém a francouzském penzionátě a teď nastavuje jemné ucho s protáhlým lalůčkem. Besídka obrůstá plazivou vistárií, květy v hroznech ze světle modrých motýlů omamně voní. Když Agnes v noci leží ve svém dívčím pokojíčku a okno je otevřené do Parku lásky, tělo jí trne neznámou slastí. Ale ještě hustší a děsivější je vůně konvalinek z lužního lesa blízko strouhy. Agnes poklesává v kolenou, když tudy chodí na procházku. Nejraději sedí v altánu pod ochranou stáří a důstojnosti pana hraběte. Stařec má bílé vlasy, jimiž prosvítá prasátkově růžová barva lebky. Krásnou ruku se štíhlými prsty, v kloubech kulovitě nadmutými, opírá o ebenovou hůlku se zlatým kováním a modré žíly mu vystupují na rukách a na předloktí. Je jedním ze šlechticů, kteří přežili v Čechách Bílou horu, a ještě netuší, že jeho vnuky vyženou ze země komunisté. Je vzdělaný a soucitný, nechává v hájovně bydlet vdovu po hajném a nic za to nechce, protože hajná je matkou pěti polovičních sirotků. Agnes žije v domě, který je za zámkem, a zná dopodrobna zámek i zevnitř. Dojímá ji zvláště obraz Marie Terezie s jejími sedmi dětmi, chce se jí vždycky plakat, když vidí Marii Antoinetu jako malou holčičku, tu ženu s velkým osudem. Obdivuje portrét Marie Terezie v salonu, její moc a slávu. Starý hrabě jí vypráví o dávných

časech, kdy císařovna navštívila Veltrusy jako dědičný fideikomis hned po své korunovaci a potom ještě jednou na inspekční cestě po českých zemích. Pobývali tu císaři František I. a Ferdinand Dobrotivý po korunovaci českým králem. Několikrát tu nocoval Josef II., s ním proslulí vojevůdci generál Laudon a Laczy. Po Laudonovi pojmenovali pavilon, pod nímž protéká kanál, a šlechta se tam zastavovala na občerstvení. Přijel kníže Karel Filip Schwarzenberg, vítěz bitvy u Lipska, a maršál Radecký. Kdyby nebyla Agnes tak mladá a nevinná, byl by jí hrabě vyprávěl o posledním Medicejském, jistém Gastonovi, který tu vedl zhýralý život, a jeho milenka zahynula záhadným způsobem. Poví jí, že sem přijížděl poslední kavalír Evropy, vzdělaný a duchaplný Charles de Ligne, který se znal s Rousseauem, Voltairem a Goethem. Samozřejmě vynechá příběh řeckého národního hrdiny Alexandrose Ypsilanta, který tu žil v exilu oblažován dámami. Jedna z nich, Terezie Chotková, se prý přiznala: „Udělala jsem pro něho úplně, ale úplně všechno." Milostné dobrodružství tu prožila „Krásná Pepi", dcera hraběte Canala, provdaná Pachtová, s jezuitou, zednářem a historikem Ignácem Cornovou. Po skandálu musel předstírat duševní chorobu a vzdát se své lásky.

Agnes si v jarních, letních a časně podzimních dnech vyšívá v besídce výbavu. Na každou noční košili monogram a kolem ažuru. Vyšívá trpělivě, klade vedle sebe drobné stehy a večer a v neděli žehlí volánky, krejzlíky a fiží. Tak je to od doby, kdy jí maminka vyklidila těžkou dubovou almaru. Ta stojí na svém místě snad století, protože nikdo nemá sílu ji posunout. Maminka neříkala nic, ona vždycky málo mluví, ale otevřela dosud zamčenou tajemnou skříň a Agnes zírala. Uvnitř bylo na policích poskládané bílé prádlo, skříň voněla levandulí a na každé polici byl připevněný cokýnkový nápis, písmena vyšitá do plátna:

Vše, co je ve skříni uloženo,
jest mé dcerušky věno.
A co ještě jehla ušije,
to ona ať ve zdraví užije.

Co matka započala, dcera téměř dokončila. Skříň byla plná, ale ženich nikde. Starý hrabě Chotek vynechá ve svém vyprávění ještě návštěvu známé milostnice, druhé manželky Napoleona, Marie Louisy, pozdější vévodkyně parmské. Zámek navštěvovali a na hony přijížděli Schwarzenbergové, Lobkowitzové, Fürsternbergové, Kinských a několikrát tu byla i kněžna Zaháňská, ta, kterou Agnes dobře zná z Babičky Boženy Němcové. Agnes oslavila dvacáté šesté narozeniny, tatínek jí nabízel statkáře, ale ona raději sedávala v besídce s panem hrabětem. Pořád čeká na nějakou velikou romantickou lásku, touží po ní, snad proto, že se narodila v Parku lásky. Světlo a stín se střídají na střeše besídky podle toho, odkud fouká vítr. Sotva se stín upeleší na dívčí sukni, už musí pryč. Stín je už jako unavený pes, kterého pořád něco vyhání. Agnes sedává ráda ve stínu, má na temeni hlavy uzel, jak se to v secesi nosí, a hnědé kučery jí rámují kulatý obličej. Když se dívka usměje, má dolíčky ve tvářích. To se právě líbí panu hraběti. Je už tak starý, že mu stačí pohled na mládí. Když se na Agnes dívá a poslouchá její sladké štěbetání ve francouzštině a v němčině, v jeho bleděmodrých očích není mlsota, ale obdiv, s jakým se člověk dívá na portréty krásných žen v galeriích anebo na rozkvetlou louku. Krása žen na obrazech je nesmrtelná, jako bude nesmrtelná zvláštní, prostá krása Agnesina, až ji zdědí její dcera Žofie, a jako odlesky ve vodě, anebo jako proměnlivé stopy větru v nezralém obilí, se bude babiččin obličej zjevovat ve tváři její vnučky Káti.

Park lásky nechali postavit hrabata Chotkové, jenom pro rozkoš z bytí. Chotkové z Chotkova a Vojnína byli velmi silný rod. Po třicetileté válce zbyl jediný potomek, který byl navíc zchudlým pohrobkem, Václav Antonín Chotek. Dalo by se čekat, že rod jím zanikne, ale místo toho se molekuly, které tvoří geny a řetězí se v nich, vzepjaly v nebývalé síle. Václav Antonín získal Veltrusy sňatkem s Marií Terezií ze Scheidlerů, jejich syn Rudolf dál park a zámek zveleboval. Stal se ministrem a nejvyšším kancléřem u vídeňského dvora Marie Terezie a jako zdatný ekonom denně prý císařovně radil. Chotkové dali pro svoje potěšení a pro svou věčnou slávu postavit zámek a založit anglický a francouzský park. V tom se středoevropská šlechta snad chtěla podobat Maurům, kteří si své rozkošné paláce stavěli na jihu Evropy v Andalusii. Jsou jenom krásné, účel se těžko hledá. Jemné krajkoví palácových zdí je vyřezané z kamene a zrcadlí se v hladce lesklých plochách vodních hladin. Vytváří iluzi světa, projekci lidské touhy po dokonalosti a kráse. Pomerančové květy sladce voní v zahradách a kvete tu všude nepřeberné množství květin a keřů. Chotek nechal založit park s kaštanovými a lipovými alejemi, které vymezovaly hranice úrodných polí. Vídeňský zahradní architekt založil louky, jimž vévodí borovice vejmutovky, liliovník tulipánokvětý, platany, buky a pod stromy rostou keře klokočí, které na jaře bíle kvete a potom nafukuje zelené balonky, v nichž je uloženo semeno, připravené k navléknutí do růžence.

Zámek s dvěma křídly a s okrouhlými schodišti hlídají dosud kamenní psi a koně, zatímco francouzskou zahradu s kašnou uprostřed obklopovaly barokní sochy z dílny Matyáše Brauna. Park jako stvořený pro Schäferstündchen. Šlechtičny si sem přivážely milence, jezdily s nimi na pramičkách po umělém kanálu, který tekl zelenou džunglí, z houští vylézal vodník, přestrojený hajný, na paloučcích tančily rusalky, dokonalá pohádková iluze pro dospě-

lé. Návštěvníci stříleli na podzim daňky, bažanty a havrany a pili šampaňské v empírovém Pavilonu přátelství. Aristokracie kdysi dávno pořádala slavnosti v pavilonu Marie Terezie v nejvzdálenějším koutě parku, hosté bloudili s loučemi Egyptským labyrintem, který připomíná vnitřek pyramidy a tajemnost smrti. Pod točitými schody protéká kanál a nahoře na mostku přes vodu všechno hlídá sfinga, jejímž jediným údělem a smyslem je mlčení.

Agnes si po obědě přehodí přes ramena šál, na hlavu nasadí klobouk, aby jí do obličeje nesvítilo slunce a nevytáhlo nějakou pihu. Přetře si tvářičku pudrem, takže je ve stínu alabastrová, a obuje si nejmenší střevíce na světě. Má pětatřicítku a její dceři a pak i vnučce budou nohy pořád jen růst. Agnes je celá maličká, má i malou tašku, vlastně košíček, do kterého si vloží starý chleba. Půjde do bažantnice k čínskému pavilonu krmit bažanty.

Plochá, úrodná pole se rozprostírají po obou stranách lipové aleje. Na ostrově mezi řekou a dříve slepým ramenem a nyní umělým kanálem postavili Chotkové okrasný velkostatek a vedle něho zámek. Byl to Lustschloss, stavení stvořené pro rozkošné slavnosti, odpočinek, milostná setkání. Tak třeba velká milovnice císařovna Marie Terezie tu pravděpodobně strávila jednu horkou noc s hrabětem Antonínem Rudolfem, svým dvorním radou a místodržícím, když se její manžel císař František Lotrinský odebral na hon, hopsa hejsa do Brandejsa.

Lípy už nasadily světle zelené bobulky, a až rozkvetou, budou stromy hučet a vonět. Agnesin pan otec, správce velkostatku, který patří hraběti, se může postavit u kované brány mezi barokní sochy dvanácti měsíců a ročních dob a hned vidí, kdo nepracuje. Ten ať ani nejí. Pan otec je na čeledíny i na svoje děti přísný. Na břichu se mu houpe tlustý zlatý řetěz s hodinkami, a když se celým tělem rozchechtá, jako by uvnitř vypuklo zemětřesení, a zrovna tak se

umí rozčilovat. Agnes se svého tatínka bojí, ačkoliv se ještě ničím neprovinila. Zakrátko se už zamiluje a za to zaplatí tím, že ztratí jeho laskavou ochranu.

Park lásky byl pro Agnes dlouho jen hlubokým, tajemným porostem s mnoha cestičkami, někdy odtud vystrčil daněk lopatkovité paroží, ropucha seděla nehnutě u potůčku anebo něco neznámého šustilo za první hradbou listí. Bažant přelétl přes cestu, zavrčel vrtulkou a nechal uleknutou dívku uprostřed cesty stát a zírat.

Když jednou na podzim vítr serval poslední listí ze stromů v lužním lese a zanechal jen holé kostry stromů, bála se Agnes smrti, jako se na jaře bála příliš bujného života. Prázdná hnízda havranů, spletená nedbale z větviček, se kymácela proti šedému nebi, park lásky osiřel, dokud se do hnízd nenastěhovali havrani, kteří přiletěli ze severu. Led na močálech pak praskal pod kroky, hrabě odjel do Prahy a Agnes uslyšela v křoví lidský nářek umírajícího havrana. Na jaře se narodí noví a budou se učit lítat, ti neohrabaní zapadnou do lopuší a do kopřiv a paní nadlesní jim ukroutí krčky a uvaří z nich silnou vraní polévku.

Agnes by teď měla odbočit doleva a pak by kaštanovou alejí došla k remízku, za ním už není daleko k bažantnici. Je to snad nejkrásnější pavilon v jejím parku, Ptáčník. Uvnitř jsou zlatí a stříbrní bažanti a vzácné perličky. Přijde až k podlouhlému stavení s oválnými okny a dvojitou šindelovou střechou, pestře pomalovanou, za mnoho let bude své vnučce Kátě o Ptáčníku povídat, protože zakrátko po jejích vdavkách stavení vyhoří. Nezůstane ani indická bažantnice, která stála opodál. Na loučce je tam dosud socha boha války, Marta, kterému se říká Mamlas. U sochy stojí na jedné fotografii Kátin dědeček, tehdy už ženich, a na klíně boha války sedí Agnes v dlouhé sukni, na hlavě secesní klobouk, nožku přes nožku. Později bude Marta objímat její dcera Žofie a Agnes

a Eduard budou stát u soklu. Káťa má ve svém albu fotografii tří dětí, sedí Mamlasovi na klíně a bratr a sestra se k němu tulí. Staré fotografie jsou hnědé, podlepené tvrdým papírem se jménem fotografa nebo nějaké fotografické firmy. Ty nové, poválečné, jsou černobílé a trochu rozmazané, zdaleka ne tak dokonalé jako ty rakousko-uherské nebo prvorepublikové.

Agnes tehdy v památný den svého prvního setkání s Eduardem měla na sobě světle šedou sukni a krajkovou blůzku s fiží. Tváře jí zrůžověly, když kráčela parkem, který má tolik síly, vždyť plave na vodě. Bývaly tu mokřady kolem slepého ramene řeky a na nich založil v roce 1710 hrabě Chotek park ve stylu anglické zahrady, umělou krajinu zvanou nádhernou, stvořenou jen pro rozkoš z bytí. Šlechta se tehdy toužila vrátit k přírodě, romanticky se roznítila pro volnost. Po francouzském parku, uspořádaném ornamentálně a geometricky, přišel do módy park anglický, který byl spíše krajinou z obrazu než skutečností.

Agnes tehdy odbočila z polní cesty, která vedla k remízku do kaštanové aleje, a tím narýsovala svou budoucnost, aniž o tom věděla. Kdyby byla zůstala v rovné přímce svého dosavadního života, všechno by bylo jinak. Když si všimla, že kráčí, zasněná, jinou cestou, než zamýšlela, nevrátila se a nepokusila se zvrátit svůj osud. Mířila ke sfinze, která leží na mostku zvaném Emisarius. Egyptský pavilon stojí pod vysokými stromy v zeleném příšeří a měl být vzpomínkou na Napoleonovo tažení do Egypta. Strouhu, která se provléká pod mostkem, pokrývá jasně zelený žabinec. Mostku kraluje sfinga. Suchý, třepivý mech obrůstá její tělo, vytváří furunkly a lidé vyškrábali do jejího břicha své monogramy. Ona vždycky mlčela, tlustý ocas obtočený kolem těla, vypouklýma očima hleděla do sebe, masité rty sevřené. V tváři klid a mír, drápy tasené. Když Agnes přiložila ucho k jejím prsům, ozdobeným šňůrami, uslyšela,

jak uvnitř bije kamenné srdce, zrál v ní útok, možná, ale za jak dlouho se postaví na všechny čtyři tlapy a vydá se do světa. Agnes klade své malé ruce na drápy a položí napůl zvířeti a napůl člověku otázku. Úpěnlivě pak hledí do kamenného obličeje, rty netvora se nepohnuly, jenom odlesk slunečního paprsku ve vodě se uvolnil ze stínu větví a přeběhl sfinze přes obličej. Rozvlnil ji lehounce, ale ne do úsměvu, spíš do větší melancholie. Agnes viděla, že sfinga neodpoví, ale nebyla z toho nešťastná. V klášteře ji naučili pokoře a trpělivosti, což jsou hlavní ozdoby ženy. Nebyla zbrklá ani naléhavá, byla a bude z těch, kdo rádi poslouží, pokorně se stanou nositeli genů, a tím i dějů, kterým nikdy neporozumí. Otázky po smyslu života se přes ně přenášejí do životů dalších generací a neprožívají žádné velké vášně. I lásky na život a na smrt je přeskakují, nemají se v jejich lehkovážnosti, v jejich praktickém pohledu na život kde uchytit. Možná nebyla Agnes na lásku tak zvědavá, aby nehty ryla do těla sfingy, odlupovala suchý mech, aby se dostala pod kůži, jako to bude dělat jednou její vnučka. Oči sfingy snad ještě víc pohasly, ona už věděla, že tahle děvenka nebude chtít trpět.

Ta se rozloučí se sfingou a vzpomene si, jak ji jednou panstvo vzalo do jeskyně a narazili na spoře osvětleného Minotaura. Omdlela a museli ji přinést do lodičky, ležela v lodi a ta se houpala, polili ji vodou, a když se probrala, ukázali jí přestrojeného čeledína, kterého dobře znala. Od té doby do jeskyně nikdy nevstoupila. Když je člověk mladý, má ke smrti blízko, mezi mládím a smrtí se rozkládá pole života, které musí přejít, a neví jak a jak dlouho půjde. Až teprve když zestárne, odkládá smrt den ze dne a pořád doufá v život a modlí se k němu, protože se bojí, co bude pak…

V tom odpoledni na cestě mezi sfingou a Pavilonem přátelství potkala v aleji starých lip Eduarda. Znala už mladého inženýra, přijel postavit most a zdymadlo na řece, která tekla kolem Parku

lásky. Jako projektant a stavitel byl Eduard pozván ke starému hraběti do zámku. Zdál se jí protivný a nafoukaný ten mladý inženýrek, a teď šel alejí proti ní, na rovné přímce života se měli setkat a nebylo vyhnutí. Rozhlédla se ještě, jestli kolem aleje neroste nějaké křoví, kde by se mohla skrýt, ale viděla jen pole, z nichž rašily ozimy. Poznala ho okamžitě. Měl v ruce hůlku špacírku, vykračoval si prostředkem aleje jako na procházce a světlo na něho dopadalo skrze listí lip, chvílemi jeho postava zanikala v zeleném stínu a pak zas vycházel do světla. Uklonila se lehce a on jí políbil ruku, vlastně ani na ruku nepoložil rty, jenom skloněním hlavy naznačil polibek. Zeptal se, jestli může milostslečnu doprovodit, a ona zrudla až po pěšinku, která rozdělovala vlasy uprostřed hlavy. Dovolila mu to a pak šli spolu po cestě, po které za osmdesát let půjde Káťa s Emanuelem. Cestu budou lemovat stejné stromy, do nichž se kdysi, když tudy jako malá chodila s babičkou Agnes, schovávali skřítkové a víly. Babička jí vyprávěla, že kolem kanálu, po němž jezdila s dědečkem Eduardem na lodičce, on vesloval a ona si držela rukou v nitěné rukavičce nad hlavou slunečník z madeirské krajky, běhali za jejího dětství přestrojení skřítkové a tančily tam víly a kapela z vesnice hrála třeba celou noc.

Káťa a Emanuel však už nebudou mladí, jako byli ti dva, kteří lipovou alejí přicházeli k zámku, a Agnes nabídla inženýrovi ruku v rukavičce k políbení. Ani ve stáří nešla Agnes na ulici bez rukaviček a bez klobouku, pokud se Káťa dobře pamatuje. Slunce zapadá dlouho a vodorovně, Park lásky je plochý, na jediném kopečku bude později stávat Eduard a čekat, až Agnes přeleze zeď ovocného sadu. Jeho stín se teď prodloužil přes celou louku až k lužnímu lesu, kde jsou močály a na sušších místech kvetou konvalinky. Dívčí stín se nepozorovaně blíží k Eduardovi, až se protnou, splynou spolu a všechno je tím na celý život zpečetěné.

4.

Od těch časů se mnohé změnilo, ale bylo zase jaro. Havraní hnízda se bimbala v holých korunách stromů jako zvony a zvonky, přiletěli havrani z jihu, kteří u nás prožívají čas lásky a plození, křičí a hádají se, anebo si vyznávají lásku, to se nepozná. Jsou slyšet i bažant a tetřívek, daněk pronese své mohutné paroží světlem a stínem lužního lesa, rozkvétají podléšky neboli jaterníky, dymnivky, těm říkala babička kukačky. Káťa vidí i petrklíče a ukazuje je Emanuelovi. Ten říká, že poprvé v jeho životě květiny dostávají jména, a to je mu už skoro padesát. Bere Káťu za ruku hned za empírovou branou do Parku lásky. Jeho ruka je malá a suchá a Káťa se vidí, jak poprvé kráčí s cizím mužem v místech, kde už předtím byla s jiným, s tím svým, a ještě předtím chodila tudy s babičkou, která tu vzpomínala na svou lásku. Na jaře trhávala mladá Agnes fialky, ukládala je do krabičky, ovazovala mašličkou a posílala je dostavníkem do Prahy svému milému. Proč musí zamilovaní jeden druhého stále o své lásce přesvědčovat, proč si nevěří? Emanuel pořád opakuje, že nikdy v životě nikoho tak nemiloval jako Káťu, proč ji slovy zaříkává?

„Miluji tě tolik, nakolik mi moje povaha dovoluje," tvrdí.

„Já tě varuji, Emanueli, nejsem jako jiné ženy. Není to hra, na jakou jsi zvyklý, je to pravda a osud se jí směje."

Káťa ukazuje Emanuelovi vzácné stromy, jejichž semena přivezli Chotkové z exotických zemí, provádí ho představou pastýřského romantismu, vypráví, že tu stával ovčín zvaný také salaš, hájovna ve švýcarském stylu a pod ní umělá jeskyně, Grotta. Ukazuje, kde stával turecký pavilon zvaný Červený kabinet, pojmenovaný po-

dle jedné z okrajových čtvrtí Istanbulu. Vypráví, že se touto alejí procházel tenkrát ještě šťastný pár Žofie Chotková a následník trůnu Ferdinand d'Este krátce před atentátem v Sarajevu.

Jde s neznámým Emanuelem do Parku lásky. Proč ho sem bere, proč ho pouští do krajin, kde bude bezbranná? Neví přece, jestli muž, který kráčí vedle ní, je Faust, nebo Mefisto, čert oráč, který obrací pole a v brázdách zůstává krev. A přece s ním jde, dokonce s radostí, s děsivou odevzdaností, odhodlaná být sama na sebe zvědavá. Chce vědět, jestli se může dopustit něčeho, co mnozí už dávno vyzkoušeli v zemi, kde se nevěra toleruje jako jediný projev lidské svobody.

„Já vím," řekne Emanuel, „že na tebe nikdy nikdo nebyl dost hodný. Budu tě milovat víc než všechno na světě, nemusíš se mne bát."

Stojí spolu vedle Velkého templu zvaného také Pavilon přátelství nebo také Chrám přátel zahrad a venkova, kruhové rotundy s deseti iónskými sloupy a Emanuel jí přísahá lásku. Káťa mu věří, protože taková slova ještě nikdy neslyšela, i když pořád ještě ví, že jsou to banality. Odjakživa věřila na zázraky a teď se jeden děje. Neví, jak je možné, že v druhé polovině života potkala někoho, kdo ji zaříkává, obdivuje i chválí a ona všem jeho slovům věří, protože ji ještě nikdo nenaučil slovům nevěřit.

Jsem opravdu tak krásná? ptá se sama sebe. A jak to, že na to ještě nikdo nepřišel? Vypráví Emanuelovi, jak šlechta kdysi toužila po pastýřské minulosti a jak hrabě Chotek založil Park lásky, v němž se za léta událo tolik Schäferstündchen neboli dostaveníček. Park voněl zeminou, vodou a semeny, byl vlhký a plodivý. Rostly tu mohutné stromy s kořeny ponořenými do bahna, liliovník tulipánokvětý, jinan dvojlaločný neboli ginkgo biloba a jiné exotické stromy, ale lužní les zůstal zachován se svými jasany, jilmy, topoly, olšemi a vrbami, slepé rameno a později kanál vytváří tůně, zálivy,

náplavy a bažiny. Ubohá Káťa neví, kam to Emanuela vede. Kolik milostných afér se v parku a na zámku v minulosti odehrávalo, možná tu někde dosud číhají nedomilované lásky, připravené přepadnout nevinné, přisát se.

V Parku lásky je tolik ptáků a Káťa švitoří jako mladá pěnice, nic si neponechá, všechno vyzradí.

„Já tě varuji, Emanueli, protože Venuše šla pozpátku, když jsem se narodila. Jeden astrolog mi řekl, že nikdy nebudu šťastná z lásky, že se budu radovat jenom z práce a z dětí. Ale k tomu, aby člověk mohl mít děti, musí mít lásku."

„To je babská pověra. Jak tomu můžeš věřit, ty, tak bystrá intelektuálka."

„Já věřím i na věštby," opáčí Káťa, ale Slávku neprozradí. Už tak je racionální Emanuel znechucen.

„A taky věřím na strašidla. Ty jsi nikdy neviděl nebo neslyšel strašidlo?"

Emanuel se zastaví na cestičce, která vede na mostek. Neví, že tudy jezdívá o půlnoci komtesa Charlotta na bílém koni. U mostku stojí kaplička a říká se tu bůhvíproč U Karla. Komtese Karolíně Chotkové bylo třicet dva let, když spadla z koně a zlámala si vaz. Byla prý velmi krásná. Agnes, Kátina babička, vždycky když šla od své kamarádky, dcery nadlesního, který bydlel u brány do parku, přes mostek utíkala a nedívala se napravo ani nalevo, aby přízrak nespatřila. Má mu Káťa vyprávět, že se vdala z lásky, ale také ze strachu. Tenkrát se k sobě v Karibském moři blížily dvě lodě, sovětská a americká, a kdyby jedna vystřelila, rozběsnila by se atomová válka. Káťa se v noci budila, viděla za oknem světla, která vybuchovala jako rakety, na obloze se objevil měsíc i slunce najednou a obě tělesa se pohybovala v závratných kruzích, Káťa nechtěla umřít, byla tak mladá, volala do noci ne ne ne a Daniel,

její tenkrát mladý muž, ji držel v náručí, hladil ji a ujišťoval, že se jí to jenom zdálo. Žila v hrůze ze zániku světa od té doby, co ji na střední škole donutili chodit na civilní obranu. Už tenkrát mívala děsivé sny a nakonec ji školní psycholog zbavil povinnosti kurzy navštěvovat. Možná v její paměti dosud svištěly bomby z druhé světové války, duněly výbuchy a domy se proměňovaly v několika okamžicích v rozvaliny, z nichž vycházel prach a dým.

„U nás na venkově je plný dům strašidel," řekne Káťa a ví, že ho o jejich existenci nepřesvědčí. Musí je však přiznat, aby Emanuel věděl, s kým si tu začíná. Ten se ptá, jak se strašidla projevují a jak vypadají. Zírá přitom na Káťu očima, které zlátnou snad jen potmě, teď jsou zvědavé jako dva periskopy těsně vedle sebe. Káťa se nenávidí za to, že začala mluvit o strašidlech, prozradila tím cosi intimního, zradila svůj venkovský dům a jeho obyvatele a teď musí ustupovat krok za krokem před jeho vlezlou zvědavostí. Mohla by mu vyprávět o krocích, které slýchá na půdě, a bojí se, že se k ní odtamtud propadne nějaká příšera nebo člověk, nedej bože. A také, že ve velkém pokoji sama hrává kytara, brnká na ni někdo neviditelný, je to pořád ten samý? Klepe na dveře, a když jde Káťa otevřít, nikdo tam nestojí.

„Nechci o tom mluvit," řekne a sama sebe překvapí.

„Já kdybych tam byl, určitě by nestrašilo," holedbá se Emanuel, „musíš mne tam někdy pozvat."

Představí si Emanuela ve starém domě, jak spí v Danielově posteli a pije čaj z jeho hrníčku a zamotá se jí hlava, skoro omdlí. Otřese se nevolí sama nad sebou a zpotí se na zádech. Podrážkami štěrchá v písku, nejraději by utekla, ale jak by se odtud dostala, když ne Emanuelovým autem, které parkuje před branou. Musí oddělovat jedno od druhého, rozřezávat pokoje a postele napolovic, sama sebe krvavě krájet, ale možná to nepůjde a přijde o všechno, co jí

dosud dávalo jakousi chabou jistotu. Obcházejí teď v kruhu pole, zemědělskou půdu, která je součástí a okrasou parku, tvoří malebné scenerie, jsou tu remízky, aleje, dokonce i chmelnice a rozlehlé ovocné sady. Lidé pracující na polích byli součástí takzvané nádherné krajiny stejně jako daňčí obora, kde jsou mladí vařečkáři, špičáci i dospělí lopatáči. V oranžerii prý pěstovali pomeranče, které chtěl pruský král Friedrich II. získat pro své postupimské skleníky.

„Vyprávěj mi o tom, jak jsi byla malá," prosí Emanuel. Tím jí připomene její malé děti, které vždycky před spaním žadoní, aby jim vyprávěla, jak byla malá. A Emanuel ji vede k lavičce kousek od mostku, kde se projíždí v noci mrtvá komtesa na bílém koni, obejme ji kolem ramen a Káťa se cítí pod ochranou a měkne a rozpovídá se o tom, že mívala pod postelí lva.

„Když naši odešli, musela jsem rozsvítit, kleknout si u postele a podívat se do příšeří. Nikdy jsem ho neviděla, ale sotva jsem si zase vlezla do postele a zhasla lampičku, už tam byl. A tak jsem zase vylezla a podívala se. Já jsem asi trochu bláznivá," řekne Káťa.

„Proto se mi líbíš."

„Opravdu se ti to líbí? Já tě varuju, Emanueli." Káťa se div nerozpláče. Pomalu roztává a už je připravena říct na sebe skoro všechno. Vypráví, že se jako malá nejvíc bála mrtvých. Babička, ne Agnes, ta druhá, ji vodila na spiritistické seance v osamělých chalupách v horách. Mrtví obývají dům, ve kterém straší. Je to jejich domov a ona nemá právo je vyhánět. Čím je dům starší, tím víc je zabydlený bytostmi, které tam kdysi žily, a jejich vášně, lásky, hněvy a nenávisti dům neopustily.

„Ty moje malá," chlácholí ji Emanuel, „člověk by nevěřil, že už je ti třicet sedm a že máš děti." Káťa se k němu ještě víc přitulí a ucítí vůni jeho domova, místa, kam se večer vrátí a bude předstírat, že v Parku lásky nikdy nebyl. Zapudí tu nepříjemnou představu,

protože touží být malá. Tenkrát chodívala do Parku lásky s babičkou Agnes. Ta byla vzrůstem malá a měla malé botičky, ze kterých Káťa vyrostla, už když byla ve třetí třídě. U nich doma se nikdy nic nevyhodilo, všechno se muselo unosit. Když ještě babička vedle Káti capala, voněla naftalínem, měla smrtelný děs z molů, štěnic, blech, mravenců a snad všeho hmyzu.

„Mně se líbí, že jsi z patricijské rodiny, a děkuji ti, žes mne vzala do svého údělného parku. Moc si toho vážím. My jsme byli vždycky chudí a bojovali jsme za změnu společenského řádu."

„My jsme asi nebojovali," řekne Káťa, „nikdo nikdy nebyl v žádné politické straně. Dědeček Eduard byl republikán. Franz Josef mu poslal v krabici rytířskou uniformu a chtěl mu udělit řád, snad za usplavnění Labe, ale dědeček odmítl uniformu i titul. Zlatý kříž vykládaný drahými kameny pak zakrátko věnoval na zlatý poklad republiky, babička tam odnesla své zlaté šperky a briliantové náušnice. Kdoví, co se s tím pokladem stalo. Agnes sbírala celý život lidové výšivky a keramiku, milovala národopis a byla vlastenka."

Káťa se odmlčí, připadá si už moc mluvná. V nastalém rozpačitém tichu ji najednou napadne, že kdysi, když byla velmi mladá, vedla sem do Parku lásky svého muže a vyprávěla mu stejné historky. Jak je to dávno, jako by to bylo v nějakém jiném životě.

„Cítíš ten smrad?" začichá Emanuel svým úzkým ptačím nosem.

„Cítím tlející listí," řekne Káťa. „Fialky, které už odkvetly, a možná i konvalinky, které ještě kvetou, a lípy, které se pomalu chystají a spouštějí světle zelené palisty, dřív než rozkvetou."

„Necítíš sirovodík a ještě nějaký jiný podivný plyn. To ta fabrika za zdí. Chemie zničí už brzo tvůj park. Když vane západní vítr, a to je v Čechách skoro pořád, padá všechen čoud z chemičky na park. Stromy to dlouho nemohou vydržet."

„Nikdy jsem si toho nevšimla."

„Copak jsi neviděla, že jsme jeli kolem chemičky?“

„Já ji možná nevnímám, vidím všechno tak, jak to bylo kdysi.“

Opravdu, jakmile projde tereziánskou branou, okolní svět se kamsi propadne a v té prázdnotě visí Park lásky jako zámek přikovaný řetězy, které se spouštějí z nebe jako v té pohádce Boženy Němcové.

„Nechci už slyšet žádné špatné zprávy,“ zakňourá Káťa, „pořád si na všem hledám něco dobrého, jinak bych se musela zbláznit.“

„Já bych také hledal, kdyby všechno nesvědčilo o tom, že se blíží katastrofa. Ale když se potkají takoví lidé, jako jsme my dva, tak se ještě mohou zachránit. Mohou být spolu šťastni. Já jsem vždycky šťastný, když jsem zamilovaný, pak se ničeho nebojím. Copak ty jsi nikdy s nikým nechodila?“

„Jenom se svým mužem,“ šeptne Káťa a tvář se jí zalije ruměncem.

„V tvém věku,“ podiví se Emanuel už podruhé a vezme její hlavu do rukou. „Já jsem opravdu tvůj první milenec?“

Káťa zavře oči a zčervená ještě víc.

„To snad není možné,“ žasne Emanuel, „tys měla v životě jen jednoho muže?“

„Nikoho jsem nehledala,“ řekne Káťa, „mně to stačilo. Přišel jsi sám.“

„Ty jsi přece přišla.“

„Ale začal sis ty.“

Emanuel pocítí po Kátině přiznání radost i zklamání. Možná si bere příliš velké sousto, bojí se, ale zároveň ji chce. Podívá se na své švýcarské hodinky a vidí, že odpoledne už pokročilo a že je na čase jet domů. Jdou spolu ruku v ruce kolem zámku a vidí, že zámek je nachýlený k jedné straně. Jedno křídlo jako by se propadalo do země, barokní budova s kopulí vypadá jako raněný pták.

„Celá zeměkoule je narušená," povídá Emanuel. „Co si myslíš, že se stane s jámami, kde dřív bývalo uhlí a nafta?"

„Já nevím," řekne Káťa. Nemyslí teď na planetu, ale na park a na zámek a prosí Emanuela, aby přestal věštit.

„To není věštění, ale racionální úvaha."

A tehdy vyslechla Káťa poprvé Emanuelovu teorii o zkaženosti lidstva a zničení světa. Emanuel z té zkázy nějakým zvláštním způsobem sám sebe vyjímal. Připadal si snad jako vyvolený: Immánúel, bůh s námi a zlé pryč. Káťa však už ví, že v boha nevěří. Prosila ho, aby mluvil o něčem jiném, bála se, že její láska slábne a možná zanikne.

Emanuel tedy přestane, ale začne Kátě povídat o svých milostných dobrodružstvích, snad se potřebuje vyzpovídat a zároveň si své činy omluvit a vysvětlit. Jeho žena se profesionálně zabývá manželstvím, ale Emanuelovi nikdy nerozuměla. Pomlouvá docentku manželství, hází její srdce na váhu jako kus masa a Káťu proměňuje v požíračku Ammamet. Mohla by pozřít docentčino srdce, ale ona ho nechce, naopak je jí docentky líto. Zdá se jí, že je celá upatlaná Emanuelovým nešťastným manželstvím.

Chtěla by mu vyprávět o Agnes a Eduardovi, slunce barví do černa větve neolistěných dubů, nad poli se hloučí fialová mlha, barva plození, břízy se zeleně nadechují a hroudy úrodné země se lesknou. Emanuel se konečně zastaví a rozhlédne se, skutečnost ho konečně doběhla a zpřítomnila. Překvapí ho akvarelový zázrak pokročilého jara. Obejme Káťu a ta čichá za jeho ušima vůni slehlého peří a obnošených bot, kterých jsou plné botníky. Marně sní o tom, že jsou oba mladí a nezadaní. Snaží se zapomenout, že jsou vymodelovaní lidmi, s nimiž dlouhá léta žili, že jsou falešné kopie sebe sama a hledají své opaky, původní buněčný materiál. Odpovídají ano na všechno, nač tehdy v mládí říkali ne.

„Já tě miluju," opakuje Emanuel, „už jsem si myslel, že mám život za sebou, a teď jsem potkal tebe. Není to zázrak?" A hned se vzpamatuje a hledá opět důvody, proč tu s Káťou je. Hovoří o nenaplněném erotickém životě a Káťa cítí pach koček. Mají doma kočky? Nemají. Káťa neví, že láska může vyrůst z rozporu, z jinakosti a ze strachu, jen ať zažije šílenou lásku, která se tu nabízí, jinak by pořád byla děvečkou, co se bojí strašidel.

„Já nechci být nevěrný, vlastně to odsuzuji a cítím se špatně, když lžu, ale co mám dělat? Toužím po někom, kdo by mě měl rád."

„Ona tě nemá ráda?"

„Má mne ráda ve chvíli, kdy se bojí, že ji opustím. Já bych jí přál, aby se taky zamilovala, nežárlil bych, ale ona to snad neumí. Studovala psychologii, aby se dopátrala sebe samé, nemyslím, že se jí to někdy podaří. Analyzuje jiné a připadá si přinejmenším lepší než oni. Její ego tím studiem a zkušeností s lidským neštěstím narůstá, a tak je čím dál osamělejší. Bojí se samoty, a tak na mně visí."

Bůh s námi, Emanueli, shledávám tě pro sebe velmi nebezpečným.

Přicházejí ruku v ruce ke sfinze. Tentokrát je ozářená sluncem, protože stromy nad ní se ještě neolistily. Leží pohodlně na břiše, vypadá ohřátá jarním sluncem a spokojená. Sluneční paprsky ji lechtají, snad by se i zasmála, co chvíli jí oko zasvítí, jen promluvit, ale vtom vždycky znovu zkamení. Emanuel se nahýbá přes zábradlí nad vodou, která je černá od loňského spadaného listí a leskne se jako neporušené zrcadlo. Káťa jí stiskne drápy a ptá se, jestli bude šťastná.

Sfinga mlčí, co taky by měla odpovědět? Copak si Káťa opravdu myslí, že by ji nějaký muž mohl udělat šťastnou? Až si odbude svou poslední lásku, začne možná také kamenět. Ještě předtím, vpůli

kamenění, octne se mimo dobro a zlo zwischen Gute und Böse. Zkamenělé žlázy nemají už žádná přání, nikdo nemůže člověka svést k bolesti a radosti spojené s láskou.

Káťa se otřese chladem, který stoupá od černé vody, drápy jsou také studené a odpověď žádná. Podává ruce Emanuelovi a ten je teplý a živý. A nazpátek kráčejí lipovou alejí k bráně už v oblaku. Je perleťový, narůžovělý jako červánek. Potkali jezdce na kole, ale ten je nevidí, protože jsou neviditelní. Míjejí zámek, ale tentokrát už Emanuel nad zkázou světa nelamentuje. Je možná šťastný. Před bránou stojí auto, na zemi jsou hadry a papíry. Emanuel odhrne rodinný nepořádek a Káťa se posadí. Předtím, než zasune klíček do zapalování, se Emanuel chvíli hrabe v tašce. Vyloví odtamtud krabičku a vtiskne ji Kátě do dlaně. Je to francouzská konvalinková vůně Diorissimo. Káťa tiskne krabičku v dlaních, krk má sevřený. Přisoudil jí roli milenky, aniž by s tím souhlasila, zlobí se, ale zároveň ji jeho prostomyslnost dojímá. Copak si myslí, že si ji koupí za drahý parfém? Tak takhle to chodí, říká si a všimne si, že z balíčku čouhá papírek, vytáhne ho a spatří cenu v tuzexových bonech. Zmačká ji a hodí na zem, aby to Emanuel neviděl.

„Co si počneme?“ ptá se Káťa kousek před Prahou.

„Budeme se krásně milovat.“

„To nejde.“

„Proč by to nešlo?“

„Protože jsi ženatý a já jsem vdaná.“

„Právě proto to jde, nemůže to fungovat, když je jeden z páru nezadaný. Takových případů já znám a je to peklo.“

„Chceš tím říct, že by sis mne nevybral, kdybych byla svobodná?“

„Bylo by krásné, kdybychom oba byli svobodní. A kdybychom byli mladí, ale musíme to brát tak, jak to je. Jako zvláštní milost, kterou nám bůh daroval. V našem věku.“

Má mu hodit konvalinkovou vůni zpátky do tašky, říct mu, aby zastavil, a vystoupit z auta na prázdné silnici? Jít pěšky domů a cestou se očistit od příběhu, který si začala? Ale ke svému překvapení dál sedí v autě, snad proto, že je zvědavá, jak to jiní lidé dělají.

„A co jim řekneme?“ vyzvídá lstivě.

„Především se nikdo nesmí nic dozvědět. Nesmíš nic říct ani svému muži. Já chodil pět let s jednou ženou a nikdo nic nevěděl. Nikdy jsem jí nenapsal dopis, netelefonoval jsem jí. Scházeli jsme se v její pracovní době tak na dvě hodiny týdně. Vozím s sebou v autě deku a vždycky jsem zajel někam do lesa.“

„Zastav,“ volá Káťa, ale Emanuel přidá plyn.

„Jenže s tebou je to něco jiného, tamto byla víc tělesná potřeba.“

„Ty jsi doma pět let nic neřekl?“

„Proč bych to říkal? Aby se trápila?“

„Ona to nepoznala?“

„Nic nepozná, ale musíme být opatrní.“

„Neumím lhát a nikdy jsem to neuměla.“

„V tomhle případě je lež menší zlo než pravda. Už nejsi přece malá.“

„Já tě ještě jednou varuji, Emanueli.“

5.

Je pozdě večer a Káťa sedí doma na zemi, drží se rukama za kolena a pokouší se zastavit třes, který vychází zevnitř a na kůži se projevuje jako svědění. Tělo jako by už nebylo její, nepodléhá kontrole. Nohy jsou neklidné, drží je oběma rukama, aby se samy někam nerozběhly. Hledí do nočního nebe, rozčísnutá od hlavy až k patě, láska ji rozpůlila. Je jako ta kočka v Národním muzeu. Podélný řez kočkou miluje její starší dcera, teď má rozpůlenou maminku a Káťa neví, jak to před dcerami zatají. Děti jsou malí fízlíci, dopátrají se všeho. Jestlipak její muž, až přijde, pozná, jaká chemická změna se v Kátě udála. Možná si jí Daniel už dlouho nevšímá. Když je Daniel zamilovaný, uzavře se a ven vysílá jen podrážděné signály. A hlavně, jeho žena se k němu nemůže přiblížit. Plíží se a blíží, hledá, ale nic nenachází. Daniel přestal být tam, kde byl. Hmatá rukama do prázdna, ve zvyšujícím se zmatku touží ho aspoň nahmatat anebo ucítit čichem, ale on ztrácí v takových chvílích i svou vůni, je vyvanutá a není. Je doma, ale zároveň není. Vlastně je víc doma, než byl předtím, ale jako by cítil nedostatečnost a nepatrnost svého pobytu, pořád dává najevo, že tam je. Jsem tady, tak co se ještě po mně chce? Všechno, co chce Káťa podnikat, setká se s jeho nechutí, předvídá, že to nepůjde, anebo to dokonce špatně dopadne. Raději by totiž byl někde jinde, ale je zatvrzele tady, ve vztahu k ní se přece nic nemění, má ji rád a děti by neopustil. Káťa by ho musela vyhodit, ale to neudělá. Oslabeného láskou by ho vykopla jenom do neštěstí. A tak stahuje hlavu i nohy pod krunýř jako stará želva, která ví své. Musí čekat, až Daniela ta láska přestane bavit, až sokyně bude žádat, aby to Daniel řešil.

Některá přijde i domů, chce s Káťou mluvit, však ony dvě to vyřeší, když on pořád všechno odkládá a slibuje. Káťa ji vyhodí, Daniel ji pak za to pochválí a má ji ještě radši, protože už si prý s milenkou nevěděl rady. Nemá, jak tvrdí, ke svému manželství žádné výhrady, je to puberťáctví, možná dohání to, co si neužil před Káťou, která byla jeho první láska, stejně jako on její. Neví, co to pořád hledá, stejně to nenajde, protože život je míjení.

Je zasažena poznáním, že byla podváděnou manželkou, tou, která, když je potřeba, mizí a jinak se trápí, teď bude tajnou a zakázanou milenkou. Kdyby aspoň mohla ukázat Emanuela mamince, řekla by jí, jestli je dobrý, nebo špatný. Žofie je vědma, prohlédne, co člověk skrývá, podle tvaru rtů pozná slabocha i kruťase, dokonce i sadistu, a podle očí rozezná člověka temného od toho, který v sobě nosí světlo. Jenže Žofie by si dělala starosti, nespala by, s láskou si v životě užila dost, ale milenkou nebyla, aspoň Káťa o tom neví, a Žofie jí to nikdy neřekne. Podezírá ji, protože Žofie vytrhala ze svých alb mnoho fotografií, zůstaly tam po nich poškozené černé papíry a fotky zmizely bůhvíkam. Roztrhala také dopisy a hodila útržky do popelnice, protože nemá v bytě kamna, kde by mohla založit oheň.

Kdyby teď Káťa vstala a rozsvítila, uviděla by nad svou postelí portrét Žofie jako studentky výtvarné akademie, nakreslený uhlem. Žofie je tam z profilu, její jasné oko hledí dopředu tak sebejistě, jako by už tehdy věděla, kudy a kam má jít. Kdyby si na ni pořádně posvítila, viděla by už teď, že je s ní maminka nespokojená.

Stejně pozná, že v sobě Káťa nosí načatý příběh, který bobtná jako fazole, zalévaný chválou a obdivem. Žofie se nezeptá, je plachá a vždycky byla, takže se s ní dcera na nejdůležitějších věcech nikdy nedomluvila, a až matka umře, bude litovat, že se na nic nezeptala. Když tenkrát Káťa už o sexu věděla od spolužaček,

přispěchala Žofie, celá se chudinka třásla a nabízela jí odpovědi. Dcera žádné otázky neměla a matka jí za to byla vděčná.

Tak tedy bude Káťa zapovězenou milenkou. Prchá a zároveň se připoutává, snad ze zvědavosti. Její zvědavost byla vždycky silnější než její strach a Káťa sama sebe v různých situacích ráda pozoruje. Je objektem svého zkoumání, protože všechno na světě je podle ní pouze subjektivní zkušenost, nevěří už od studentských let v marxistickou objektivní pravdu, kterou do nich vtloukali na filozofické fakultě. Ona si lásku nevybrala, láska si vybrala ji. Přece už v loňském roce zpívala v koupelně americké folksongy o lásce a kamarádka ji varovala. Krev se jí proměňovala, už tenkrát se něco dělo s buněčnými obaly. Slávinka zatím v blázinci vařila v kotli pod svou zadnicí budoucnost, zahřívala dvě vejce: štěstí a neštěstí. Až dozrají a proklubou se, vylíhne se to, co se vylíhnout má.

„Tohle je život," řekne Slávka bezzubými ústy a směje se břišním smíchem, až se jí celé kulaté tělo třese a z pravého palce a ukazováku udělá kolečko a levým ukazovákem v něm šoupe, čímž naznačuje milování.

„Berte to, paní doktorko, až budete stará, tak byste litovala, že jste nic neprožila. Komupak se to, paní doktorko, vždyť už jste stará Kleopatra, podaří zamilovat se." A zase jí smích bublá v krku a sestupuje až dolů do břicha. Tak se smějí opilé ženy anebo ty, které se rády milují.

Nemůže to být žádná náhoda, říká si Káťa, která na náhody nevěří, musí to všechno mít nějaký hlubší smysl. Hle, už si nachází výmluvy a filozofická východiska, už je chycená a budoucí nevěru si omlouvá a zdůvodňuje. Hned se ale přistihne a za intelektuálský přístup se stydí, přece ví a pozoruje v blázinci, že psychologie je šarlatánství, na její chudinky prostě nefunguje, ale dokáže nám pomoci zdůvodnit si snad i vraždu a sebevraždu, všechno se dá ospra-

vedlnit studenou matkou a špatným dětstvím. Psychologie zblbla svět a zničila lidské vztahy. Pracuje s hlavou a srdce zanedbává.

Sedí na zemi, opírá se o zeď a s napřímenou páteří se snaží vyčistit si hlavu. Myšlenky jsou jako zloději a policajti, hrají spolu divnou hru, policajt chytí zloděje a zloděj ho hned okrade. Myšlenky mohou být také krvelačná zvířátka, množí se donekonečna jako potkani, jeden honí druhého a může ho i sežrat. Poručí si zastavit kolotoč myšlenek. Bože, dej mi znamení, a Bůh ji, zdá se, vyslyší. Na očním pozadí, tam za očima, kde sídlí vesmír, spatří dva záhony rudých růží, jsou sametové a v nejkrásnějším polorozpuku, s voskově zelenými lístky. Mezi dvěma záhony je cestička vysypaná bledězlatým pískem, a po ní se kutálí směrem k pozorovatelce sytě zlatá koule, slunce se od ní odráží a vytváří pohyblivé zlaté prasátko. Zlatá koule se valí a spadne Kátě do klína. Je za tu vizi tak vděčná, že se šťastně rozpláče. Vlastně neví, co šifra znamená. Ale blaží ji, že ona miluje a není důležité, jestli je její láska opětována. Nový cit chce vnímat jako probuzení k silnějšímu bytí. A vtom slyší, jak do zámku vniká klíč, táta vchází do dveří, jak v Polednici, ale tady je všechno v pořádku, večeře uvařená, nádobí umyté a děti sladce spí. Přišel a Káťa se najednou cítí bezpečněji, už se nehoupe na laně nad propastí, jako by teď na nebezpečí byli dva. Vlastně by mu to měla říct hned, dokud se to nerozjede, ale co dělat, když ji těší její malé tajemství a radost z růží a z koule. Ne, ještě si to bude hýčkat, vždyť se vlastně nic nestalo. Kdyby Danielovi vyprávěla o návštěvě Parku lásky, její přiznání by mohlo zničit to, co je ještě příliš mladé a křehké.

A Daniel ji objímá, má dlouhé ruce, a tak se celá v jeho náručí schová a připadá si tam jako doma, Daniel ji líbá, má jazyk slimáka a Emanuel má drsný a Káťa běží do trouby a vytáhne zapečené nudle a z ledničky láhev piva. Prostírá a mluví páté přes deváté, jenom

aby na ní nepoznal, že se líbala s někým jiným. Daniel žvýká nudle a polyká, podivně zamyšlený a netečný, a tak se raději zeptá:

„Ty už mne nemáš rád?“

Trhne sebou, dívá se na ni očima bájného zvířete, snad jednorožce, odkud sem spadl? Podává mu sklenici s pivem, ale ta zavadí o pekáč, upadne a rozbije se. Hle, špatné znamení pro oba. Roztřese se opět Kátěnka dotýkaná. A pak jde se svým mužem do postele a miluje se s ním s pláčem, zoufale a nekonečně, a tak moc se snaží, ale rozkoš dobrou vůli neprorazí.

6.

Emanuel vejde do svého obydlí přesně podle svého časostroje. Měřič času mu tiká v hlavě, a proto se nemusí ani dívat na své křemíkové hodinky. Sotva se nadechne vůně nebo pachu svého domova, začne stydnout do svého tvaru. Jeho rozpuštěná rozevlátost mizí, rozkmit se ustaluje. Emanuel je opatrný, už ví, že velký výkyv do radosti pak neubrzdí pendl do bolesti, a raději to kontroluje. Ještě než ho uvidí jeho žena, docentka manželství, vypadá, že se dnes vůbec nerozpustil. Ve chvíli, kdy už je v pevném stavu, odváží se vstoupit do pokoje, kde docentka ve světle slabé žárovky – má citlivé, světloplaché oči – si čte ve Freudovi. Křivka jejích zad a šíje ho dojme. Připomene si možná, jak s vyvrtnutým kotníkem před dvaceti lety veskákala do jeho života. Byla tenkrát tak mladá a bezbranná proti jeho síle a zkušenostem se ženami, byla andělská oproti všem nevěrnicím a mrchám. Trvalo dlouho, než se mu podařilo ji svést, a musel jí předtím na hrobě její matky přísahat, že ji nikdy neopustí. Teprve za nějaký čas ho naplnil smutek a beznaděj, že už bude až do smrti spát se ženou, která je pomalá, líná, zkrátka není vášnivá. A tak napřed užíval brom, protože ho vzrušovala každá žena na ulici, její zadek, lýtka, hlas, až žádost přemohla jeho morální zásady, na nic jiného nemyslel, a tak si našel milenku. To všechno bude Kátě později vyprávět, bude si přát, aby ho litovala, protože si celoživotní lásku postavil na soucitu. A také se bude potřebovat někomu vyzpovídat. Člověk umírá, když přestane milovat, Emanuel si nevzpomíná, kdo to napsal, a smrti se bojí, a tak mezi sebe a smrt musí postavit lásku.

Vlastně je jímavá jeho manželka. Ještě snad ani nedospěla, a už stárne. Dětskou duši si zanáší teoriemi, psychologií, náboženstvím a to všechno proměňuje v té malé, dosud rozkošné hlavě ve spásonosnou ideologii. O životě čte a slyší v manželské poradně, kde pracuje, ale s vlastním životem se míjí. Emanuel zlatooký ví, že čeká na večeři, vybalí tedy z aktovky salám, sýr a klobásku a položí to všechno na talíře. Přitom zjistí, že mu salám promastil obal vypůjčené knížky. Spustí přes svůj zlatý pohled mžurky, šustí papírem, mstivě ho mačká a trhá na kousky. Potichu kleje a docentka manželství položí knihu, vstane a zezadu ho obejme. Naštěstí má ze všech smyslů nejméně vyvinutý čich, a tak podle vůně nepozná, že je zamilovaný. Emanuel musí teď dojít do kuchyně, kde zvoní telefon, je to omyl, ale všimne si, že dřez je plný špinavého nádobí jako ostatně každý den. Potřebuje dva talířky a musí je vylovit z vody, která má na povrchu šedý škraloup mastnoty. Po večeři, kdy se žena začíná chystat do postele, je pořád smrtelně unavená, ponoří Emanuel ruce do dřezu. Jar nepoužívá, protože je jedovatý. S odporem myje nádobí, které ona nastřádala za celý den, bere si na každé napití novou skleničku. Na bílých dvířkách nad dřezem vidí lipovou alej, konce nedohlédne. Je rád, že je v kuchyni sám, a všimne si, že po zdi leze jeho přítel pavouk obranář. Dokud tu je, docentka do kuchyně nevkročí, dvacet let chytá už Emanuel masařky, pavouky a noční můry a zabíjí vánoční rybu. Emanuel touží po vášnivé ženě, která by vyhověla jeho žádostem a potřebám a pořád ho nepředělávala. Sama se psychoanalyzovala a psychoterapeutizovala, chtěla se dobrat kořenů své bytosti. Věnuje Emanuelovi všechen svůj psychologický um, proto pořád rozebírá jeho chování, nabízí mu různé metody sebezpytování a práce na sobě. Tolik si přeje, aby byl šťastný, aby v jejím náručí zapomněl, že měl chladnou matku a nešťastné dětství.

Emanuel si sedne k rádiu, pustí si BBC a poslouchá, co se ve světě děje a co mu komunisti zamlčují. Když vyslechne všechny zprávy, obleče si pyžamo a škvírou nahlédne do ložnice. Ve světle pouliční lampy uvidí pod dekou tělo své manželky, leží na boku a něžně pofukuje. Po kolenou se pak šourá do své postele, která je u peřiňáku, a ten stojí těsně u zdi. Za dvacet let si nevybojoval nárok na krajní postel, i když trpěl nespavostí, v noci často vstával, v zimě přikládal do stáložárných amerických kamen. Ať byly okolnosti jakékoliv, ať vstával v noci k plačícím dětem, vždycky se musel vyšoupávat ze své postele, zadek přistrkovat k patám a paty natahovat píďalkovitým pohybem dopředu, ven po zadku a zpátky po kolenou. Pak se uloží, z jedné strany chráněn peřiňákem a zdí, z druhé tělem své manželky, slyší, jak jí ve střevech kručí mléko, musí jí říct, že mléko není tak zdravé, jak si ona myslí. Přetahuje si pokrývku přes hlavu, aby byl sám, aspoň na chvíli sám. Možná má ještě dost sil, aby začal nový život. Sladkou nadějí nakrmí svou mysl a usíná. A zdá se mu sen. Káťa a on jsou mladí a pracují na studentské brigádě na senech, jak to kdysi ve svazáckých časech bývalo povinné. Vidí děvenku, jak sedí nahoře na nákladáku na kupě sena a směje se. Bylo to předtím, než docentka manželství veskákala po jedné noze do jeho života a vzal ji na záda, kéž by ji byl tenkrát nevzal a nezaměnil soucit za lásku. Je opět mladý a nezadaný, probouzí se s pocitem volnosti, rozlétl by se do světa, letěli by s Káťou jako dva holoubci. V té chvíli docentka zafuní a vykřikne, asi se jí zdá něco zlého, a s fňukáním se k němu přivine. Ne, nemůže ji opustit, je tak nepraktická, jednou mu řekla, co si já počnu, až ty umřeš, a Emanuel na to nedokázal odpovědět. Ne, přes to všechno nemá právo zničit člověka, který mu svěřil svůj život. Vždycky si přece přál změnit svět, dělal všechno pro to, aby byl lepší, a teď by musel zradit své mladistvé

ideály a svou tehdejší čistotu. Opustil by stárnoucí ženu, vyzul se z ní jako z unošených bot.

Vyšoupe se po zadku z postele, srovná zdrchané prostěradlo, vezme si půlku prášku na spaní a zapije ho zteplalou vodou. Musí se vyspat, zítra přece uvidí Káťu a byl by mrzutý a nevyspalý, možná ho bude i bolet hlava. Musí se šetřit, aby byl zítra, anebo už je dneska, úplně v pořádku. Je ještě včera, anebo už zítra? Soustředí se na časostroj ve své hlavě a ten mu říká, že je dneska. Pak se ale zvedne, na peřiňáku jsou hodinky a na svítícím ciferníku pozná, že už je zítra. Nic takového se mu léta nestalo.

7.

Agnes tichounce běží, sklání hlavu pod ovocnými stromy, aby ji větve nerozcuchaly, vidím její profil proti západnímu nebi a noc ji polyká, takže vypadá jako vystřižená z černého papíru. Silueta vlaje zelinářskou zahradou, která také patří k zámku, a ona všechny cestičky zná. Když byla děvčátko, zpíval jí za oknem v májových nocích slavík. Jeden žil v keři černého bezu a zpíval bez přestání od půlnoci do rozbřesku. Tři týdny ho poslouchala, jaký to byl zpěvák, nikdy předtím ani potom takového neslyšela! Jednou, když ji ráno poslala maminka do zahrady pro petržel do polévky, našla slavíka nedaleko jeho domova v černém bezu na cestičce mrtvého. Vzala tělíčko do dlaní a zkoumala ho, ale nenašla na něm žádnou stopu po drápech ani po zobáku dravců. Byl nepoškozený a sladce spinkal. Neznala tenkrát Wildeovu pohádku o slavíku a růži, neuměla by si ani představit takovou obětavost, tak velikou lásku a soucit. Ještě nic nevěděla o lásce. Pohřbila ho s pláčem pod jeho keřem. Dočetla se, že slavík se může uzpívat k smrti. Kde se bere v tak malém těle vášeň, která přeroste ve smrt?

Za zdí, kterou končí zámecká zahrada, je kopeček, vlastně malá vyvýšenina, jediná v celém Parku lásky. Park lásky je na rovině, půda je tu černá a mastná, každé semeno se v ní chytí, vzklíčí, roste a vydá plod. Agnes je plodnice, má kořeny pod Řípem, uprostřed české kotliny, a hora Říp je její kmotr. Bude mít zdravé tělo, ale její duše lehko onemocní. Bude léta churavět, a přesto se dožije vysokého věku. Časté stonky nepřinášej zvonky, říká se v kraji.

Na kopečku za zámeckou zdí stojí Eduard a říká tomu pahorku Sion. Stojí zády k zvířetníkovému světlu, takže nemá obličej ani

přední část těla, u nohou mu kvetou konvalinky, stojí tam jako střelecký terč ve vonící závěji a čeká. Později usplavní několik řek, vymyslí sklopný jez a bude mu za zásluhy o Rakousko-Uhersko nabídnut titul rytíře Franze Josefa, čímž by, kdyby ovšem řád přijal, povýšil celou rodinu do šlechtického stavu. Tenkýma ušima poslouchá, jestli nezaslechne dívčí kroky. Ale běda, slyší jen pískot netopýra a šelestění myší, dokud všechny zvuky nepřehluší slavičí zpěv. Bojí se, že Agnes nepřijde, ví, že je hlídaná a že ji chce otec provdat za statkáře. On zůstává tajně za zdí jako nějaký pes, a přece je takový fešák. Má veliké zelené oči s vypouklými jasně bílými bělmy, ty podědí jednou jeho dcera Žofie, kterou vytáhnou z Agnesina úzkého klína kleštěmi. Stisknou jí přitom horní čelist a Žofii vyrostou přední zuby tak, že jí budou v zimě trnout. Oči ale bude mít krásné, Eduardovy, i ten je podědil po své matce Josefině a ta po svém tatínkovi, a tak se jedny oči dívají na svět po staletí a barvu nemění. Sotva jedny vyhasnou, rozsvítí se jiné, nezáleží na tom, jestli jimi hledí muž, anebo žena. V Eduardových očích se teď usídlily temnoty, slavík zpívá a milovaná nepřichází. Je tak svěží, čistá, domácky vychovaná a pochází z venkova. Eduard si přeje mít zdravé děti, nechce žádnou modrou punčochu, které se všude rojí a nadbíhají mu. Když je odmítá, posmívají se mu, že je staromódní a má předsudky. Jedna z těch intelektuálek mu darovala panenku s porcelánovou hlavičkou, má účes z pravých světlehnědých vlasů, zrovna jako Agnes, je jí i trošku podobná. Je ustrojená v šatičkách hospodyně, má zástěru a na kloubkových nožičkách bačkorky. V jedné ruce má panenka vařečku a v druhé pytlík, v němž je malinké vyšíváníčko, vyšívá ažurou ubrousek a na špendlíkách s hlavičkou plete drobounkou ponožku. Agnes nikdy nebude šikovná jako ta panenka, bude plést, ale jehlice jí budou padat na zem, a bude se rozčilovat, a tak jí Eduard nakonec pletení zakáže.

Připozdívá se a Eduard pořád ještě stojí na vršku, nohu má vykročenou dopředu, pohled upřený do tmy a čeká na svého andílka. Čeká s pokorou, přestože je dosud mlád, zažil už tolik bolesti a trápení, že neklid považuje za zbytečnou ztrátu energie.

Agnes před zdí, Eduard za zdí, na obloze vyšly hvězdy, namodrale září, sunou se tam souhvězdí, vycházejí a zapadají, Eduard je narozený ve Štíru a Agnes má v tom znamení dům svého manželství. Ať raději ještě počkají a sní o budoucím štěstí. Snění je, bohužel, vždycky krásnější než skutečnost, ale Eduard myslí, že v lásce je to naopak. Agnes se zatím už dotýká oběma rukama zdi, opře si horké čelo o studený kámen, kolikrát tuhle zeď už přelezla, ale tenkrát měla svědomí neobtížené vinou, že dělá něco zakázaného. Už je to nejméně tři roky, co přestala zeď přelézat, protože se stala slečnou. Dosud si pamatuje, kde jsou vydrolené kameny, a tam klade špičku střevíce, zachycuje se výčnělků, levá a pravá a už je nahoře, klečí na zdi, tma přede mnou, tma za mnou. V té chvíli se jí motá hlava – ne z výšky, ale ze smělosti a lásky.

A tak se snese ze zdi na křídlech černé pláštěnky a vykřikne. Eduard hned seběhne z vršku a vezme ji do náručí. Už ji má a nepustí ji, jenom jestli žije. Vyplašení havrani krákají, ale Agnes dýchá. Eduard si sedne na zem a položí si její hlavu do klína. Dívce se to líbí, proto má ještě chvíli zavřené oči a předstírá mdlobu. Někde v lužním lese odkvétá květ Agnesina dětství, je růžový, lehce nafialovělý soir d'automne. Agnes není nadaná vášněmi a temně fialová věští lehkou hysterii. Zavrtává nos hlouběji do Eduardovy hrudi a čichá vodu, vůni hloubek, vodních rostlin a rákosí, proto musí Eduard celý život usplavňovat řeky. Hladí svou milou po vlasech, tak jemných, že její věta „Já nevím co s vlasama" ho bude pronásledovat celý život, až si na ni zvykne a už ji neuslyší. Agnes ostatně ani na odpověď nebude

čekat. Když se konečně havrani utiší a usnou, zazpívá jí Eduard moravskou písničku.

Já nejsem žádnej pes,
abych k vám oknem lez.
Já nejsem žádnej pes,
ani šelma.
Kdybych já šelma byl,
já bych k vám nechodil
přede všema.

Agnes je v jeho náručí šťastná, nekazí si život žádnými hlubokými myšlenkami. Je jako skřivánek a ženské filozofování o životě si oškliví. Čte sice verše, francouzské i německé, ale její sny jsou praktické, proto si vyšívá výbavu městské milostpaní, a ne venkovské ženy.

8.

Je léto. Takové, jaké bývalo v čase Kátěnčina dětství. Tehdy se ještě jedna vřelá vůně přelévala přes druhou a všechny se mísily a hloučily do perleťového mraku, který se vznášel nad vesnicí, kde trávila všechny prázdniny. V údolí, v němž tekl potok, léto kuchtilo a peklo, obilí kvetlo, až se z něho prášilo, a pak zrálo, bramborová nať horkem polehla a louky vysychaly. Jenom v mokřinách sekaly ostřice do nohou a půda se pod chodidly měkce propadala. Na stráních obrácených k jihu zatím sládly trávnice, kvetla tam mateřídouška a slzičky Panny Marie. Když je nějaké dítě utrhne, Panenka Maria pláče krvavé slzy, říkávala panímáma a zlé babky předpovídaly už od začátku srpna konec prázdnin. Už se vám to krátí, vykřikovaly a zlomyslně se smály bezzubými ústy. Děti zatím pásly na strništích husy a na mezích kozy a věřily, že prázdniny nikdy neskončí.

V takovém létě teď Káťa bosá a nahá běží kolem potoka svého dětství spolu s Emanuelem, který je také nahý a bosý. Ve skutečnosti nosí i do sandálů ponožky a bos by se bál, že si vrazí něco do nohy. Je háklivý, jak předpověděla Slávka. Ve snu se zase přelévají horké vůně jedna přes druhou. Voda v potoce je čistá, že by se jí dalo křtít – pokropíš si hlavu a hned jsi vykoupený a nesmrtelný. Povléká lesklé balvany, v tůních se sama ze sebe rodí a zaniká, aby se jinde znovu vyčeřila. Sen je svobodný, je v něm pohyb a naděje. Káťa má před sebou krásná a široká Emanuelova ramena, postavu, v níž není nic něžného ani drobného, tělo je otesané nahrubo, mužsky neohrabané. Emanuel je divoch, ale duši má bojácnou, to Káťa ještě neví.

Konipasové na kamenech třesou řitkou, spojené vážky rozdrnčí vzduch, páří se a vrtulky je nesou do nebe. U vody kvete tužebník a vrbka úzkolistá. Vrbka se později stane jejich květinou, protože všude kvetla, když se jim podařilo přelstít docentku manželství a strávit spolu několik šťastných i bolestných dnů. Bylo to krátké jako střelhbitý let dvou zaklesnutých vážek do slunce a pád a rozdvojení.

„Tady to je," volá Káťa a ukazuje rozsochu mezi několika olšemi, kde mívali jako děti boudu. A pak vylezou oba na větev nad potokem, klimbají nohama nad vodou, která tvoří pod nimi temně zelený vír. Káťa se narodila v Raku a ascendent má v Rybách, jaký div, že táhne Emanuela k vodě. Čichá vůni dětství: bahno, puškvorec a žabinec, na němž se dělají bubliny. Emanuel se směje sokolíma očima a jeho zuby jsou teď zuby šelmy. Emanuel jako král pralesa, černoch. A Káťa se přes jeho rameno dívá, jestli po drsné kůře staré olše neleze tlustý had s klikatou čárou na hřbetě. Přála by si, aby k nim přilezl hřích a ona ho mohla políbit, aby ji Emanuel vzal do náručí a řekl hadovi: Jdi pryč, je moje a nikomu ji nedám.

Emanuel je narozený ve Štíru a ten jediný může vlastním jedem sám sebe zahubit. Vysvobodit se z údělu svého znamení může jen tak, že se promění v orla. Kátě se zdá, že se proměňuje v okřídleného pardála, a přeje mu to. Sedí spolu uprostřed koruny olše a zároveň uprostřed léta, Afriky a celé zeměkoule. A pak jdou nazpátek cestičkou podle potoka, pořád ještě nazí a šťastní. Co je zralé k pádu, to nikdo nezadrží, a co se má stát, stane se.

Nebe je světle modré a hluboké, jako bývá nad stříbřitým mořem na severu, plují na něm nadýchnuté obláčky a opatrně se vyhýbají slunci, snad aby ani na okamžik nezastínily jeho jiskřivé pálení. Po silnici jdou ženy v šátcích, nesou na ramenou hrábě, kosy, otepi slámy a chrastí, jako ještě chodívají v Indii. Káťa se, pořád ještě ve

snu, lekne, že je poznají a začnou křičet, ale hned si uvědomí, že jsou s Emanuelem neviditelní. Mají svůj oblak, v němž se ztrácejí světu, všechno se od nich vzdaluje, nic se jich nedotýká a obluzená Káťa se probudí a pozná, že takhle to nikdy nebude. Slávka jí řekla, aby milovala Emanuela, dovolila jí to, nezbývá než rozdělit se mezi dva muže. Nebude se ptát, komu dává víc a komu méně, jako se jabloň neptá, komu dává jablka. Když nikdo nepřijde, shodí strom po prvním mrazu jablka na zem. Myšlenka na Emanuela jako dílo boží v ní bobtná jako plod, který roste, když matka spí.

9.

V posledních májových dnech a v prvních červnových se na polích v Parku lásky vlní zelené obilí a nasazuje na klásky, které budou bíle kvést, slavíci už dozpívali a krmí holátka. Čas lásky jako by skončil. Eduard stává na Sionu sám, má učesanou bradku a špičky kníru otočené vzhůru. Oči zelené jako dno rybníka, když do něho svítí slunce, jsou smutné, nohu má ještě nakročenou ke štěstí a náruč připravenou. Netroufá si přelézt zámeckou zeď a nezná nikoho, koho by se zeptal, co se stalo. Čím déle čeká, tím víc ho dráždí pozdně jarní květy, zpěvy, lípání, přiléhání a zakládání plodů. Eduard je romantik, ale zakazuje si to. Chce se oženit, založit rodinu. Touží po něčem pevném a nezničitelném, protože je nejistý, osamělý a nemá nic, čeho by se mohl přidržet, když se ho zlá nálada pokouší někam odvát. Nosí v sobě hluboký a nekonečný smutek a touží ho láskou přemoci. Eduard je z rodiny sebevrahů. Agnes je skřivánek, je radostná a zdravá, až bude s ním, odežene melancholii. Nikdo neumí tak krásně vyprávět o květinách jako ona, nikdo není prostší. Eduard už si nedovede život bez ní představit. Je vytrvalý, posedlý prací, do níž se lačně vrhá, jako by mu práce mohla vynahradit všechny ztráty. Od té doby, co potkal dívenku v Parku lásky, už ho práce tolik netěší. Procházívá se alejemi a pozorně se dívá, jestli někde nevychází ze zeleného houští a přítmí jeho hvězda. Snad je slečna nemocná, leží v horečkách a volá jeho jméno? Ani na okamžik ho nenapadlo, že by ta světlá bytost mohla udělat něco, co by mu ublížilo. Věřil spíš na nelítostný osud a na zlou hvězdu svého rodu. Eduard hledí na mostku do prázdných očí sfingy a ptá se proč. Až teprve

devátý den obdržel Eduard na stavbě zdymadla dopis, napsaný krásným čistým písmem na křídovém papíře. Záhlaví bylo omalováno fialkami, sasankami a konvalinkami, všemi květy minulého šťastného jara. V každém rohu seděl na větvi ptáček a zpíval.

Vážený a milý pane Eduarde, psala Agnes. Přála bych si, abyste mohl čísti v srdci mém a slyšeti mocný ohlas citů ve chvíli, kdy Vám píši tyto řádky. Modlím se každý večer, aby mi Bůh propůjčil výrazy, jimiž bych mohla vyjádřit bouři myšlenek, které mne pronásledují a nedají mi spáti. Mou mysl zaplavují výčitky svědomí, že se s Vámi tajně proti vůli rodičů scházím, a souží mne, že bych byla nehodnou dcerou, kdybych v našich setkáních pokračovala. Plně a s vroucí vděčností uznávám, že cokoli jsem, za to děkuji jen jim, svým rodičům. Prosím nebe, aby mi dalo tolik síly, abych mohla skutkem dokázati svou vděčnost rodičům a mohla jejich život zpříjemniti, protože toho vrchovatou měrou zasluhují.

Proto, vážený a milý, cítím se povinna vzít zpět slova z lásky k Vám vyřčená a i činy z lásky spáchané a prosím Vás, abyste na smluveném místě nečekal. Prolévám slzy sama nad sebou, prosím Boha, aby mi v mém trápení poskytl úlevu.

Agnes

10.

Slávina sedí v denní ložnici, zavinutá do sebe jako hlemýžď. Tykadla má namířená do budoucnosti, očekává možná milost, která by mohla padnout na tuto planetu, dřív než ji chtivé a neskromné lidstvo spotřebuje. Slávčina milost však může být hodně krvavá.

V USA prý jezdí tři babičky na kolečkových židlích od města k městu, je jim přes devadesát let, a varují lidstvo, které jásá nad zvyšováním HDP. Dostaly se prý i do budovy v New Yorku, kde zasedali zástupci nejbohatších zemí světa, strážci je vynesli ven a nadávali jim, co se pletou do budoucnosti. Ať si vezmou nočník a sedí doma. Slávka se směje dovnitř plžími ústečky a řídí světa běh. V tichu svého chorého mozku, jeho silou anebo jinakostí. I psychiatři připouštějí, že její mozek je jiný, ale jaký, nevědí. Slávka nemá rozumu ani zbla, ale má intuici. Ví, že jsme na rozhraní, jenom nevíme, jestli vcházíme ze tmy do světla, anebo obráceně. Možná také, že je svět tak šílený, protože ho už léta řídí Slávka v psychiatrické léčebně v H. Co se stane, až umře? Možná se všechno na neurčitou dobu zastaví, jako se to prý stane v oku uragánu, rychlost se nahradí pomalostí a všechno bude mít čas usadit se na správná místa.

Slávka ještě nezpozorovala, že bude mít návštěvu, směje se dovnitř, jako by tam viděla něco legračního, má svůj druh humoru a směje se jiným věcem než my, takzvaně normální. Kolem její stoličky táhne Růžena konev s bílou kávou, je špičatá jako rybí kost, a proto je Slávce nebezpečná. Růženka je bodec a Slávka je pumlíč, nafouknutý k prasknutí. Když Slávka uvidí konečně Káťu, rozhoupe se na své židličce a v rozkmihu se postaví na malé trpas-

ličí nohy. Chvilku jí trvá, než se těžiště jejího těla ustálí v jednom bodě, a už se šine ke stolu s vikslajvantovým ubrusem. Sedne si, stehna jí plesknou o židli a nohy se ve vzduchu rozkývají, až jí spadnou pantofle. Má nárty masité a prstíky malé a tlusté. Vytáhne z kapsy županu ohmatané a lepkavé karty, na rozích zohýbané. Strká je Kátě do ruky, aby je zamíchala. Hýkavě se směje, možná tuší neštěstí, protože Slávka už je tak daleko, že se směje štěstí i neštěstí, anebo teskní nad obojím. Do smrti neopustí blázinec, a tak se jí už nic nemůže stát. V tom je její svoboda a může se už všemu smát. Možná v tom je pravá krása bytí.

Káťa podá zamíchaný paklík karet Slávce a ta pečlivě skládá obrazec Kátina života. Plazí přitom růžový špičatý jazyk, vraští obočí, to jak se soustřeďuje do bodu mezi obočím, třetího hinduistického oka. Najednou se z nějakého vnitřního zemětřesení rozesměje, otevře bezzubá ústa a směje se, až se z toho rozškytá. Možná si vzpomněla na největší lásku svého života, na doktora Moravce. Milovala ho od dětství a chodila za ním jako pes, kdyby ji byl vodil na provázku po městě, byla by bývala šťastná, ale on dělal, že ji nevidí, občas do ní, když se nikdo nekoukal, kopl. Slávka má tělo malé, trpasličí, ale duši má velikou a ta se celá naplnila láskou. Kdyby ho dostala, prý by ho celého zabalila do zlata a polepila perlami a drahými kameny, ale on ji nenáviděl, protože mu dělala ostudu. Když si doktor Moravec otevřel soukromou ordinaci, sedala Slávka na schodech jako kamenný japonský psík se spláclým čumákem a hlídala. Pacienty k němu pouštěla, ale jakmile nějakou ženu podezřívala, že by se mohla stát doktorovou milenkou, vyprovodila ji sprostými nadávkami. Jednu ženu, která nechtěla dobrovolně odejít, zbila tak, že ji jako nebezpečnou svému okolí odvezli do blázince. Po čase ji do domovské obce opět vrátili jako neškodnou, to už byl dr. Moravec šťastně ženat. Slávka se zase usadila na schody a na

každého se usmívala. Kamkoliv doktor Moravec šel sám anebo se svou ženou, táhl se za nimi pitvorný stín. Zavřeli tedy Slávku na žádost doktora do domova důchodců. Tam takoví tělesní a duševní kriplové, jak o sobě mluvila sama Slávka, zvedají, omývají a krmí přestárlé důchodce a strojí je do rakví, pokud příbuzní zemřelých nějakou zaplatili. Tam našla Slávka Fandu, byl její blíženec, hrbáč a jednooký, a tomu Slávka podržela, kdykoliv potřeboval. Každý měsíc musela ukázat vrchní sestře menstruační krev a ona si ten den zaškrtla v kalendáři. Báli se, aby Slávka neporodila trpaslíka, který by za pár let mohl řídit světa běh.

Slávka hledí do karet a směje se, až kucká. Oči jí svítí, protože vidí lásku.

„Vy máte, paní doktorko, nějakého pána, ten má zlaté oči a má vás moc rád. On po vás něco bude chtít. Vy mu to, paní doktorko, s klidným svědomím dejte, protože on vás má rád. Miluje vás, jako ještě nikdy nikoho nemiloval. Ale paní doktorko, dávejte pozor, váš muž je žárlivý, i když to nedá na sobě znát, on nedá na sobě znát ani to, že vás má rád. Od něho se nikdy nedozvíte, co a jak."

„A jak to dopadne, Slávko?" ptá se Káťa s úzkostí.

Kolem teď táhnou pacientky bedny s rohlíky. Některé se gumovým rohlíkem už zadusily. Jednou byla Káťa u toho, když jedna paní vdechla z hltavosti špekáček a začala se dusit. Paní doktorka jí nacpala ruku do úst, skoro po loket, a pacientka pořád dávila, modrala a bezmocně mávala rukama. Nakonec se jim podařilo vytáhnout špekáčka nějakými kleštěmi, přivezli kyslíkový přístroj a paní oživili. Zachránili ji k životu, v němž pořád jenom jí, a je už tak tlustá, že se nemůže hnout.

„Tak si to, paní doktorko, ještě jednou zamíchejte," nabízí se Slávka a Káťa dychtivá podrobností míchá. „Já vám mezitím povím, jak mi Hana vykousla bradavici. Ona je, paní doktorko, stopro-

centně normální, jenže jednou, to už je asi dvacet let, ukradla jedné paní ve vlaku kufr. Pak si s ním, blbec, stoupla před nádraží, tam ji chytnul policajt a zavřeli ji k nám. Ona milovala nejvíc ze všech prezidenta Klementa Gottwalda a napsala mu dlouhou báseň." Káťa míchá a vypadne jí jedna karta. Slávka po ní chňapne, zachytí ji v letu rychlostí, kterou by od ní nikdo nečekal, podívá se na ni, je to karta neštěstí.

Slávka spokojeně zamručí a ukazuje místo na pravém palci, kde se kdysi usadila bradavice královská i s korunkou. Slávce překážela. Když o něco zavadila, tekla z ní krev. Hana se nabídla, že jí bradavici vykouše i s kořínky, protože Slávka snese každou bolest, ani nepípne. Z prstu teklo tolik krve, že jí musely sestry ruku zafačovat. V neděli přišla na návštěvu sestra Anežka, tenkrát ještě žila a jednou za rok, před Vánocemi, přijížděla. „Ty blbče," povídá prý Anežka, „ty jsi tak blbá, že dáš ruku bláznovi. Co kdyby ti ukousla prst, nebo celou ruku? Byla bys mrzák ještě větší, než jsi." Slávka tvrdila, že Hana je stoprocentně normální, ale Anežka mínila, že když je někdo dvacet let v blázinci, musí být blázen.

„Jak to dopadne, Slávko?" chce vědět Káťa. Bojí se, že Slávka zapomene její budoucnost, ale ta už se vrací ke svému nejmilejšímu úkolu, a to je věštění. Poradí Kátě, aby sejmula levou rukou třikrát po sobě a vybrala si ze tří hromádek třináct karet. Nejdůležitější je prostředek řady, který tvoří tři karty, a na každé straně jich zůstane pět. Žádná karta sama o sobě nic neznamená, i když je na ní napsáno Voják, Soldat, Soldier, záleží na jejím postavení a co ji přetíná. Káťa by se to možná měla od Slávky naučit. Co kdyby Slávka umřela, přestala řídit svět a prozrazovat budoucnost? Co by se pak stalo?

Možná by láska byla zase romantická, lidé by se milovali, a nejenom zběsile souložili podle návodů, jak dosáhnout největší rozkoše.

Nějaká Agnes by jezdila na pramici po kanále v Parku lásky, v ruce slunečník s ažurami a dírkovaným vyšíváním. Agnes byla především dlouho nedosažitelná a láska roste a bobtná z nedosažitelnosti, tou se živí. Barokní a rokokové představy o lásce jsou vyobrazeny na skvostné nástropní malbě v hlavním sále zámku v Parku lásky. Uprostřed obrazu jsou čtyři amoreti, po straně sedí bohyně Diana a před ní leží ulovená zvířata: jelen, liška, zajíc a husa. Amor prohání lovecké psy. Žena kojí dítě a druhý prs chce uchopit mladý kozoroh, vedle duje amor do rohu a plaší netopýry, je tam sova a mňoukající kočka. Žena s pochodní symbolizuje vycházející slunce a Amorek tam rozsypává květy. Může být něco rozkošnějšího?

Když si konečně Agnes proti vůli otcově Eduarda vybojovala a dostala věnem secesní zařízení pražského secesního bytu a všechno prádlo z dubové skříně, stala se z ní milostpaní. Nikdo u ní nechtěl sloužit, její panovačnost snad pramenila ze zklamání. Skutečnost se totiž nikdy nemohla vyrovnat představě, kterou kdysi měla o lásce a o manželství. Když chudák Eduard zjistil, že jeho žena není anděl, uchýlil se k práci. Postavil z práce neproniknutelnou hradbu tak, aby Agnes za ni nemohla, a když se narodila Žofie a trochu povyrostla, uzavřeli spolu tajné společenství proti manželce a matce. Žofie sedávala pod psacím stolem, kde měla svou platonskou jeskyni v platonském smyslu, zatímco on počítal jezy a mosty a byli spolu šťastni. Agnes pak proti obranné baště Eduardově postavila pevnost vybudovanou z nemocí. Vyhledávala nejlepší lékaře, jezdila do lázní, dala si voperovat opičí žlázy, aby omládla. Věnovala se svým nemocem, ale stejně nebyla šťastná. Káťa teď nosí babiččino, vlastní babiččinou rukou vyšité spodní prádlo na nahém těle, sluší jí, když je opálená. Babička se asi v hrobě obrací, hrozí se nestydatosti dnešního světa. Vždycky dohlížela na to, aby Káťa nosila spodní košilku a teplé prádlo.

„Dopadne to dobře, paní doktorko," řekne Slávka a směje se zase tím smíchem, který vychází z podbřišku.

„Ježíši," volá Slávka, „vy s tím pánem budete šťastná jako o pouti. Já to neumím říct, paní doktorko, ale každý den bude pro vás pouť."

Káťa ví, že pro Slávku je pouť jako nebe. Něco nedosažitelného. Káťa prosila pana primáře, aby s ní Slávku na pouť pustil, že na ni dá pozor a v pořádku ji vrátí. Každý rok na svátek Narození Panny Marie je na klášterním náměstí před kostelem pouť. V pátek začnou točit a houpat a do klášterních chodeb zní ryčení muzik. Na placu jsou tři komediantské rodiny s trojím druhem atrakcí a navzájem se chtějí přetrumfnout. První den staví a radují se, že se zase setkali, večer pijí a hrají karty. Třetí den se poperou, přijedou policajti s houkačkou a některé odvezou, protože ve vzduchu létají nože od střelnic ke kolotočům a houpačkám a nazpátek. „Co kdyby Slávku napadlo někoho zavraždit a hned by tu myšlenku uskutečnila?" ptá se primář. Káťa tvrdí, že by mohla chňapnout i po nějaké dobré myšlence.

„Ona to nerozezná," volá primář, „a už dejte pokoj. Dala jste jí proti mé vůli hodinky, a co jsme se s nima natrápili, když jí je někdo vzal. Co jsme se jich nahledali, i v křoví pod okny tam u řeky. Na světě je víc zla než dobra a už jsem řekl, že si to nevezmu na svědomí."

Slávka má na sobě plátěnou noční košili, těsnou na prsou a na břiše. Přes košili má modrobíle jemně proužkovaný župan s velikými kapsami, kde má všechny své poklady. Měla tam i hodinky, než jí je nějaká kurva, jak říká, ukradla. Na lupiče dost jasnovidná není. Pan primář ji asi nepustí také proto, že nic jiného na sebe nemá. Sám lítá po pracovní době na řetízkovém kolotoči, vznáší se nad kostelem a nad krajinou v labutích a připadá si lehký a svobodný jako v nebi.

Kátě se najednou začnou zavírat oči, je unavená tak, že skoro padá ze židle. Tak je to pokaždé. Přijde živá, plná síly, Slávka se pomalu probouzí k životu, napojí se na Káťu a vysává z ní energii, kterou ta přinesla z polí, luk a lesů, a hlavně od jezu, kde přepadá živá voda. Slávka je pořád řečnější a prosí, aby neodcházela, že jí ještě vyloží kartičky. Kátě ubývá sil, zvoní na Bělorukou, aby si pro Slávku přišla, ale sestřička nejde a Káťa a Slávka jsou jako spojité nádoby. Z jedné odtéká a do druhé přitéká. A Slávka vypravuje, jak zamlada nosila za ňadry mladé ropuchy, krysy a hady, jak všichni utíkali a křičeli hrůzou, když ji viděli. Havěť se k ní tulila místo doktora Moravce, kterého milovala, ale byl pro ni nedosažitelný.

11.

„Těšení je vždycky krásnější než to, co je očekáváno," tvrdí Emanuel po letech. A dodá: „Dokud o nás nikdo neví a my po sobě toužíme." Po jednadvacátém září přišel podzim, javory zrudly a zezlátly, Emanuel se zastaví v Parku lásky, hledí na zlatý modřín, který svítí proti ostře modrému nebi, a řekne:

„Tenhle obraz si zapamatujeme až do smrti."

Káťu bolí oči, a když vyjde z ordinace, vidí v čekárně sporého muže, zapadlého do sebe, s nahrbenými zády, jak si něco čte. Napadne ji, že neví, co na něm vidí, ale šel s ní k doktorovi a čeká na ni. To pro ni od dětství nikdo neudělal. Je na ni tak hodný. V některých chvílích se bojí sama sebe, bojí se, co s ní láska udělá. Ještě by mohla odejít, ale pak by se už asi nikdy nedozvěděla, jaké to je milovat někoho ve zralém věku a být milována, snad naposled.

Pozorovala jsem s úzkostí, jak se těla k sobě přibližují, jak čím dál snadněji přemáhají svou cizotu, jak se s ní smiřují. Jak se vyzařování dvou těl prolíná, jak se uhlazují opatrné a nesouladné výčnělky v aurách těch dvou donedávna cizinců. Dokonce se zdá, že duše to vzdaly, že uhýbají před vášní a rozpory, které tak bolestně cítí, jsou čím dál slabší, až jsou zcela zapomenuty. Temné, nezvladatelné síly se derou ven. Těla nakonec zvítězila a Káťa, zavřená ve svém pokoji, zaříkává svou velikou lásku:

„Nemohu se od tebe oddělit Emanueli, cítím v sobě tepání tvé krve, když vztáhnu ruce k temnému stropu pokoje, sršíš mi z konečků prstů. Dostal jsi mne, nebudu už nikdy svá. Utrhl jsi v mém těle květinu, naháček jarní, ale spíš ocún, který je podzimní a také nahý. Našli jsme se, Emanueli, tak úplně, že je to krásné i strašné

zároveň. Bůh nás dal dohromady, abych poznala slast a muku. Květina nasála jedy i sladkosti z celé louky, která je teď tvá."

Emanuel leží v manželské posteli a vidí Káťu, jak se nad ním sklání a jak vždycky při milování zkrásní. Není s to spojit dohromady ty dvě ženy, jednu, s níž filozofuje o životě, a druhou, s níž se tak krásně miluje. Snad to měl dodneška rozdělené na anděly a kurvy. Klasický rozštěp, diagnostikovala by ho docentka manželství a později andělství.

Neslyší, jak Káťa na druhém konci města mluví do noci:

„Setkali jsme se na rozhraní světla a tmy, Emanueli, nelíbil ses mi, ale přitahoval jsi mne. Snad jsem byla zvědavá, jaké to je být něčí milenkou a zároveň vdanou ženou. Seděla jsem nahá jako hvězda na pozadí tmy, teď jsem rozžehnutá cizím světlem a stávám se planetou, tvou oběžnicí. Navždycky snad budu kolem tebe obíhat, připoutal jsi mne k sobě a toto je blouznění z lásky. Jsem nahoře na své oběžné dráze a neslyším, co se děje dole na zemi. Lidé přicházejí ke mně, přilákáni jako můry mým silným světlem, a já je nechávám ohřát zářením odraženým od tebe.

S tebou zapomínám na všechno, čím jsem byla, i na to, co jsem, všechno se od nás vzdaluje, když k sobě přicházíme. Plyneme proti času zpátky do mládí a dětství, rodíme se a umíráme spolu, procitáme k životu a k nesmrtelnosti."

Ve dne pak Káťa klečí před Emanuelem v zasněženém poli za městem a objímá jeho kolena. Chytla stará stodola: hoří a kvarta zpívá. V noci pak bolí Káťu tělo od milování a nenávidí ho za jeho nenasytnost. Neví, jestli má nevěru vyvážit budoucí anebo už současné zoufalství.

„Ještě nikdy jsem nebyl s žádnou ženou tolik jako s tebou," šeptá si Emanuel ve své manželské posteli, zaštítěn tělem docentčiným a peřiňákem. „Miloval jsem mnoho žen, ale se žádnou jsem nebyl

tak šťastný. Nemyslím na nic, jsem jenom s tebou. Vyčistila jsi mi z hlavy všechny myšlenky, co si počnu, když už se žádné neobjeví? Čím bych se pak živil? Vždycky jsem hodně pracoval, ale teď mi poprvé není líto času, kdy ležím s tebou v posteli. Dávám ti ze sebe to nejlepší, Káťo, ale tobě je to pořád málo."

„Utečme spolu, Emanueli, a vypalme někde všechny své vášně. Pak se třebas vrátíme do svých starých domovů, pokud to přežijeme. Vytrhni mi z těla ten ocún a všechna jedovatost zakázané lásky někam odteče."

Já, její duše, poslouchám žalozpěv, je s Emanuelem, a ne se mnou. Já se v těle ztrácím. Nežárlím na tělo, přeju mu to, vždyť je smrtelné. Usmívám se radosti i trápení, protože vím, že vášeň, sotva je ukojena, už se znovu zvedá. Vždyť je to jen křeč, volám, po jedné následuje druhá a každá další je malou smrtí těla, žádné znovuzrození, nanejvýš chvilkové omládnutí, oproštění od trýzně každodennosti. Mne přes své vytí neuslyší, přes slzy neuvidí a přes svou bolest neucítí. Nikdo z těch dvou mne neposlouchá a já musím být trpělivá, když tělo šílí, duše musí umět čekat.

Emanuel stojí v ten zimní den široce rozkročený uprostřed zasněžených polí, rozpaží a vypadá zdáli jako boží muka. Káťa mu pořád klečí u nohou a vine se po svislém břevnu kříže.

12.

Je krátce po začátku dvacátého století. Eduard sedí u psacího stolu svého mládeneckého pokoje, svítí si plynovou lampou a na zelenou podložku si prostře dopisní papír. Chystá se psát Agnes odpověď na její dopis. Dívá se zelenýma očima na bílou punčošku v lampě, ale neuhasí ji, přestože má oči jezerní. Eduard je zamilovaný a ta láska bude jeho neštěstím. Osud se pokouší do té lásky vstoupit, ale Eduard bojuje, nedá se, protože láska roste s překážkami.

Má drahá Agnes, nemohl jsem v prvním okamžiku uvěřit poselství, které mi Váš dopis přinesl. Ta malá písmenka zbožňované ruky, viděl jsem více, než chápal hrozný jejich smysl. Proč jste se sama takto krutě vůči mně rozhodla? Vždyť láska je to nejvyšší a nejsvětější v lidských životech a nemůže a nesmí na ní lpět něco ošklivého. Odpíraná láska je, drahá Agnes, tím větší a já cítím hluboce, že nemohu bez Vás více žít. Neberte mi všechnu moji radost, má těšení, smysl mého života, který vidím v soužití s Vámi. Setkali jsme se a jistě ne náhodou v Parku lásky a cítil jsem od počátku, že toto setkání je osudové. Dívala jste se na mne a já věděl, že pohled Vašich modrých očí mne už nikdy, i kdybych sto let živ byl, neopustí. Šel jsem vedle Vás, drahá Agnes, a byl jsem šťasten jako ještě nikdy v životě. Všechno ode mne odstoupilo, nic zlého ze světa se mne více netýkalo, ani chmurná minulost ke mně nemohla, na všechno jsem zapomněl a byl jsem jen v přítomné chvíli s Vámi, má Agnes. Co jsou všechny svazky na světě proti právě vzplanuvší lásce?

Vyslyšte mou prosbu, má vzácná, má spanilomyslná a krásná, a dovolte, abych Vás mohl ještě spatřit a vše, co leží na mé duši, mohl Vám vyjevit.

Posílám Vám v tomto dopise modlitbu, kterou se modlila moje matka, když ještě byla mezi živými, a kterou nás, všechny své děti, naučila. Vaše ušlechtilá duše sama vycítí, proč Vám tuto modlitbu opisuji a proč se ji sám, pohroužen jen v nejhlubší zoufalství, modlím:

Ach, ano, věřím, věřím v pevné tuše,
že tajemná ta veškerenstva duše,
ať kdekoli, ať cokoli to je,
vše vede k dobru, o němž v srdce vryla
nám těšivou a láskyplnou zvěst.
Ví, proč nám bytí zdroj i metu skryla,
ví, proč nám dává nést i zlo i muku.
Zná skrytý soulad zemských nesouzvuků.
Nuž, jí se klidně, důvěřivě vzdej,
kam v nitru tvém ti káže, za ní spěj!

Drahá Agnes, čekám aspoň na slovíčko od Vás, pokynutí Vaší krásné ruky, pohled Vašich modrých očí. Čekám v lásce a pokoře.

Navždy Váš Eduard

13.

Káťa odmyká dveře od bytu a vchází do předsíně. Daniel v domácích kalhotách jí vyjde vstříc, Káťa se ohne, nemůže pod lavičkou najít druhý pantofel, a Daniel se sklání, chce jí pomoci a při tom se dotkne hlavou jejího klínu. Káťa se začervená, musí přece cítit, že změnila vůni, že nepřišla jeho stará, věrná Kátěnka, jeho první láska, ale cizoložnice, jaké strašné slovo. Daniel utrousí nějaký vtip, on je vždycky nad věcí. Káťa ale cítí, že se za ní dívá, jak v pantoflích jde do koupelny, pozoruje asi, jak se každým krokem zhoupne v kyčlích. A jak ten pohyb běží vzhůru po páteři, záda jsou vláčná, jako když se kočka plíží v letním podvečeru travou, Kátino tělo plápolá, a jak se sklání nad umyvadlem a šplíchá si vodu do obličeje, Daniel vidí, že něco hasí. Vlasy jí splývají, mokré konečky si hodí na záda a prohlíží si samu sebe v zrcadle. Daniel v tom všem rozeznává něhu probuzené ženy, někomu jinému se to podařilo, ale patří mi to, myslí si. Poznali se v šestnácti letech a byli spíš bratr a sestra než muž a žena. Žádnou vzpomínku kromě těch z dětství neměli samostatnou, znali se skoro celý život.

Káťa si otřela obličej, učesala se a Danielovi připadá, že se mazlí se svými vlasy, a pak konečně obrátí k němu tvář ozdobenou úsměvem madon z renesančních obrazů. Cosi cizího a krásnějšího se usadilo v jejích rysech, kolem úst změkla. Oči jí svítí, jako by kdesi uvnitř někdo přilil olej do ohně, a rukama volně pohybuje před obličejem, jímž prochází stín, jako by čarovala. Je krásná jeho žena, mnohem hezčí, než když si ji bral. Tehdy byla její tvář ještě proměnlivá, jako by se nemohla rozhodnout, jak bude vypadat, až teď uzrála, vybarvila se do krásy, měkkosti a něhy.

Káťa uvaří večeři, prostře na stůl a jedí. Daniel sedí v čele stolu a pořád se ještě diví, že už je dvojnásobným tatínkem, je lepší milenec než manžel, a tak už to zůstane. Je se svým manželstvím spokojen, jen by ho mohla jeho žena víc obdivovat a vážit si ho.

Všichni jedí, jen malá se dloubá v květáku, nemá ráda zeleninu, ale musí ji sníst. Děti se odmalička k něčemu nutí, aby se pak celý život uměly donutit samy a činily tak bez vnějšího nátlaku, dokonce dobrovolně. Káťa hledí na svoje děti nějak nově a ráda by věděla, jestli zdědí její těžkopádnou hloubku, anebo Danielovu přelétavost. Létavé by měly lehčí život a ona by jim to přála.

A pak jdou děti spát a Daniel s Káťou zůstanou v kuchyni sami. Sedí pod lampou se žlutým stínítkem, horní osvětlení je dělá starší, zvýrazňuje kruhy pod očima a vrásky. Za zády jim na okně kvete myrta. Darovala jim ji Agnes tenkrát, když se brali. Babička, dokud neumřela, chodívala myrtu kontrolovat. Když dostala puklice a chřadla, Agnes hned poznala, že manželství není v pořádku, ale nepletla se do toho. Daniel se tenkrát opravdu zamiloval, ale jeho nová láska neměla žádný vliv na manželství ani na jeho lásku ke Kátě, jak tvrdil, když ona plakala. Káťa si na to vzpomene, vstane a zatřese tenkým kmínkem myrty, ale ani lístek neupadne, to znamená, že myrta je v pořádku. Daniel, pojmenovaný po jednom z proroků, je doprovázen kozlem se čtyřmi rohy, sám kozel čtyřrohý, přiznává, že nemyslí skoro na nic jiného než na tělesnou lásku, je doprovázený drakem, kterého zabil, a lvem, který svolal lidi, aby z dobroty zasypali prorokův hrob.

„Já jsem se zamilovala," řekne najednou Káťa.

Daniel mlčí, dívá se, jako by už dávno všechno věděl, bojovat nebude, porážku nepřizná. On se vždycky směje, když přichází neštěstí, snad aby ho odehnal. Všechno ironizuje a zlehčuje, aby to bylo snesitelné, tíhu odloží, anebo na křídlech humoru natřese.

Přizná se vždycky jen k poslednímu činu, ten dopodrobna probere, a tím znicotní. Co bylo předtím, zapomene, odmítá hru „ty vždycky, já vždycky“. Trpké vzpomínky a krutá ponížení se rozpliznou a vsáknou se v nikdy.

Kátě se nahrnou slzy do očí, položí si čelo na ubrus, tmavé vlasy jí přepadly dopředu, jak kajícně sklonila hlavu a odhalila šíji, jako by měla být popravena. Chvíli je ticho, jen kuchyňské hodiny namáhavě tikají. Čas běží a děje se v něm něco, nad čím Káťa nemá kontrolu. Daniel se začne smát tichým přidušeným smíchem.

„Čemu se směješ, Danieli?“

„Asi tomu, že se to konečně stalo. Čekal jsem na to moc roků. Říkal jsem si, že ženská jako ty nemůže mít za celý život jen jednoho chlapa.“

Káťa dál hořce pláče a Daniel si myslí, že takové věci se stávají a dají se odestát. A tak zas celá tíha padá na Kátina záda jako vždycky, vzpírá tíhu života čtyř lidí jako karyatida.

„Já tě mám pořád ráda,“ řekne, „a nedovedu si představit, že bych byla bez tebe. Ale tamto je tak silné, že nevím, jak to dopadne. Strašně se bojím.“

„Spala jsi s ním?“

Káťa kývne a její muž sykne bolestí.

Soused nahoře křičí na děti, asi je zas nemůže dostat do postele, dole hraje hodně nahlas televize, protože majitelka bytu je nahluchlá. Všechno je jako jiné večery, ale oba cítí, že se stalo něco osudového. Snad i pro jejich děti a pro děti jejich dětí. Neštěstí se v rodinách dědí stejně jako štěstí.

Potom Káťa konečně přestane plakat a povídají si s Danielem, co všechno spolu zažili pěkného, kde všude byli a jak krásně počali své děti. Jako archeologové trpělivě kopou a vyhrabávají každou památku na staré dobré časy, každý střep. A shledávají,

jako shledal Bůh sedmý den, že všechno je dobré, ale proč se tedy stalo to, co se děje, nevědí. Daniel říká, že se vlastně nic nestalo, anebo takové věci se běžně dějí, ale přítomnost je vyprázdněná a na budoucnost oba myslí s úzkostí. Zachraňují se minulostí, jako by tam bylo něco, co lze sesbírat, ochraňovat a nést dál. A pak jdou spolu ležet a je to dobré a krásné, ale už jiné. Oba cítí, že je to vzpomínková slavnost.

14.

Ve snu se probudí v široké posteli a ví, že v ní není sama. Hledá vypínač a nenachází ho, nejspíš je tedy v cizí posteli. Hmatá kolem sebe ve slabém světle, které proniká skleněnými dveřmi z nějaké jiné, neznámé místnosti. Někdo vedle ní jemně pochrupuje. Pozná ho podle mastné kůže a prohlubně, která půlí jeho záda na dvě půlky, a také podle drsných, hustých vlasů. Dotýká se ho, ale on se neprobudí. Spí hluboko v jejím snu, ale dýchá, a podle toho pozná, že je živý. Hmatá potom ještě na druhé straně a tam, hle, leží Daniel s hlavou porostlou tenkými, jemnými vlasy a také spí. Káťa leží mezi dvěma muži jako máslo mezi dvěma krajíci. Čichá a vyčichá ještě jednu vůni, těžkou a sladkou, možná Diorissimo, asi ženskou. Teď už musí rozsvítit. Hmatá po zdi a najde vypínač. Malá lampička osvítí postel se třemi spáči a jedním bdícím. Vedle Emanuela leží černoška a on ji drží kolem krku. Ve snu to nevadí, horší je to, že vedle se svítí. Káťa se vysouká po zadku z postele a jde zhasnout. V kuchyni sedí u stolu celá její rodina. Otec má svěšené koutky úst a těžké tváře, světlo mu oblévá hlavu a pleš se mstivě leskne. Káťa si uvědomí, že dnes se otce poprvé nebojí. Vedle něho sedí Žofie, oblečená v černém, a hledí do stolu. Radši se na dceru nedívá. Ona ráda čítá romány o romantické lásce, ale v její rodině se jí takový příběh nelíbí. Žofie všemu rozumí, ale se skutečností se těžko vyrovnává. Celé noci nespí a dělá si starosti. Sedí tu Kátini sourozenci, také v černém, jsou bledí a tváří se vážně. Měli by se radovat, že je živá, ale přišli snad na pohřeb. Káťa políbí každého na tvář, vítá se s nimi a zároveň se loučí a povídá jim, že vlak do Olomouce odjíždí za hodinu, je nejvyšší čas

sebrat se a jít. Ještě musí probudit Emanuela. Ten se klidně pustí černošky, zvedne se a už se sune po zadku z postele, došoupe se ke Kátě, obejme ji a jdou spolu na nádraží. Nástupiště je plné lidí, náčelník s červenou čepicí píská, dveře se automaticky zavírají. Emanuel se rozběhne, naráží do čekajících, některého z nich kopne. Káťa běží za ním a naskočí jako on do posledního vagonu, stojí spolu na plošině a koleje pod nimi stříbrně ubíhají do dálky. Káťa se probudí a je šťastná. Ve snu od ďábla všechno dopadne tak, jak si přejeme. Čert splňuje přání a naplňuje iluze, vzbuzuje v člověku nárok. Sny od ďábla jsou nebezpečné, protože snícího upínají k jedinému řešení a ostatní brány jiných, možná lepších rozhodnutí se zavírají.

Jednou za rok nebo za dva dostane Káťa sen od boha. Bůh jí v něm dává hádanku k rozluštění. Její vlastní bůh anebo vnitřní hlas k ní mluví v symbolech a v nich je skryto tajemství blízké nebo vzdálené budoucnosti. Někdy Káťa šifru rozluští, symboly přečte, ale trvá to dlouho, předlouho, někdy se už všechno předpovězené stalo a dění předběhne věštbu. Bůh může varovat, ale taky nabádá k trpělivosti, jak dlouho budeme čekat, neprozradí, protože ve snu žádný čas není, aspoň ne ten náš.

15.

Kráčí sám po holé pláni, nikde ani křoví, ani strom, vypadá jako blázen, což je v tarotu nulová karta. Kdyby měl píšťalku a hudební sluch, asi by i pískal, za ním se žene pes, který mu už brzo roztrhne kalhoty. Bezstarostně jde, nedívá se dopředu, proti všem svým zvyklostem je Emanuel neopatrný a nevidí, že se před ním otvírá propast, že končí země a začíná moře. Udělá ještě krok do prázdna, břeh se s ním trhá a v pomalém, krouživém pohybu země se jeho tělo z posledních sil vymrští a rukama chytí pobřežní trávu. Drží se, ale drn má mělké kořínky, vyvlékají se z půdy a trhají se, kus země, jíž se ještě drží, se pomalu odděluje od souše. Dole se líně převaluje moře a Emanuel zavře oči, protože od malička trpí závratí. Neumí plavat a vody se štítí, narozený ve Střelci je přece samý oheň. Pokusí se ještě nadnést váhu těla, pažemi se přitáhnout k pevnině, a právě v tom okamžiku se břeh utrhne a muž s kusem země a trávy v rukou padá do hlubin. Než dopadne, probudí se. Ucítí, že se k němu tiskne manželčino tělo, mírně zapocené, a couvá k peřiňáku, ale ona se sune za ním a kňourá, že se jí zdál sen, v němž byla na světě sama a nikdo ji neměl rád. Dokonce i Emanuel se k ní plížil s nožem a chtěl ji podříznout.

Pravda ji překvapila bezbrannou, v hodině psí a vlčí, a nemůže se ve tmě rychle dohrabat k nějaké iluzi, žádá po svém muži, aby jí nějakou z moře lží vylovil, což on udělá. Docentka slupne lež jako štika rybku, upokojí se, chce slyšet, že ji mají lidi rádi a nejvíc ji miluje Emanuel. Jinak by byl můj život marný, stěžuje si doc. Vždycky přece chtěla jen dobré, toužila po lásce a přátelství, ale lidi se Pánu Bohu nepovedli a zklamali ji.

Emanuel rychle krauluje ze svého úzkostného snu, snaží se, aby se doc. nějakou podivnou náhodou či intuicí nedopátrala pravdy, protože teď nejmíň potřebuje, aby ho začala milovat a předělávat. Bude nejradši, když ho nechá prožívat největší lásku jeho života, a také asi poslední. Emanuel o sobě ví, že je falešný hráč, ale nesnáší scény z manželského života a lež je jediná možnost, jak se jim vyhnout. Docentka manželství se jí chopí, chvilku chroustá spaní, až docela usne.

Emanuel přemýšlí, kdy ztratil odvahu k upřímnosti, kdy začal volit menší zlo. Jak dlouho si myslel, že jeho žena je anděl. Docentka je z těch, kteří hřeší, ale vyzpovídají se z toho a je jim zase lehko. A tak když vlezla s někým do postele, vyprávěla o tom Emanuelovi, uvedla každý detail, o nic ho neošidila a pořád se ptala, jestli mu to nevadí a jestli ji pořád ještě miluje. Po zpovědi usnula a Emanuel se do rána převaloval v jejích nepovedených têtе à têtе. Možná to všechno zavinil sám, když byl mladý, pořád chodil po schůzích a předělával svět, možná se jí měl víc věnovat, byla tak dětinská a nezkušená.

V ložnici svítá, noc je v létě krátká, Emanuel se dnes potká s Káťou a bude unavený, ale spát nemůže. Hledí z postele na suchou mořskou hvězdici přitlučenou na zdi. Vzpomene si, že když byl se svou ženou na svatební cestě v Jugoslávii, nějaký chlapec vylovil hvězdici, červenou jako korál, a jeho žena, tehdy mladá a baculatá, přes rudá záda ručník a na hlavě bílý klobouk, ji chtěla. Koupala se tehdy v tričku, měla spálená záda, nesměl se jí týden dotknout. Jak nenáviděl moře.

Chlapec jí hvězdici daroval. Rozložila ji na hotelovém balkonku, hvězdice tam páchla tak, že ani na balkonku nemohli večer sedět a dívat se na moře. Docentka ji nedovolila vyhodit, a když uschla, přivezla ji domů a přitloukla na zeď v ložnici hřebíkem. Už nebyla

červená, ale hnědavá. Při malování musel Emanuel vždycky opatrně hvězdici sundat a pak ji zase připevnit na stejné místo.

Je ráno, budík zvoní, docentka se probudí a začne naříkat, že nechce chodit do práce. Emanuel přece vydělá svou vědeckou prací dost a víc nepotřebují. Je z práce v manželské poradně unavená a málo se užijí, když je dva dny v týdnu pryč. Pak vždycky vstane, dá si sprchu, oblékne se jen napolovic a cvičí. Slyší, jak jí lupe v zádech, a je mu jí líto. Možná by ho zabila, kdyby ji opustil, ale vlastně jeho ne, ale možná Káťu, kdyby je přistihla. Kdopak by ji živil, kdyby ho zavraždila?

Pokouší se vidět svou ženu očima cizího muže a zdá se mu zachovalá. Třeba by se do ní někdo zamiloval a ona do něho. Přál by jí tak velkou lásku, jakou má sám. Když bude hodný, nemusí se bát. Možná je to s Káťou jen chvilkové pomatení smyslů, ani se k sobě nehodí. Ale kde se potom bere ta blízkost, radost ze sdílení? Káťa ho celého prostoupí, vezme ho do sebe a on se v ní rozpustí, nikdy jsem takhle úplně s žádnou ženou nebyl, myslí si Emanuel, zatímco jeho žena vstupuje do punčocháčů. Jak to, že se mu teď nelíbí velká prsa a zamiloval se do Káti, která má prsa snad po otci.

Žena mu ještě připomene, aby vzal dnes prádlo na mandl, slíbí to, když mu nechá auto, aby mohl jet s Káťou na výlet do Parku lásky. Radši by mne viděla mrtvého než šťastného, myslí si Emanuel a jeho pohled opět ulpí na hvězdici. Pak zavře oči a vidí svou milenku křičící rozkoší.

16.

Proč ze všech kupcových dětí zůstal naživu jen Eduard, a to ještě jen do padesáti šesti let, kdy zemřel na nádor v hlavě? Vyrostl na místě třetího oka za čelem a mezi obočím. Lékaři ve Vídni ho tenkrát považovali za příliš starého na to, aby mu odklopili polovinu lebky, a tak ho raději nechali umřít. Jeho tři bratři a sestra Julie zemřeli násilnou smrtí. Žofií vymírá rod i po přeslici, je poslední nositelkou rodinného jména. Káťa, její dcera, si prohlíží modré sametové album se zlatou ozdobou a tepaným zaklapovacím zámečkem. Z fotografie hledí na Káťu prateta Julie, virgo intacta, matka sedmi dětí, a má veliké, smutné oči Eduardovy, Žofiiny, a tedy i Kátiny, svět se mění, ale generace na něj hledí stejnýma očima. V zelených očích se lámou paprsky světla jako ve vodě, a proto tolik dědičně září. Julinka k tomu ještě vypadá, jako by byla porcelánová. Vypráví se, že Julinka od dětství milovala varhaníka a kantora Martina. Ve čtrnácti letech si ji vybrali, aby zpívala na kůru v kostele, měla andělský hlas. Čekávala vždycky před mší na varhaníka, schovaná za některým z hrobů, a jakmile ho v bráně uviděla, pospíšila do kostela, aby se jejich ruce dotkly v kropence se svěcenou vodou. Tak se jejich ruce dotýkaly po tři roky, vždycky se na sebe při dotyku podívali, nikdy a nikde se nesetkávali, jen v kostele.

Julie byla od malička bledá a hubená, vlasy měla jemné, světle hnědé, kučeravé, pleť bílou, na nose pihovatou. Klouby měla dívenka křehké, zápěstí a kotníky tak tenké, že se její matka Josefina, Kátina prababička, bála, aby neumřela na tuberkulózu. Snad proto, že byla drobná a neduživá, vybral jí otec za muže mlynáře

Kulíka, ten byl statný, ruměný, nad ústy, kterými se pořád ryčně smál, měl tuhý, navoskovaný knír a jeho tmavé, drsné vlasy se podobaly koňským žíním. Snad si Kátin pradědeček myslel, že mlynář se o Julinku postará, že ji vykrmí a udělá z ní ženu, jak má být. Chtěl se asi zbavit dívčiny zádumčivosti, podivných řečí o smrti, její křehkost ho zlobila. Možná se mu zdálo, že to dítě neudělal dost dobře, a proto se ho snažil co nejrychleji zbavit. Doufal, že Julinka v Kulíkově náručí rozkvete, nakypří se a nakazí Kulíkovým vlezlým zdravím. Julinka, když se dozvěděla o chystané svatbě, moc plakala a ptala se své matky Josefiny, proč si nesmí vzít varhaníka, kterého miluje. Josefina jí na otázku nedokázala odpovědět, řekla jen, že žít se musí i s bolestí. Sama se nikdy nestala kupcovou, nejraději byla, když mohla běhat po lukách a sbírat léčivé rostliny, nebo sedět na hrázi u rybníka a dívat se do vody. Otec Josefinu také provdal za kupce střižním zbožím do obchodu na hlavním náměstí vedle kostela. Měl dvaadvacet dětí se třemi ženami, postupně je utrápil, nechal je s trochou lítosti spouštět do hrobu jednu za druhou, možná se tam spolu hašteřily, ale o to on se nestaral. Nakonec dostal sněť do nohy, lékař mu chtěl nohu pilou uřezat, ale on se raději zastřelil kulovnicí do úst.

O Julince nejvíc vypovídá fotografie předkostelní. Julinka je tam celá v bílém, na nohou má nitěné punčochy a bílé lakované střevíce na podpatku. Na rukou nitěné rukavičky a na sobě bílé šaty, samý volán a sámeček. Vypadá jako družička při prvním přijímání anebo panna, kterou bíle oblékli do rakve. V tváři má úlek, jako by před sebou viděla něco strašidelného, snad opravdu viděla svou budoucnost a už tenkrát se odhodlávala k činu.

Mlynář Kulík se také vystrojil. Černé, lesklé šaty, sukno koupené u budoucího tchána, napnuté na obtloustlém těle, velkou hlavu na silném krku a ten zase vsazený do širokých ramen. Je dost sil-

ný na to, aby unesl své neštěstí, i když si zatím myslí, že to bude štěstí. Neboť Kulík dostává právě to, co chtěl, po děvkách anděla, virgo intacta, která ho svou neposkvrněností spasí a očistí. Vrátí se do církve, bezbožník, a ještě dnes v noci založí rod, který bude čistý panenskou čistotou Julinčinou. Bude Julinčin první a jediný, všechno ji naučí. Sám sebe pokládá za samce zvlášť nadaného, což se mu podařilo potvrdit s Maďarkami a cikánkami, když byl na zkušené ve Vídni.

Káťa si představuje, že svatba se konala v čase smetanových pivoněk a bílých lilií, ženich s nevěstou stojí před kostelem na rozkvetlém hřbitově, kde se jedna horká vůně přelévá přes druhou, červnový vítr vytřásá pyl z květů, a tak novomanžele poprašuje plodností. Na cestě před nimi jsou stíny křížů a jeden z nich ulpěl na tváři nevěsty a také na její matce Josefině. Muselo být ráno, anebo pozdní odpoledne, protože stíny křížů jsou dlouhé. Fotograf asi svatební průvod zastavil, a než si nachystal fotoaparát, bezpochyby ten dřevěný na stativu s černou rouškou, nevěstě se na tváři usadil stín kříže. Za ní stojí její matka Josefina a tu také stín kříže zasáhl. Jenom dědeček Eduard a kupec jsou ve světle, proto snad oba zemřou přirozenou smrtí. A také Kulík, ale to se dalo čekat.

Julinka je bledá a útlá jako první bledule, když se prodere ze sněhu, a to je, prosím, červen. Na hřbitově možná nedomilované lásky vyvěrají z hrobů, hledají si těla, do nichž by vstoupily. Musely opustit něčí tělo, možná umřelo, aniž štěstí naplnilo a vášeň vypálilo. Copak láska, hněv, nenávist nebo žárlivost může odchodem těla zmizet ze světa? Kam by se ztratila energie, ať už dobrá nebo zlá, když ztratí tělo? I Bůh musí být tělem milován, jinak láska nemá smysl. Možná šťastné lásky ani nejsou, myslí si Káťa a prohlíží si prastarou fotografii. Představuje si, že Julinka

až do svatby nevěřila na skutečnost. Když pak konečně rozlišila sen od skutečnosti anebo možná uvěřila, že skutečnost je zlý sen, byla ještě svatější a povolnější. Její pokora rozněcovala Kulíkovu žádostivost, každý večer vyléval své semeno do Julinčina suchého klína, zkoušel to znovu, ale nepodařilo se mu vykřesat v ženě plamínek vášně, zůstala nedotčená a snášela trpělivě, co jí Kulík činil. V semeni byl snad zakletý celý Kulík a jeho silná vůle, protože se vždycky uchytilo podle úsloví zlý zelí nezahyne. Nové dítě se hlásilo dřív, než bylo předcházející odstaveno od prsu, a tak Julie chodila s outěžkem a zároveň kojila, a to se ještě prsu domáhalo třetí, které si nechtělo odvyknout. Po sedmém dítěti se Julie rozhodla umřít, aby se v její děložní výstelce nemohla usazovat žádná další semena. Doufala, že mrtvé políčko vyschne a rozpustí se v zemi.

Kulík, ten ťuhýk, o svém neštěstí nikomu nevyprávěl, chodil do hospody a pil a potom Julinku i bil. Styděl se za ženu, kterou nepoznamenala vášeň, a čím víc její svatost nenáviděl, tím víc po ní toužil. Bůh ho možná trestal za jeho hříchy z mládí, ale proč trestal Julinku, to nikdo neví.

Julie přestala jíst. Nikdo si toho nevšiml, protože nejídala u stolu, ale na lavici u kamen, až teprve když zhubla tak, že jí vyschlo mléko v prsou a neunesla nejmenší dítě, poznal i mlynář, že je nevyléčitelně nemocná a nezadržitelně odchází. Musela zůstat v posteli a všechno jídlo, které jí přinesli, vyhazovala za postel.

První tři dny měla hlad, ale pak už ho necítila. Tělo stravovalo samo sebe, ústy začal vycházet pach zániku, ale ona ho necítila. Později se jazyk a vnitřek úst potáhl bělavým povlakem, ale i ten zmizel a tělo snad žilo jenom dechem a doušky vody. Julinka byla svatá panna a zároveň matka mučednice. Byla každý den slabší, ale její obličej se zdál být svěžejší, tváře a rty se vybarvovaly ze-

vnitř a oči nikdy nebyly tak veliké a nevycházelo z nich tolik světla. Nikdo ji neviděl krásnější než krátce před smrtí. Ti, kteří ji v tom čase navštívili, vydávali zvláštní svědectví a soudů nad tím, že opustila své děti, se odříkali. Měsíc žila Julinka z podstaty a v té době jí smrt poslala dva archanděly, kteří na ni byli stejně hodní jako její dva bratři. Kulík nevěděl, kdo to za jeho ženou přichází, ale šeptání a zdušený smích, to všechno ho zlobilo. Žárlil na úsměv své ženy, která odcházela a odřekla se svých manželských povinností tím, že mezi sebe a svého manžela postavila hladovou zeď. Kulík vyháněl neviditelné duchy, napřed utěrkou a pak i stočeným prostěradlem. Archandělé neodcházeli, ani když Kulík ulehl do postele vedle své ženy. Byla špičatá, kosti z ní trčely, a když nespala, hleděla do prázdna a usmívala se. Její pohled bloudil po někom nebo po něčem, co Kulík neviděl. Závan blaženosti se někdy mihl v jejím obličeji jako mávnutí peruti. Smrt sedávala u okna, mezi ňadry měla připravenou kosičku a čekala. Chtěla Julince dopřát její návštěvy. Ani by na ni kosičku nepotřebovala, stačila by jehla namočená ve zlatě. Přála Julince lásku, jako by ji nemohla přijmout s nenaplněnou touhou po lásce, na niž Julie panna umírala. Potřeba lásky by hnala chudinku Julinku hned ke znovuzrození, určitě by se připletla mezi ženu a muže a vetřela se do lůna. Smrt ví, že okamžik početí, spojený s rozkoší, je krásný, přiživuje se na cizí slasti, ví, že pak už brzy začnou muka života, a co se začalo, musí se dokončit. Miluje všechny počátky a nenávidí konce lidí, kterým se ze světa nechce a neodcházejí smířeni a s pokorou.

Smrt snad nechtěla přijmout Julinku jako svatou pannu mučednici, a poslala proto archanděly, aby ji poskvrnili žádostí a touhou, věděla, že jí stačí říct pár něžných slov, aby jí kosti změkly, když už na nich není skoro žádné maso. Jedné listopadové noci se Kulík probudil, slyšel vášnivý šepot a sténání, které vydávala umírající,

zatímco její tělo se svíjelo v milostné křeči. Velkýma mlynářskýma rukama hrabal do vedlejší postele, ale žádného muže nenahmatal, jenom horké a hubené tělo své ženy. Rozsvítil svíčku a v její plápolavé záři nespatřil nikoho cizího, jen záclony na oknech se vzdouvaly, jako by v pokoji foukalo, ale odkud, když bylo všechno zavřené? Ve žlutém světle uviděl Kulík bíle rozsvícenou tvář své ženy a poznal, že se s otevřenýma očima a bez studu dává někomu, koho miluje. Uviděl to, co si tolik let přál vidět, jenže pod sebou. A protože nespatřil nikoho na ní, hned ho vášeň rozpálila a chtěl se zaplést do objetí hůlkovitých paží, vsunout se mezi Julinku a neviditelného, přiživit se na její vášni a přisvojit si její rozkoš. Aspoň jednou, jedinkrát. Ještě než se mu podařilo do ženy vstoupit, začal umrzat, jako by ležel holým břichem a nahou hrudí na ledové kře, propadal se do sněhu nebo do mrazivé prázdnoty. V oslnivém záblesku zahlédl narudlou, lesklou čepel kosičky a hrůza z vlastní smrti ho vrátila do jeho postele. Ještě uviděl, jak se jeho žena v pase prohnula, dlouze a táhle vykřikla a ten hlas v hrdle zaklokotal, až vydechla dlouhý, milostně unavený vzdech. Ve tváři se umírající rozhostil klid a blaženost, zatímco Kulík vytékal do podlahy a ukojený archanděl se vznesl ke stropu. Spočinul zády na stropě, tváří dolů a lehounce pohyboval křídly, která šustila. Nahý Kulík přiklekl k posteli, kde mrtvá ležela, nad ní visel anděl, zíral a hlídal, aby Kulík té mrtvé neublížil. Mlynář ale přes slzy hleděl do očí své ženy, v nichž zkameněla láska, odevzdání a úžas, jak může být život krásný. Znamení rozkoše zůstalo navždy na rtech a rty byly rudé, jako by ani neumřela, i když už tělo vychládalo. Kulík hleděl s úžasem na tělo, které tuhlo a chladlo, na obydlí bytosti, s níž se minul.

Chvíli bylo mlynářovi krásně, protože jeho duše také zmrtvěla dotekem s blaženou smrtí a výčitky se ještě nezformovaly do jíz-

livých neodbytných bytostí, kterých se už nikdy nezbavil. Tak ho tam lidé k ránu našli a nemohli ho od mrtvé odvést.

Její tělo bylo prý až do pohřbu jako živé, jako by teprve začalo žít. A přece nebyla Julie, Kátina prateta, nikdy kanonizovaná, ale naopak ji odsoudili za to, že o své vůli opustila svoje malé děti.

17.

Julie měla s mlynářem Kulíkem pět dětí. Po smrti matky rozdal mlynář děti tetám na vychování a sám si ponechal Amálii, tehdy šestiletou dívenku. Káťa našla v Žofiině skříni její fotografii spolu s ostatními dětmi. Amálie byla jiná, nikomu nepodobná. Káťa si vzpomněla, jak kdysi v Ratibořickém zámku řekla svým dcerám, že Božena Němcová není dcera manželů Proškových, ale že je hodně podobná kněžně Zaháňské. Obličeje sourozenců zdály se nevýrazné, ba nezapamatovatelné ve srovnání se zvláštní, tajemnou krásou jejich nejstarší sestry. Kátina mladší dcera to tehdy oznámila paní profesorce na češtinu a Káťa musela do školy. Za několik let se veřejně vyslovilo podezření, že naše vzácná paní Božena je nemanželskou dcerou Dorothey, kněžniny sestry, a teď zrovna zkoumají DNA z vlasů mrtvé. Proč nenechají mrtvé na pokoji? Jaká dosud skrytá, veliká, krásná a sopečná síla se musela projevit, aby chudému národu mohla darovat Boženu a Karla Hynka?

Amálie byla křehké děvčátko s tenkýma nohama a boulovitými kolínky stlačenými k sobě, s bledou jemnou pletí a velikýma vážnýma očima. Káťa se pamatuje na oči zestárlé ženy, zůstaly i ve stáří velké a byly jasně modré, ba bledé. Tělo měla Amálie křehké, připomínalo hrníček z japonského porcelánu, jímž prosvítá čaj, a při stisknutí okraje v zubech by se mohl rozlomit, i jemné ouško jako by se bálo stisku palce a ukazováčku. V panenském věku byla Amálie zavinutá do sebe jako zavinutec s tajemným, perleťovým domovem hluboko uvnitř. Nikdo jí nerozuměl, byla plachá a mlčenlivá, lekavá a cukavá. Mlynář si s ní nevěděl rady, a tak ji, šestnáctiletou, provdal za statkáře, bohatého a pohledného, staršího

o třináct let. Přestěhovala se do barokního zámečku, který stál v parku plném vzácných dřevin, azalek a rododendronů, osu parku tvořila modřínová alej. Park založil vídeňský architekt tak, aby červené buky doplňovaly zelené, které se na podzim proměňovaly v řežavějící plameny, ohrožující modrozelené, černající borovice s dlouhými jehlicemi. Borovice, túje a sekvoje v zimě bezlistý park okrašlovaly.

Amálie byla se svým mužem i s novým postavením spokojená. Nejšťastnější byla v čase, kdy kvetly rododendrony. Žila na zámku jako kdysi její teta Agnes, podřídila se zvykům svého muže, který hned po lásce ke své mladičké, půvabné choti miloval koně. Všechna časná rána trávíval ve stájích, kde si se svými miláčky dopřával první kávu a doutník. Byl štíhlý, vysoký a jezdecký oblek mu tak slušel. Jak ráda se zbavila drsné a mohutné přítomnosti svého otce, jeho velikých rukou s masitými dlaněmi a rudého tučného zátylku. Její manžel byl něžný, skoro mateřský, a ona v sobě pořád nosila křehkou, opuštěnou holčičku, která touží po mamince. Vedla s pokorou a vděčností svou malou domácnost, procházela se v parku a psala básně. Měla milovanou lavičku na okraji parku, odkud bylo vidět daleko do polí a až na obzor, kde se zdvihaly oblé kopce, za nimiž v létě zapadalo slunce. Ráno slunce vycházelo na druhé straně za hradbou stromů, ale blyštělo se na listech rododendronů a cesmín. Když bosa kráčela rosou, cítila, že všechno je jedno a ona s tím jedním tak šťastně splývá v jednotu, ano, prociťovala v sobě dílo boží. Po obědě odpočívala na lehátku pod korunami ovocných stromů a pozorovala, jak kvetou a jak zakládají na plody. Byla tenkrát se svými dvěma dětmi šťastná a uvědomovala si to, jako by věděla, že to tak nebude pořád. Žofie, která přijíždívala na návštěvu z Prahy, Kátě později vyprávěla, že teta trpívala záchvaty úzkosti, že přivolávala svou matku Julii, ba že se k ní modlívala a prosila

o ochranu. Jako by Julie, mrtvá sebevražedkyně, mohla někomu živému pomoci. Strach z budoucnosti někdy Amálii ovládl natolik, že ji na několik hodin znehybnil a musela ulehnout. Přes den si dávala pozor a strach, dokud byl malý, často uhlídala, horší to bylo v noci, kdy ji bezmocnou přepadal a měnil se v hrůzu.

Synové rostli, studovali ve Vídni a v Brně, starší Jan byl veselý, zajímal se o hospodářství, chtěl být statkářem a jako otec miloval koně. V Amálii rostl strach o toho mladšího. Býval zasmušilý, zamlklý, nesdílný a vyhýbal se společnosti. Zdálo se, že činorodost staršího bratra ubírá mladšímu sílu, že prohrává v jakési neblahé soutěži a že se trápí svou nedostatečností. Amálie už několik let tušila, že se v mladším synovi nastřádaly tragické geny jejího rodu a že se časem projeví. V nedožitých dvaceti letech se chlapec zastřelil na zadním sedadle auta, které řídil jeho bratr.

Sebevražda spustila proces, v němž skončilo tiché štěstí manželského páru. Jan odjel do Vídně a odtud poslal dopis, v němž oznamoval, že se stěhuje do Venezuely a nikdy se už nevrátí. Cítí se vinen za bratrovu smrt a nechce už žít na místech, kde spolu strávili dětství. Vždycky toužil po tropech, po horkých, hlučných nocích v džungli, po přírodě, kde podle Darwinova zákona silnější ničí slabší. Ano, teď to chápe, jeho bratr byl citlivější, slabší a on ho svou silnější existencí zahubil. Chce žít mezi domorodci, nezkaženými bílou civilizací a falešnou morálkou. Narodí se znovu někde jinde a jinak a bude žít svůj vlastní život. Tropická příroda ničím nepřipomíná jedlový les, modřínovou alej, rododendrony, kachlová kamna a nešťastné rodiče. Rozhodl se, že vezme na sebe bratrův dar života a stvoří z nich dvou na novém světadílu nového člověka. Rozkročil se přes oceán a cítil, že má dost síly, aby úkol, který si dal, splnil.

Amálie vyplakala všechny své slzy a nebylo to, žel, naposledy. Po komunistickém puči jim zámek a statek znárodnili a nechali

je z milosti bydlet v zahradníkově domku. Byli označeni za třídní nepřátele a z jedné maličké penze nemohli být živi. Tehdy je Jan, který se mezitím přejmenoval na Juana, pozval, aby za ním přijeli do Venezuely a tam dožili. Stal se z něho bohatý podnikatel, oženil se a měl pět dětí.

Káťa si pamatuje, jak se dva utrápení a předčasně zestárlí lidé přijeli do Prahy rozloučit. Teta, bělovlasá stará dáma, byla pořád štíhlá, ba křehká ve svém kostýmku z předválečné anglické látky, její bílá pleť se svraštila v drobounkých vráskách, snad nikdy nevystavovala obličej ani paže slunci, oči velké, bleděmodré zůstaly stejné, i když se v nich usadily štěpiny výčitek celému světu i tomu, kdo ho stvořil. Jedno oko mělo tik, přimhuřovalo se, jako by čekalo odněkud ránu. Strýc byl pořád vysoký, rovná ramena, na hlavě předválečný klobouk, možná z Oxford Street v Londýně. Dřívější elegance, staromódnost, věrnost tradici zemanské šlechty jako by držela pohromadě těla, v nichž vězely dvě rozbité duše.

V předsíni stály dva kufry, s nimi zítra ráno teta a strýc odletí do Venezuely. Káťa nechápala, proč je vidí poprvé a naposledy. Teta vyprávěla, že Juan píše v dopisech o svém putování amazonskými pralesy, o sbírkách kůží kajmanů, tygrů, brouků a motýlů, o svých přátelstvích se šamany a kouzelníky. Juanova knihovna, pravila teta, má víc svazků než venezuelská národní knihovna. Zábava chvílemi vázla, dospělí zmlkli, možná se snažili zapamatovat si podobu příbuzných, které už nikdy neuvidí. Možná uvázli ve vzpomínkách na společně prožité dny a chvíle. Amálie, Agnes a Žofie, některá z nich se co chvíli rozplakala a odcházela do předsíně. Muži pak probírali nespravedlnosti, krutost a sprostotu nového řádu a utěšovali se nadějí, že to brzo už musí bouchnout. To měli z cizích rozhlasů, jen nikdo z nich se neodvážil nahlas doufat, že se ještě někdy sejdou jinde než v nebi.

V kalném zimním ránu pak stáli teta a strýc na letišti za drátěným plotem, hlídaní příslušníky v zelených uniformách se samopaly. Teta držela v náručí kytici tmavě rudých růží, které jí koupil Kátin otec na rozloučenou, a druhou rukou si bílým kapesníkem pořád utírala modré oči. Na ploše stálo jen jediné letadlo. Káťa nechápala, proč ještě před chvílí jí uslzená teta líbala na tváře a teď už k ní s konečnou platností nesmí. Tehdy se před ní poprvé vztyčila železná opona.

Vyhnanci pak šli pěšky k letadlu, postavičky se zmenšovaly, občas se otočily a zamávaly. Potom viděla Káťa, jak se letadlo rozjíždí, jak zkouší motory a nakonec vzlétá a mizí v šedivém nebi.

Léta pak přicházely z Venezuely dopisy od Amálie plné zoufalství, psané na tenkém papíře, jímž prosvítalo písmo:

Má drahá, psala teta 30. srpna 1950, takhle jsme si život, když jsme byly mladé, nepředstavovaly. Žijeme tady jako dva vyděděnci. Nerozumíme řeči ani způsobu života, jsme zbyteční, nikdo se o nás nezajímá. Je to všude stejné, žijeme dobu hrozných převratů v dějinách lidstva a ti, kdo dnes netrpí ničím, jsou nehodní žít. Žofinko, všechna tvá slova nosím v mysli, každý řádek. Bylas vždy jediný člověk, který mne chápal, jiní se mi posmívali, proto jsem k Tobě přilnula a mohla být otevřená, jiných jsem se bála. Och, Tvůj tatínek! Horoucí oddanost a obdiv celého mého mládí. Jak často lituji, že neměla jsem tehdy toho rozumu, abych plně mohla velkou jeho bytost pochopit. Ale milovala jsem ho nejvíc ze všech lidí a v tom je kus naší obapolné lásky k sobě. Tu blízkost duše stejně lačné, nadšené a přiškrcené, nemohoucí se rozletět, protože dominující je v duši smysl pro povinnost a právo jiných bytostí na můj život. Já také revoltovala, jak tomu stadiu života rozumím, majíc jej za sebou.

Tvým psaním vyprovokována, dovolím si vyvolat v mysli, jak jsem tam doma každým jarem vylétala z kukly zdí domova, ten

domov je otevřenou ranou, a nabývala nové míry. Jakmile první teplé slunce prohřálo pupeny na modřínech, když potok zazpíval v zahradě a kos vrátil se na římsu ložnice a ve staré maštalce měli hnízdo ťuhýci, och, já byla mladá tam a rty voněly mi jahodami. Když kvetl pláňák za sýpkou, letěla jsem k hájíčku rozjásaná, s náručí otevřenou. Opojena vzduchem uléhala jsem na zem vonící mateřídouškou.

Tady svět koncentrované bídy a nadbytku, všechno bolí. Život v tomto Babylonu se hodně změnil. Z koloniálního města, které své kulturní a hospodářské potřeby tak klikatě a ve skocích snažilo se dohonit, vzniklo teď nejmodernější americké město. Úžasné, imponující technické zázraky. Celé čtvrtě zmizely, aby široké avenidy rozběhnout se mohly vpřed, i kostely a paláce teprve tři roky stály, vše rozoráno, stametrové propasti bagry zarovnávaly, hory odřezány. Sta a sta milionů to stojí a zde meze se inspiraci nekladou.

Jsem člověk dneška, ale přece miluji víc přírodu a hory. Když mne to chytí, propadnu meditacím a čtu východní proroky. Ti také chodili na hory, aby byli bohu blíž.

Ztratili jsme zde duši, snad odvál vítr zešeřelého dne květy nadšení a na křižovatce číhala sfinga kladouc otázku: Proč to všechno bylo a v takové intenzitě, když nemělo to smyslu, ani kladu pro budoucnost?

Není blíž dech dobrých lidí, stisk ruky věrné. Zde jen moře domů a světel, reklam, barev. Čisté hvězdy nepozdravím, tak prostoduchá, vroucná a sentimentální je moje láska k přírodě.

Kolik bylo za léta těch Amáliiných dopisů. Zůstávaly v kuchyni na stole, rozházené, špatně čitelné na tenkém papíře, statečné listy, které přepluly oceán, se teď při každém otevření okna či dveří chvěly strachem, aby nebyly vyhozeny do smetí… Kolik takových listů napsala Žofie a kde asi jsou?

Někdy přicházely od tety balíky, roztržené a splasklé, celníci je už přebrali a každý si vzal, co chtěl. Bývaly v nich šaty, jenom obnošené, abychom nemuseli my anebo teta platit clo. Ve vycpávkách byly zašity nylonky, Káťa je objevila a držela je v dlaních – byly tak jemné, že se obávala, aby jejím tělesným teplem neroztály. Stejně byly malé, a když se je pokoušela natáhnout na své ještě dětské nohy, rozpadaly se. Balík voněl dálkou, mořem, lodí a ještě něčím zvláštním, možná to byla dezinfekce.

5. června 1969 píše Amálie z Caracasu:

Moje drahá Žofinko,

tak nevím, která z nás má vinu toho odmlčení, myslím, že já víc. Ta hrůza barbarské současnosti, loupení, zabíjení a kradení dětí za výkupné, hory plné partyzánů. Úzkost z blížící se pohromy. Život na sopce, skutečné. Teď od Vánoc opět bylo 46 otřesů, trvalý strach. Sama jsem pořád churavá, nechci operaci, jedna ledvina časem strašně bolí, mám těch defektů dost a přála bych si konec, protože to nemá smysl. Pomíjená, sama, opuštěná. Mladí mají své starosti a zájmy, mně úplně cizí, a také velké obavy do budoucna v zemi, která je v horkém stadiu. Ani my, ani známí našich dětí od Vás a z Moravy jsme nedostávali psaní, možná v zimních měsících bouřemi na moři poštovní lety byly zrušeny a událostmi, jež těžko já vlastenecky nesu s Vámi, tak jsem si to vysvětlovala. Každou novou ránu cítím s Vámi, tenkrát v srpnu se známou paní z Frenštátu, která je tu u dcery už čtyři roky, jsme si v pláči a bolesti zazpívaly: Země česká, krásná země…

A tak moje těšení, že pojedu domů, bylo tak nablízku v květnu, měl se prý vracet majetek bývalým majitelům, definitivně zmizelo v srpnu. Ty víš, drahá Žofie, že já nejsem na majetek, ale domov Jendy mého a mých dětí, padesát let dřiny a nezdarů tam je…

Stálá horka, dnes 39 stupňů ve dvě hodiny, i ta tužka špatně píše, rozpouští se a mně se ruka třese. Strašná země, vlhké, lepkavé horko, industrie hoří, děti kradeny za výkupné, hory plné partyzánů. Musíme se nechat hlídat, jinak by nás snad zabili. Juan má starosti o majetek, o děti, nemá na nás čas. Pořád se v duchu přenáším do modřínové aleje, na jejímž konci v červnu zapadalo slunce. Bylo přátelské, milovala jsem naše slunce, ale tohle žhavé nesnáším. Není to moje země a musíme tu oba vydržet do smrti. Jak krásně, tiše, bývalo v našem parku, když napadl sníh. Je to odezva doby minulé tam doma, kdy bývaly v zimě zahrada i les zahaleny závoji, smrky vánoční a cesta vpodvečer lesem. Jen Tobě mohla jsem to psát, bytosti dobrá a moje. Vnuci nerozumějí česky a jsou nám cizí. Nikdy by mne bylo nenapadlo, že se budu v myšlenkách pořád vracet tam, kde nám tolik ublížili.

Vlast má jediná i v dědictví mi daná, kde domov můj, volám přes oceán a reakce je vždy těžší. Kdybych tak mohla s Tebou, Žofinko milá, na chvilku posedět, popovídat si, všechno by bylo snesitelnější.

Copak lze někdy odčinit křivdu, která duším brání svobodně těkat v prostoru, který milovaly? V bezčasí, v němž snad někdy mohou pocítit okamžik věčna?

Zemřeli, napřed strýc a zakrátko potom teta, tam daleko v tropech, které mnohem později bude Káťa milovat. Jejich syn Juan se v Čechách nikdy neukázal. Také Káťa se nikdy nevypravila do vesnice, kde kdysi žila část jejího mohutného rodu, žel, stiženého neštěstím a melancholií.

18.

Milenci jdou spolu ruku v ruce krajinou, která je šedobílá, horkem vybělená na kost, až teprve večerní slunce jí vrátí barvy. Kopec, do kterého stoupají, je téměř holý, suchá tráva jim šustí pod nohama, vyhýbají se pichlavé máčce a kamínky jim odletují od podrážek. Země, někde na jihu, voní prachem a levandulí a odněkud zavání borová pryskyřice. Káťa se drží Emanuela za ruku, ale občas si ji musí otřít o sukni, ruka se potí jako v biografu. Okolní kopce připomínají propletená lidská těla, hledají nějaké křoví, v němž by se ukryli, ale krajina je pustá. To není jako v Čechách, kde jsou lesy tak hluboké, že v nich mohou dva ulehnout. Scházejí do mělkého údolí a najednou je před nimi zeď, natřená vápnem, co je za ní, není vidět a brána tu také není žádná. Káťa klade špičky střevíců do vypadlého zdiva jako dávno předtím Agnes v Parku lásky a za zdí uvidí hřbitov. Jinudy cesta nevede, a tak zeď přelezou. Hroby jsou suché, není tu žádná voda na zalévání, jen cypřiš občas zeleně plane a pokroucený fíkovník se plazí při zemi, protože ví, že nikdo nebude jíst fíky, které vyrostly z hrobů a živily se šťávami nebožtíků.

Najednou se proti nim sune krychlová budova, jako by byla na kolečkách, a Káťa poznává krematorium, které jim nabízí útulek. Po šedobílém mramoru lezou duhové masařky a nenávistně bzučí. Prosklenými, těžkými dveřmi vcházejí do veliké haly se skleněným stropem, voní tu prach, vadnoucí a už uschlé květiny a červotočivé dřevo. Emanuel vede Káťu za loket, jako ji vedl tenkrát, na cestě k tramvaji, kdy se ještě nic nestalo a ještě šlo před láskou utéct. Hala je proměněná v hromadnou ložnici, kovové postele

jsou v řadách jako v blázinci, kde bydlí Slávka. Všechny postele jsou povlečené a nikdo v nich neleží. Žlutavé světlo na ně dopadá skleněným stropem shora a nejsou tu žádná okna ani dveře, jen ty jedny, kterými sem vešli. Emanuel obejme Káťu, jeho ruce ji laskají a ona čichá známou vůni, voní obilím a pryskyřicí, a už se v objetí připotácejí k jedné z postelí. Tam ulehnou, tenkou pokrývkou přikryjí svá nahá těla a milují se. Náhle pocítí lehký vánek, který vysouší milostný pot, proberou se a vidí, že u postele stojí stará žena v bílém pracovním plášti s ustřiženými rukávy na holých, povadlých pažích. Má pleť starých blondýn, sluncem vysušenou a pihovatou. Některé pihy se už slily ve skvrny a nejvíc vrásčitá je ve výstřihu. Hledí pozorně, uslzenýma, modrýma očima, jako by přes slzy špatně viděla. Usmívá se tenkými rty, vůbec se nezlobí, že je přistihla na tak nepatřičném místě, a ještě k tomu nahé. Káťa se stydí, přetáhne si deku přes obličej a diví se, že Emanuel ženu zná a rozmlouvá s ní. Žena říká, že tu mohou zůstat, jenom se musí pořádně zapsat. Podává Emanuelovi v krátkých prstech kuličkovou tužku, ten ji přijímá, vymaní se ze sevření Kátiných paží, sedne si na postel a ochotně vpisuje své jméno do vrásčité kůže ve výstřihu. Káťa se diví, protože ví, že Emanuel se nikde nechce zapisovat, aby docentka manželství nepřišla na to, kde spolu byli, a také se obává státní policie. Vždyť přece žijí v totalitním státě. Dívá se, jak Emanuel ještě svůj podpis tužkou snaživě obtahuje, aby byl co nejčitelnější, a stará žena se usmívá, jako by ji to ani nebolelo, ani nešimralo. Jméno se rozpíjí do jemňounkých vrásek, a protože ve snu je všechno zároveň blízko i daleko, vidí Káťa jméno svého milence napsané velkým písmem jako na náhrobku. Žena je oba přikryje pokrývkou a dlouhou chodbičkou mezi postelemi odchází. Káťa se k milenci znovu vděčně přivine, chce ocenit, jak byl statečný, když se v okamžiku lásky upsal smrti.

On ale na ni hledí a v očích má prázdnotu, rty bledé a těžce dýchá. Káťa se posadí, rozhlídne se, hledá pomoc a tu spatří, že na všech postelích sedí staří lidé v bílých plátěných košilích vzadu na zavazování, aby se rychle daly svléct, když ti lidé umřou. Hubené nohy s křečovými žilami a tlustými, žlutými nehty mají svěšené k zemi, bimbají nohama a zvoní myším. Němě a soustředěně se dívají na ty dva, obličeje bledě zelené, oči oteklé do štěrbin v nafialovělých, nafouklých kruzích, skoro jako by už byli nebozí. Možná jsou. Jaká hanba, že tu předváděli něco, co oni už nikdy nebudou mít. Sbírá rychle svoje rozházené oblečení a oni ji sledují s porozuměním a lítostí, snad proto, že musí ještě žít, a oni už mají na kahánku anebo už jsou mrtví.

Ve snu se tělesná láska nikdy nenaplní, vždycky někdo přijde anebo se něco stane předtím, než akt vrcholí. Ti dva odcházejí do horkého dne, světlo je na chvíli oslepí a Emanuel říká, že to nevadí, hlavně když se mají pořád rádi. To opakuje pokaždé, když už musí domů.

19.

Devatenácté století se blížilo ke konci, na bojištích byl dlouho klid. Optimismus se stával vyznáním hloupých a jednoduchých lidí, ti chytřejší se tázali po absolutnu a absolutno nenacházeli v životě, ale ve smrti. Život se zdál být darem nad jejich síly a smrt se hlásila už v mládí. Byla tu stále možnost ukončit dobrovolně svůj život a dál se netrápit. Mladí muži psali zpovědi po vzoru Lva Nikolajeviče Tolstého a schovávali si pistole v zásuvkách psacích stolů. Také Eduard seděl jednoho dne ve svém studentském pokojíku a chtěl si zodpovědět otázku, kterou si pořád kladl: proč tu jsem?

Bylo to dlouho předtím, než potkal Agnes, broučka, který se pod jeho vedením učil létat i na nejvyšší stromy poznání, aby z nich snesl med do jejich společného úlu. Tenkrát byl už vodním inženýrem a otřásla jím zpráva o smrti kolegy, který si prohnal kulí hlavu. Eduard si snad musel nějak ospravedlnit svůj život a budoucí nárok na štěstí.

Psal text několik nocí, až byl zcela tělesně i duševně vyčerpán. Zde je jeho zpověď:

Všechen můj život až do současnosti byl pochybeným, řekl bych, neuvědomil jsem si jeho smysl. První počátky probouzející se mladé duše byly ideálně zbarvené oním nánosem dětské naivnosti a typického dětského vlastenectví, jak mi je mé okolí a střední škola podávaly. Otázky posmrtné i o jsoucnosti Boha pojímal jsem za onoho naivního života v duchu materialistické filozofie, jež praví, že duše je výron a vyzařování energie ve formě ducha, jako vyzařování energie ve formě tepla, síly atd. K těm nejasným

představám družily se, ba vystupovaly do popředí, jsouce hybnou pákou mého života, mé vášně a libůstky. A vše, co jsem konal, bylo více z osobní ctižádosti, chtěl jsem být první mezi ostatními. Tak se přiblížila léta akademického života, která mi otevřela brány k novému životu… Počal jsem činněji vystupovat v životě politickém, veřejném a spolkovém, neboť to šlo ruku v ruce s mým naivním vlastenectvím. Četl a studoval jsem poměrně dosti, ale povrchně a málo, jen za tím účelem, abych mohl říci svému kolegovi: „A tys to nečetl?“

Připravoval jsem se, abych vstoupil do praktického života. Učinil jsem to pln naděje v sílu své inteligence a vědy, pln touhy nahrabati si peněz, já proletář, urvati tomu zpupnému kapitálu co nejvíc, vyniknouti, získati slávu, jméno. Dostal jsem prvních, vlastní prací vydělaných, 25 zl. Počal jsem žít život, ale život bezobsažný, byl jsem inženýr, užíval jsem společnosti, rozkoší, žen. A pak přišla mi zvěst: kolega Adolf se zastřelil. Rána ta účinkovala na mne děsně, ale ještě tu noc spal jsem s nevěstkou. Krize však byla tu a byla mocnější, než jsem očekával. Byl jsem tehdy postaven před otázku Proč. Proč mám žíti, když mi jde o to, budu-li mít ženu ještě dnes anebo zítra? Vím, že jsem tehdy chodil dvanáct hodin venku, filozofuje o životě s pevným úmyslem se zastřelit. Ale jakási síla počala mne zdržovati od toho činu. Snad že jsem neměl zbraně a nechtěl užíti jedu, anebo spíše věřím v něco vyššího, mně nevysvětleného, a tehdy odstěhoval jsem se do B., kde jsem počal stavět jez. Byl jsem sám, odkázán jen sám na sebe. Mé myšlenky, druhdy rozptýlené, počaly se soustřeďovat a vážně počal jsem se obírat životem a mým vnitřním Já. A tou dobou počal jsem čísti Tolstého a v sebe uzavřen počal jsem spřádat filozofický a mravní podklad svého dočasného života a připravovat se k poznání toho, co mne jednou nemine. A spěchal jsem domů s dětinnou láskou,

vyžádat si od svého otce a od své matky nové teplo pro svůj nový život. Jak přimkl jsem se k Tolstému, k závěrečné části jeho stati Moje zpověď, kde Tolstoj líčí svůj sen: Viz a pomni! I tys žil nedosti dobře a nedosti špatně a začals přemýšleti, dobře-li žiješ. Tvé libůstky a vášně Tě nutily, že jsi posunoval popruhy, abys dobře ležel, udělal jsi sobě teorii pohodlnou o vyzařování duše a hmoty tvého těla. A pořád jsi nějak padal, až jsi se začal ohlížeti, na čem a jak vlastně ležíš. Snažil jsi se v rozkoši zapomenouti na nekonečno, ale pořád jsi cítil, že tě to neuspokojuje. A pohlédls vzhůru, snaže se zapomenouti, a zapomněls. A viděls, že ležíš na tom popruhu, který jsi dříve neviděl, a ten popruh byl život umravnělý, boj proti vášním a tomu, co tě odvracelo od toho, k čemu jsi spěl. Tvá duše musela se zdokonalovati, a ty, hledě vzhůru, viděl jsi, že ten popruh, který je tvým mravným životem, spojuje tě s oním sloupem, tak tenkým, beze vší opory, jenž trčel v bezedno nebes, tvým Bohem. A už to není ten tvůj Bůh finess a theologické laciné morálky, ale ta pravda, která se ti jednou objeví a jíž už se nelekáš a jíž tvá zdokonalená duše tvým mravným životem oblažená přijme a s nímž splyne. Život je ráj a my všichni jsme v ráji, jenže toho nechceme uznávati (Karamazovi). Žij svým ideám, ony blaží, a bližního pouč a dej mu poznati pravdy.

Jdeš mlhavou nocí za světlem. Jdeš a nevidíš ničeho, kol tebe pusto, mlhavo, tma. Sníh pokrývá celou pláň a ty jdeš po cestě kupředu, jaksi instinktivně a se strachem, zda neumdlíš, zda dojdeš, zda tě někdo na cestě neubije. A všichni se ti smějí, proč jdeš, proč klopýtáš a vydáváš se v nebezpečí. A ty umdléváš a zdá se, že nedojdeš, že zahyneš a že ti, kdo se smáli, měli pravdu, a strach tě přepadne i hrůza. A vtom uzříš v husté mlze v dáli intenzivní světlo a ty napínáš síly, krvácíš a jdeš, až dojdeš ke světlu a duši je blaze.

Evangelium lásky, síliž tě. Až dojdeš svého boha, své ideje, která tě teď děsí, až zemřeš, tvá duše zdokonalená a připravená tě uvede k poznání toho, co na cestě ti zůstává nejistým tajemstvím a rozluští ono Proč, na které si odpověď dáti nemůžeš ani vědou, ani filozofií.

Nechť nás lidé zvou blázny a pomatenými filozofy, my jdeme! Jdeme blíž onomu Proč, před kterým budeme státi jednou všichni. Teď ho nerozluštíme, je to jen světlo, které nevidíme. Nechť nás vede. Až dojdem, duši bude blaze.

Eduard se nezastřelil. Ale na studia práv do Prahy přijel tehdy z Moravy nejmladší kupcův syn a maminčin miláček Tomáš.

20.

Káťa už je zase v klášterní zahradě, přišla za svou vědmou, aby se dozvěděla, co bude dál. Neví si už se svou láskou rady a zdá se jí, že bolest přerůstá radost.

Na lavičce pod stříbrným smrkem sedí Anežka, se kterou nikdo nemluví. Už ji stokrát umyli, vyměnili všechny její šaty, a přece jim Anežka páchne mrtvolou. Měla totiž doma tři měsíce mrtvého tatínka a spávala s ním v manželské posteli. Brala za něj důchod a přišlo se na to, až když už byl tatínek cítit i na ulici. Vylili jí tedy tatínka z postele a Anežku zavřeli do blázince. Tvrdila totiž, že si do poslední chvíle myslela, že tatínek obživne, nikdo jí nevymluví, že nemyslela na peníze, ale na dětskou nevinnou lásku. Káťa jí podá ruku. Její ruka připomíná pracovní nástroj, je velká, suchá a studená a Anežce vhrknou do očí slzy radosti, že si jí někdo všiml. Utírá si tváře hřbetem ruky a oči má mlhavé a bezřasé. Káťa ale pospíchá dál a nachází svou věštkyni rozvalenou pod žlutým slunečníkem. Župan má obsypaný muškami octomilkami, ale asi nic necítí, protože spí. Na mlžích ústech má úsměv, něco hezkého se jí zdá, leží si tu bezstarostně jako v zemi peciválů. Na nohou má boty jako veliké černé koráby, visí jí na špičkách, a kdyby chtěla, mohla by v nich odplout, beztoho je už odplutá někam do snu. Káťa si ji chvíli prohlíží, je to hřích probudit ji, ale pak to udělá polibkem na ofinku. Trpaslička se probere z krásného snění, do krásné skutečnosti, je hned čilá jako děcko, i když vzduch se nad písčitými cestičkami horkem chvěje a ani lehký větřík listem nepohne.

„Jejej," jásá Slávka, „mně se zdál sen a ten vám, paní doktorko, musím hned povědět. Já šla po cestě a nade mnou se vznášel veliký

černý dravec. Přes cestu mi přeběhla černá kočka a ten pták se najednou střemhlav spustil dolů, kočku popadl do drápů a začal ji zobákem rvát na kusy. Než jsem přiběhla, kočka byla rozsápaná na krvavé cáry. A hádejte, paní doktorko, co to znamená?“

Káťa raději neví. Bojí se, že ten sen znamená něco hrozného a souvisí s jejím příchodem. Slávka se ale šťastně směje a hladí Kátě hřbet ruky, má velikou radost, že přišla. Pomrkává šibalsky malýma očkama a funí, až se jí zachvívají fousky nad horním rtem.

„Roztrhaná kočka, to je vždycky překvapení, to si pamatujte, paní doktorko, kdyby se vám zdálo, že dravec roztrhal kočku, tak si můžete být jista, že zažijete překvapení.“

Káťa vytahuje z tašky bonbony sisinky, které má vědma ráda, ale ona se ptá po makrelách.

„Makrely nejsou,“ povídá Káťa, která ví, že Slávka by do sebe cpala jednu zlatou rybu za druhou i s ploutvemi a s očima, zatímco zbytky hlav a páteř vyplivuje. Možná by vdechla makrelu, jako ta paní vdechla špekáčka, a kdoví, jak by to dopadlo. Touha po mužích, tedy po doktorech, protože jiná povolání Slávka neuznává, se pomalu mění ve žravost, nejvíc touží po bombíčkách a po makrelách. Pan primář jí předepsal redukční dietu, ale žádná sestra si netroufne dát jí o dva plátky knedlíků míň, protože by s ní nevydržela. Když se Slávka, ještě jako mladá, rozzuřila, museli zavolat čtyři mužské ošetřovatele, kteří ji přeprali a navlékli jí svěrací kazajku. Slávka uhodne i tu nejtajnější myšlenku, postraší člověka jeho vlastním, přísně střeženým strachem. Všichni se jí bojí, nikdo už si od ní nenechá vykládat karty. Pan primář dietu předepíše, ale pak už není u toho, když Slávka mučí sestru, uhodne její nejtajnější a nejhlubší úzkost a vytáhne ji jako kopí, když bojuje o jídlo. Když jí nová a mladá sestra jídlo odepře, začne Slávka krást jídlo slabým a bezbranným. Některé jí svoje jídlo samy

dávají, aby získaly její přízeň. A tak Slávka je pořád tlustá a pan primář se diví. Ani on si to nechce s trpaslicí rozházet, je radši milován než nenáviděn, protože už zkusil oboje.

„Vy jste moje překvapení, paní doktorko," volá Slávka, ale Káťa už je netrpělivá a chce, aby se jí co nejdřív podívala do karet. Slávka vytahuje karty z kapsy županu a Káťa míchá a odchlipuje jednu od druhé a už snímá levou rukou k srdci.

Slávka pak dlouho rovná obrazec, nesnese, aby některá z karet byla vysunutá z řady, byť jenom ohmataným růžkem. Pak dlouho hledí a funí, Káťa už je netrpělivá, čeká, až se věštkyně na ni napojí, až z ní nabere sílu jako žíznivý vodu ze studny. Když Káťa někoho, kdo touží znát budoucnost, přivede, nemluví Slávka k návštěvě, ale k ní. O návštěvě mluví jako o třetí osobě a Káťa slábne a Slávka sílí.

„Vy tu máte nějakou dalekou cestu až za moře. Kolik let jste chtěla tu cestu podniknout, žádala jste, ale oni vám to nedovolili, abyste rozuměla, paní doktorko, já to tak neumím říct, ale nějaké úřady vám bránily. Až teď vám dají povolení a vy pojedete. Budete na Mikuláše v nějakém velikém městě na západ odtud a budou vás tam vítat dvě paní s kyticemi." Káťa vdechne slinu a rozkašle se. Kašle a rozhodne se, že té zprávě neuvěří. Vždyť už tolik let žádná její cesta nebyla v zájmu státu. Slávka o něčem přemýšlí, její velký mozek pracuje, maličké oči se přivírají námahou.

„Vy mi něco musíte slíbit, paní doktorko. Až přijedete do té země, přijdete do takové malé úzké ulice a tam najdete dům, ve kterém bydlí žena, co taky umí vyložit budoucnost. Poznáte ji podle toho, že bude mít na rameni černou kočku nebo vránu. To je ona. A té se, paní doktorko, zeptáte, která kurva ukradla v blázinci Slávce hodinky, které jste jí dala."

Káťa to Slávce slíbí, ale stále cestě nevěří. Obrazec její budoucnosti pořád ještě leží na vikslajvantovém ubruse.

„Ale Slávko," řekne Káťa, „já potřebuju vědět, jak to dopadne s tou láskou, co jste mi předpověděla."

Slávka se zhoupne dozadu, až židle zasténá, nakloní se dopředu a smete jedním pohybem obrazec ze stolu. Paklík karet si uloží do kapsy.

„Ona jediná to ví," řekne Slávka, „a vy mi, paní doktorko, musíte slíbit, že se jí zeptáte."

Co Slávka nechce, to nepoví. Sestřička Běloruká se objeví v zákrutu cesty, spěchá k nim a omlouvá se, že si Slávku musí odvést, zahrada se bude zamykat. Slunce rudě zapadá za obzor, na nebi není ani šmouha, zítra zase nebude pršet. Běloruká pomůže Slávce vstát a už si ji vede pryč, Slávka mává rukama na rozloučenou a Káťa vidí, že se dnes nic nedozví.

Co to vlastně po Slávce chce? Bůh stvořitel zkouší na milencích svou tvořivou sílu a zároveň je učí nesmrtelnosti? Dej mi dítě, Emanueli! křičí, ale on je obezřetný. Vstává z lože opět bez dítěte a pláče. Má Slávce říct, že nenávidí svoje tělo za jeho nenasytnost? Za připoutanost k jinému tělu? Že se nechá v křivoklátských lesích položit pod každou rozkvetlou třešeň? Že jak veliká je radost ze splynutí, tak veliká je bolest z odloučení? Káťa si často říká: vždyť je to jenom křeč, mělká nebo hluboká, ale křeče jsou malé smrti a život přes ně klopýtá dál. Nevěděla o svém těle nic, přestože už byla matkou. Bože, zbav mne té lásky, ale je to vůbec láska? Co žárlivost, kterou pociťuje k ženě Emanuela, protože ho chce vlastnit sama? A nenávist a sebenenávist, to přece do lásky nepatří. Přišla za Slávkou a chtěla se jí zeptat, jak dlouho bude ještě mučivá láska trvat, ale Slávka nechce o jiné lásce mluvit než o té, kterou sama chová k doktoru Moravcovi.

21.

Káťa se nadzvedne na lokti a dívá se na svého nejmilejšího. Obkreslí ukazovákem jeho profil a špičkou prstu mu hladí plné rty, snad aby si ho zapamatovala, tuší, že se něco bude muset stát. Emanuelovi je často špatně, nemůže jíst nic jiného než suché rohlíky a zapíjet je kyselým mlékem. „To máš z toho života ve lži," zaútočí Káťa.

Emanuel se probere z lásky, mžourá na ni, už to zase začíná. Zdá se, že se vždycky pomilují a pak se pohádají.

„Tak co mám tedy dělat?" ptá se pokolikáté už. Jeho zlaté oči pohasnou, zamlží se, pod očima má fialové kruhy. Na obou stranách širokých úst se mu vytvoří vyčítavé vrásky. Káťa ví předem, co odpoví, a přece se pořád ptá, jako by se opakováním mohlo něco změnit, jako by se mohla najíst otázek, a ztratit tím chuť na odpovědi.

„Snad bys to měl nějak vyřešit," řekne jako tolik žen před ní a bude jich ještě víc po ní.

„Kdybys ty nebyla tak absolutní."

„Všechno je toho na mne moc a je to moc velké. Já se na to nehodím, Emanueli, měl sis najít jinou milenku."

„Já tě miluji právě proto, že jsi tak celistvá." Přitiskne se ke Kátě a je těžký. Zdá se jí, že zvedá balvan, ano, hověl si pěkně u cesty ve vyleželém důlku, kde nic neroste, rozviklala ho, ale nemá dost síly, aby jím pohnula. To by se musela v nitru kamene zrodit nějaká veliká síla a ona si pořád myslí, že tam někde je. Pořád věří v alchymistickou proměnu kamene. Kameny ale sedí dál na svých místech, Káťa se rozhýbáváním jenom unaví a klesne zpátky do milencova náručí. Ten ji pochová a utěší.

„Ty jsi moje hloupé kuřátko," řekne. „Člověk se musí spokojit s tím, co má, a z toho má být šťastný. Já jsem s tebou nejšťastnější člověk na světě."

„Ale chtěl bys mne raději jinou."

„Bolí mne, když vidím, jak se trápíš. Mohla bys být šťastná, že tě někdo tolik miluje. Mohla by ses mou láskou ozdobit. Jsi přece královna a já jsem tvůj oddaný černoch."

„Pořád musím myslet na to, že jsi ještě s jinou ženou, že s ní spáváš, že se vedle ní probouzíš."

„Já s ní skoro nespím. Má v manželské poradně případy, že spolu spí jednou za půl roku, a tak jednou za čtvrt roku se jí to zdá dost. Kdybys aspoň přistoupila na to, že život je kompromis."

„Ale jsou také chvíle buď, anebo."

„Vždycky je mezi tím několik možností."

„Někdy se člověk prostě musí rozhodnout. A když to neudělá, prohraje všechno a navždycky."

„A co když neví, co je dobré a co špatné."

„Život je dobrý, láska je dobrá. Přece jí musíš říct, že máš rád někoho jiného."

„Ona bude dělat scény. Když se jednou domákla, že mám milenku, rozlítila se tak, že praštila o zem tranzistorem a rozpárala na mně pyžamo."

„Já jsem to svému muži řekla."

„Třeba se mu ulevilo, už necítí vinu za své avantýry."

Káťa se odmlčí, protože Emanuel má asi pravdu. Daniel si na její žádost odstěhoval postel do obýváku a dívá se dlouho do noci na televizi. Starost asi nemá. Ví, že devadesát procent mužů sní o útěku a o romantické nové lásce. Postraší manželku, ta se snaží oživit umírající manželství, protože se bojí být sama. Vaří, uklízí, i v posteli se činí, a muž, od přírody líný, zůstane doma. Daniel to dobře zná, jsou

i případy, že manžel používá manželku k vyhánění vetřelkyň, když už si s nimi neví rady, a ony se pořád dožadují rozvodu. Jsou přece milovány, a ta právoplatná ne. Milenky také tvrdí, že muž nemůže milovat dvě ženy. Jak by ne! Daniel nemá důvod myslet si, že si Káťa našla někoho, kdo je úplně jiný. Pozoruje, jak jeho přátelé a kolegové zakládají nová hnízda s milenkami, tolik podobnými jejich předchozím manželkám, jak se jim rodí nové děti a jak se geny manifestují v nových přestrojeních, a za čas je to zase stejné, ještěže všichni žijeme ke smrti vysvoboditelce, která k uštvaným přichází dříve. Daniel je cynik a realista a zatlouká své avantýry až do posledního momentu. Ještěže Káťa není podezíravá a nepátrá po pravdě. Vždyť co je to pravda? Každý má jinou. Ke svěřenému trápení svého bližního přilepí své vlastní a obraz se k nepoznání změní.

„Copak necítíš, že když odcházíš, trhá se živá tkáň?“

„Kdybychom byli pořád spolu, všechna láska by skončila v každodennosti. Na koho bych se těšil, kdybych tě pořád viděl?“

„Já už tvé odcházení domů nevydržím. Proč mne ukládáš do hrobu?“

„Nevím, jestli bych dokázal ji opustit, i když mi žena udělala hodně zlého. Za dvacet let jsem od ní nedostal tolik něhy jako od tebe za jediný den, i když jí nemůžu říct, že ji miluji, ale ani to, že ji nemiluji, a vím, že mne využívá.“

„Našla by si třeba někoho jiného, kdyby znala pravdu.“

„Co je pravda? Že mám rád tebe i ji? Žít se musí s bolestí.“

„Ale proč? Já už dál nemůžu žít v té vaší plichtě.“

„Tak něco udělej.“

„Můžu se s tebou rozejít.“

„Anebo to můžeš vzít tak, jak to je.“

„Já už nemůžu, Emanueli, slyšíš?“

A Emanuel mlčí. Mlčí jako balvan u cesty.

22.

Do konce devatenáctého století chybí už jen několik dní. V bytečku v Praze na Kampě sedí nejmladší bratr Eduardův Tomáš, ten na fotografii opřený o štukový korintský sloup. Dívá se na Vltavu jezerníma očima Eduarda a jeho vnučky Káti. Zornice jsou zelené směrem k čočkám, v hloubkách jsou temnější. Pod spodními okraji očí, těsně nad víčky, jsou bílé půlměsíčky. Devatenáctiletý Tomáš si pronajal jeden pokoj, vlastně komůrku, na pražském ostrově Kampa, s výhledem na řeku. Sedává tam v koženém křesle, z něhož tu a tam lezou bílé koňské žíně. Používal ho předtím osm let JUDr, předchozí podnájemník, a v křesle umřel, protože je to umíradlo. Paní bytná, kulatá, pořád dobře naložená kachnička, má se svými podnájemníky smůlu. Oblažuje je dobrým slovem a palačinkami s malinovou marmeládou, ale žádný u ní dlouho nevydrží. I Tomáš touží umřít a na nic jiného nemyslí. Čeká jen, až bytná odjede ke svým příbuzným, bojí se, aby mu záměr nepřekazila. Zatím píše svou Zpověď zavřený v nevětraném bytě, v němž bytná shromažďuje hadry a prokládá je naftalínovými kuličkami. Takhle bude žít Agnes, až jí Eduard umře. Bude se stěhovat do stále menších bytů a nacpávat je věcmi, které už nikdy nebude potřebovat. Nic nevyhodí, to je ta věčná česká nejistota a příprava na katastrofy.

Bytná vyprávěla Tomášovi a Eduardovi, který tu byl na návštěvě, o JUDrovi, kterého z celého srdce milovala. Když se mladí muži ptali, nač chudák umřel, odpovídala, že proto, že měl modré oči. Kdyby to někomu bylo divné, tak lidé umírají na nicotnější věci, dodala a mačkala si letitý pláč do kapesníku. JUDr měl sedm

sourozenců, všichni měli černé oči, a on jediný měl modré jako rozkvetlé rozrazily. Jeho tatínek nikdy neuvěřil, že mu maminka nebyla nevěrná. JUDr jako malý chlapec bydlel u babičky a ta mu vysvětlila, že nesmí bydlet s rodiči a sourozenci, protože má modré oči. Vystudoval práva, chtěl dokázat, že není na světě omylem. Paní bytná se ho pokoušela svést, trvalo to osm roků, ale JUDr se bál, že by se mu narodilo dítě s modrýma očima, a proto její počestné návrhy odmítal. Zůstala i po jeho smrti svobodná, protože milovala jeho modré oči.

Nikdy se chudák JUDr nedozvěděl, že rodičům s tmavýma očima se může narodit dítě s očima modrýma, příčinou je pouhý nedostatek pigmentu. Naopak to nejde. Dávno už se přišlo na to, že potomek modrookých rodičů nemůže mít černé oči.

Tomáš sedával v křesle po mrtvém a milovaném, na místě, kde vyhasly modré oči, a toužil po tom, aby jeho vůle byla svobodná, nespoutaná žádnými plány ani povinnostmi. Tělo sežerou červi, anebo ho spálí oheň, je mu lhostejné, co se s ním stane. Ví, že není jen tělo, a tělem pohrdá. Studoval Schopenhauera a očekával, že mu bude shůry dopřána milost, ale jeho melancholie se jenom prohlubovala a odpírala mu všechno, co měl rád. Sedával v odřeném křesle po svém předchůdci a sám sebe pozoroval. Je blázen, nebo není? A má právo zabírat místo na světě někomu lepšímu? Podle Darwina nárok nemá. Slabší musí ustoupit silnějším. Když byl malý, vzal ho otec, kupec se střižním zbožím, k lékaři. Ten mu položil několik, podle chlapcova mínění, hloupých otázek, pak zablýskal brýlemi bez obroučků a s nakrabaceným čelem, s tragicky protáhlým obličejem pravil otci: „Er ist doch ein interessanter Narr!“ Doktor, který nebyl ani psycholog, natožpak psychiatr, tím vyslovil nad malým chlapcem soud a předepsal mu kalii bromati.

Kupec léta synovi domlouval, aby si hrál se stejně starými dětmi, nabízel synka dětem: „Podívej, s tímhle chlapcem by sis mohl hrát a já bych vám za to koupil bonbony.“ Může být něco trapnějšího? Kolik ponížení musí dítě zažít, než vyroste a vzbouří se? Jak to, že se pořád vypráví o šťastném, nevinném dětství? Být malý a přežít všechny křivdy, jaká hrůza. Chlapec se čím dál víc uzavíral do sebe a trpně snášel jen společnost dospělých. Svých vrstevníků se bál, choval se k nim jako k nějakým nevypočitatelným zvířátkům. Četl, anebo hleděl do prázdna. Otec mu mával rukou před očima, aby ho zpřítomnil. Tomáš mu dělal starosti, žádné podobné dítě neznal. Nevšímal si toho, že jeho žena Josefina bývá duchem nepřítomná, že má jasné chvilky, ale pak zase zmizí a nikdo neví, kam šla. Když je přistižena ve své tělesné přítomnosti, ale duševní odvanutosti a je oslovena, lekne se. Vesničané ji často vídali, jak sedí na hrázi rybníka, nic nedělá, což jí měli za zlé. Oči má zelené jako rybniční voda, v níž se v podmračeném dni nezatřpytí ani jiskérka světla. Potkávali ji, jak běhá po mezích mezi trnkami a šípky, v lese ji zahlédli mezi stromy a zmizela. Povídalo se o ní, že je čarodějnice a umí se stát neviditelnou, ale protože se tehdy už čarodějnice neupalovaly, nechali ji být.

Prababička vnesla do rodu geny neklidu a snění. Chudák kupec si ji našel a vzal si ji za ženu snad proto, že mezi nimi dvěma vytvářela prostor tajemství, v němž se dobře daří lásce, aspoň na počátku. Velká, osudová láska, a snad vždycky tragická, nevyrůstá z porozumění a pochopení, což nevědí v manželských poradnách, a pak se diví, že si s případy neumějí poradit. Josefina založila rod sebevrahů. Ti prý přicházejí po smrti na lunu, jak vyprávěl o mnoho let později jeden stařec Kátě, když si mu stěžovala, že už nemá sílu žít. Odtud se vrací na zem, ale za trest, protože pohrdli darem života, rodí se znovu ve zmrzačeném těle nebo se znetvoře-

nou duší. Svůj úkol na zemi pak musí splnit za těžších podmínek, než měli v předchozích životech. Kátě bylo zrovna tolik let jako prastrýci Tomášovi, když si přála nežít. Žofie ji tenkrát přemluvila, aby kvůli ní vydržela. Jak by k tomu chudák maminka přišla, kdyby se jí kvůli první lásce, lásce k Danielovi, který ji dočasně opustil, zabila?

Tomáš psal v temných vánočních dnech, kdy byl v bytě sám, Zpověď skeptika. Odmítl jet s bratrem za rodiči, věděl, že by zabředl do vánoční sentimentality, že by se utopil v močálu lásky. Byl připraven zabít mladé, slabé tělo, neměl sílu dál snášet nesnesitelné nutkání. Psal černým inkoustem, obyčejným perem s černou násadkou, psal dlouho, jako by se mohl snad z umírání vypsat. Ze zásuvky v psacím stole vyňal pistoli, kterou před Eduardem a bytnou zamykal, a vložil do ní náboj. Položil ji opatrně vedle bílých listů papíru. Ještě v něm bojoval strach se slastnou představou zbavit se navždy sama sebe. V tom činu bylo něco trpkého a přesladce nemravného. Zdálo se mu, že má moc stvořitele, když život zničí, a byl zároveň slabý i mocný. Čtyři dny se postil, pil jenom vodu z bandasky, ale světlo k němu nepřicházelo ani zevnitř, ani zvenčí. Napsal:

Dnes, kdy vím, že není v mé duši rozporu mezi zdravým rozumem a šílenstvím, mohl bych konsekventně žít zas přirozeně, tj. rozumně, kdybych k tomu měl síly. V těch posledních čtyřech letech jsem vypěstoval rozum, třebas za těch okolností dualisticky, ale zabil jsem cit. Přirozeně sebezpytováním, analýzou, jsem-li zdráv, či šílený. A člověk může žít jen tehdy, jsou-li život a cit harmonicky sloučeny. U mne jest harmonie nemožná, člověk myšlenkový převládl u mne nad citovým a ta čtyři léta se nedají ničím abstrahovat, tj. nijakým životem. Jdu odhodlaně, s jasným rozumem, jsa si vědom, že jiné možnosti není, smrti vstříc, je-

diné – vzpomínka na Vás, maminko – láme moji vůli, která stačí právě jen k tomu, aby Vás zarmoutila mou smrtí. Ale až přejde doba citového rozechvění a Eduard Vám, maminko drahá, vysvětlí obsah mého listu, mé zpovědi, upokojíte se snad myšlénkou, že u mne takový konec byl přirozený.

Krev kapala ze stolu na zem, když Eduard potmě vešel do pokoje a ucítil sladký pach. Ještě než rozsvítil petrolejku, věděl, co se stalo. Bratrova hlava ležela na Zpovědi a promáčela ji krví. Dodnes jsou na bílém papíře okrově hnědé skvrny staré přes sto let. A tato smrt se stala čepem, v němž se bude už navždycky otáčet Eduardův život, stane se bránou, jíž nikdy neprojde, okovem, z něhož se nikdy neosvobodí.

23.

Je časné léto a docentka manželství, andělství teprve do ní vstoupí a připojí se k titulu, odjela na školení. Bude tam mít referát o mužském klimakteriu a o panice zavírajících se dveří, jíž muži po padesátce často propadají. Strach ze ztráty potence u nich interpersonálně souvisí se strachem ze smrti. V docentčině bytě zatím sedí s koleny u brady neřestnice Káťa a pije calvados, který jí nalévá Emanuel.

Muži si v tom věku často nacházejí milenky, které je obdivují, rozmazlují a vnášejí do jejich života prvky novosti, zatímco manželky, unavené denními povinnostmi, káže docentka ve svém referátu, nemají čas a energii věnovat se svým mužům. Manželství zdá se být, a to je jenom zdání, upozorňuje doc, vraští úsilím čelo a zvedá hlas do rozčilené fistule, vyprázdněné, ztrácejí se rituály, namlouvání, dobývání a odevzdávání, něha a interakce zůstávají pro nedostatek času omezeny na fungování domácnosti. Tehdy se muž rozhoduje, jestli má svou ženu opustit, odejít s milenkou a začít nový život.

Manžel, který je zamilovaný a zůstává doma, se většinou chová dvojím způsobem. Buďto, pronásledován pocitem viny, je na manželku hodný, nehádá se a pomáhá v domácnosti, to je jedna možnost, anebo je hádavý, nervózní, prchlivý a stále ženu za všechno kritizuje, to je ta druhá. Důležité je, aby manželka byla o situaci informovaná, dozvěděla se pravdu a v prvních okamžicích ovládla uraženou ješitnost, první impulzy a hněv, kdy chce především nevěrného manžela potrestat anebo i vyhodit. Stává se to, bohužel. Žena si myslí, že se bez ní neobejde a vrátí se. Ale co když se nevrátí,

co pak? A navíc žena nevěrníka pořád ještě miluje a trápí se třeba až do smrti. Mnohem lepší je mírností a láskou muže přesvědčit, aby se ženě se vším svěřil, snažit se vcítit do jeho myšlení, nechat ho vypovídat až do nejmenších detailů, stát se jeho důvěrnicí a spojenkyní. Po kouscích a postupně analyzovat své manželství od začátku, přiznat vlastní chyby, napravit je, projevit dobrou vůli. Požádat manžela, aby spolu zkusili žít své manželství ještě měsíc nebo rok, odpustit mu jeho prohřešek, nic mu nevyčítat, chválit ho za všechno, co udělá, vařit mu jeho oblíbená jídla a pokoušet se obnovit sexuální život, vnést do něho něžnost a nové rituály. V žádném případě nesmí manželka osočovat sokyni.

Kolegové jsou referátem zaskočeni, protože si ještě pamatují docentku manželství jako svazačku a pak jako bojovnici za práva žen, neřkuli feministku.

Někteří jsou tou proměnou dojati, ale nejvíc to naštve jednu rozvedenou psychiatryni, která se rok po rozvodu sice trápila, ale teď se cítí osvobozena, stará se jenom o děti a o sebe, vzdělává se a cvičí, je přitažlivá, protože nabyla sebevědomí, rozkvetla. Proč v dnešní době propaguje docentka ženskou závislost na mužích, podřízenost, již lze přirovnat jenom k vojenské subordinaci? Psychiatryně pracovala několik let ve vojenském psychiatrickém špitále a sepsala doktorskou práci na téma hysterické podoby interakcí nižších šarží k vyšším. Ona sama je toho názoru, že muž si musí svou ženu vydobýt a pak ji může teprve znovu nebo dál milovat. Je přece samec a ona je samička. Tam, kde nejsou překážky, není ani láska, natožpak tajemství, a žena, která se před svým samcem, nemůže si odpustit ten výraz, rozprostře jako rohožka, zavalí ho svou láskou, nacpe ho jeho milovanými ovocnými knedlíky, zachrání tím sice svoje manželství, ale v jeho mrtvolné a v peripetii se opakující krizovosti. Už dávno přece, pokud nejsou

hloupí, oba manželé poznali svoje chyby a dobře vědí, že nemohou svého partnera nebo partnerku napravit. Jediné, co manželka snad získá, je, že nebude ve stáří sama, bude jí dopřáno starat se o mrzutého starce. Jeho vášně vyhasnou a bude tak nemocný, že už ani nemůže být nevěrný. Protivný bude pořád.

Pak se rozpoutá zápas mezi docentkou manželství a teď už i andělství a psychiatryní, která uvádí, že se musela vždycky sama živit, a dokonce odmítla i alimenty, když ji muž opustil s jinou, mladší ženou, protože byla hrdá. Tím se sociálně liší od docentky, která si vydělává za svou poradenskou službu jen na malé kapesné a živí ji manžel.

Večer v zámeckém parku, tak odlišném od Parku lásky, na lavičce ve stínu rozkvetlého jasmínu si doc povídá s mladým psychologem nejdřív o krizi světa a lidských vztahů, o ekologické katastrofě, která nemůže nenastat. Někteří psychologové a psychiatři se před půlnocí spárují a rozdělí si pokoje po dvou. I skupinový sex bývá na seminářích obvyklý, inženýři, kteří montují lidské duše, jsou i v totalitním státě svobodní, bez předsudků a pověrečných zábran. Zkouší obětavě všechno na svých tělech i duších, než své zkušenosti aplikují na pacienty.

24.

Neřestnice zatím, jak už řečeno, sedí v docentčině a Emanuelově obývacím pokoji s koleny u brady. Jak je ten pokoj smutný. Tmavomodrý koberec, závěsy a záclony v téže barvě. Nad sedací soupravou z černé kůže rozmlžený olej Hradčan a na druhé zdi od téhož malíře ponurá lesní tišina. Emanuel se zdá být šťastný, ale je nervóznější, než když jsou spolu jinde. Pouští své oblíbené desky, snad aby nemuseli mluvit, a Káťa už pije druhou skleničku calvadosu. Je zvědavá, kam ji nakonec uloží, když ji přemluvil, aby zůstala přes noc. Převleče peřiny? Je v tom něco až rozkošně nemravného a zároveň ponižujícího spát v docentčině posteli. Prodělala tam všechny svoje angíny, chřipky, menstruace a milostné akty. Káťa se stydí. Ona přece věří, že v setkání s Emanuelem, v jejich lásce je něco božského, že se děje, co se mělo stát. A teď se chystá navždycky otisknout své tělo do postele, kde doc každou noc sní své krásné i hrůzné sny. A co jí ještě v té posteli čeká, až tam bude den za dnem, rok za rokem stárnout a možná se i nakonec chystat ke smrti? A zůstane v ní sama? Ach, kéž by byla Káťa lehkomyslnější, vlezla si do postele a ukojila svou touhu. Nikdo se o tom nedozví a třeba bude milování krásnější, než obvykle bývá, sladká nemravnost posílí rozkoš a Káťa bude od dnešní noci jako všechny milenky, které se manželce pomstí, potřísní její lůžko a vychutnají si to. Zná jednu, která v manželské posteli svého milence počala, dítě si nechala, ale on stejně zůstal doma. Káťa se pomalu opíjí, začíná být k sobě milosrdnější, ale zároveň je sama sobě odporná.

Nástěnné hodiny odbíjejí půlnoc, půjdou spát. Káťa pozoruje, jak Emanuel odnáší z krajního lůžka peřinu a přináší z dceřina pokoje

jinou. Prosí, aby vyměnil i polštář, a pak se sprchuje ve vaně a utírá se ručníkem, který si přinesla z domova. Emanuel si obleče pyžamo a Kátě se zdá, že se po svém bytě plíží s nahrbenými zády, jako by se všemi věcmi tady ani neměl nic společného, anebo spíš jako by se jim omlouval. Usmívá se rozpačitým úsměvem, ústa do vé, vrásky složené na vnějších okrajích očí, hluboké stíny. Sám nepije, protože ho zase bolí žaludek. Zhasne a Káťa ho svléká z pyžama, aby ho měla čistšího. Přeje si, aby noc uplynula co nejrychleji a mohla odtud odejít. Přišla vlastně proto, že hned ráno pojedou spolu na výlet. Umilovaný Emanuel usne a Káťa hledí do tmy s očima dokořán, peřina je tak těžká, že se musí zpod ní vyvléknout. V pokoji je dusno, ani vánek se nedotkne jejího ještě milostným potem zvlhlého těla a ten člověk vedle ní tvrdě spí. Asi si vzal prášek.

Když byla malá, ustýlala jí prateta Gustýnka v zadní ložnici, natřásala spodní peřinu, tzv. spodnici, a horní peřinou holčičku pečlivě přikryla až po bradu. Přitom litovala nebožku, svou sestru, která pod duchnou a na duchně v téhle posteli skonala. Nebožka lehávala vedle děvčátka v posteli a tlačila se na ni. Bývalo jí horko, možná byla peřina ohřátá ještě od té mrtvé. Když teplo navždy odcházelo z těla, zůstalo tady. Peřiny intacty abys v téhle zemi, kde jiná svoboda než sexuální neexistuje, pohledal. Káťa na noci s nebožkou nechce vzpomínat, a tak radši odpluje na ostrov Neboli, také do dětství, kdy sama byla ještě intacta, neposkvrněná. Tenkrát visela na stěně v dětském pokoji mapa světa a Káťa si v ní čítávala a cestovala. Nejraději odplouvala na ostrovy Neboli. Na mapě bylo v modré záplavě hlubokých, někde až tmavomodrých vod napsáno:

Veliký
Neboli
Tichý oceán

Na Neboli se přesouvala, kdykoliv potřebovala vypadnout z domova nebo ze školy. Bylo tam teplo, zeleno, krásně a břehy omýval oceán. Rybáři tam lovili a v moři plavaly všelijaké nestvůry. Žofie jí tenkrát přistihla při snění a neopatrná Káťa jí vyprávěla, že na ostrovech se čokoládově hnědé dívky koupají, oblečené do rudých sarongů, v jezerech, z nichž vyrůstají lotosy. Žofie jí vysvětlila, že Neboli neexistují, ale Káťa je nedala. Na Neboli věřila ještě v dospělosti. Na břehu oceánu tam později stávaly dívky a ženy a předávaly si nedomilované lásky. Je tam Josefina, která drží na břiše pecen ručně dělaného venkovského chleba, v němž jsou čtyři svíčky pověřené úkolem hledat v rybníce její kolik dní už mrtvé tělo. Předčasně zestárlá Josefina s chlebem místo pěti těhotenství, je tam Agnes, dívčí, s kudrnkami kolem obličeje, klobouk s rajčím peřím si položila k nohám, snad neuletí. Rajčí pera se pohupovala, když babička mluvila. V tom klobouku vodila Káťu do kavárny Slavia, kde ji představovala svým dámám. Káťa si myslela, že paní plukovníková, malíček zdvižený, když upíjela malými loky kávu, jí od narození jenom malou lžičkou. Má tak malinkou pusinku, že určitě dbala vždy na to, aby si ji neroztáhla. Teď má rty obkroužené tmavofialovou rtěnkou a ohraničené černou tužkou. Je tam paní továrníková a babička je pořád paní vládní radová, přestože je už po komunistickém puči. Na Agnes ani tam na ostrově Neboli nikdo nepozná, že umřela potupnou smrtí v nemocnici Pod Petřínem. Na břehu oceánu je také Julinka v době, kdy ležela vyhladovělá na své smrtelné posteli a navštěvovali ji archandělé, v jejichž přítomnosti krásněla. Je tam i dosud živá Žofie, která pozoruje Káťu podezřívavým pohledem, přičemž mhouří jedno zelené oko. Netroufá si zeptat se, jestli Káťa není zamilovaná, ale pečlivě sleduje její rozkvétání. Kdyby ji tak viděla Žofie v Emanuelově manželské posteli, hnala by ji zpátky k Danielovi. Řekla by, že

jsou oba stejní, a měla by pravdu. Sama milovala ještě za svobodna pána s temnýma, prorockýma očima a širokými, smyslnými rty, Káťa si myslí, že to byl Žid a kdovíkde zahynul. Našla ho v Žofiině skříni, jak hledí zespoda do štůsku vyžehlených kapesníků. Její skříň vždycky voněla francouzským parfémem, ale pořádek v ní nebyl. Systém nebyl nikdy Žofiinou předností, spíš to byla čistota ducha.

Emanuel leží na zádech, spí, pochrupuje a Žofie, která stojí u postele, si ho konečně může prohlédnout.

„On mne miluje, mami," řekne Káťa vlezlá pod peřinou, aby Žofie neviděla, že je nahá. „Nikdo mne snad neměl tak rád."

„Je to slabý člověk," řekne Žofie. „Když bude muset něco řešit, přidrží se vždycky své ženy. Ona je silnější. Je úzkostlivý, to poznám podle posazení oči. Má smyslné rty, ale umí být krutý, když jde o něho. Má se rád a chce se šetřit." Žofie dál čte z postavení vrásek na milencově obličeji, jako by mu četla z ruky. Žofie čte a Káťa to všechno ví, a přece se pokouší milence zachránit.

„On říká, že prožívá se mnou nejkrásnější roky svého života."

„Aby ne," pošklebuje se Žofie. „Konečně o něj budou soupeřit dvě ženy. Až to řekne doma, jeho žena se bude snažit rekonstruovat jejich manželství, bude ho za všechno chválit a obdivovat. Bude se bát samoty, a kromě toho by se musela sama živit."

„Ona se to dozví?"

„Ty ho donutíš, aby jí to řekl."

„Copak on sám nechce žít v pravdě?"

„Ve lži je to mnohem pohodlnější. Seber se a pojď domů."

„Když já tu ještě musím být," zafňuká Káťa.

„Tak tu buď," svolí nečekaně Žofie. „Ale nebudeš ušetřená žádné ubohosti, žádné bídy, ani bolesti."

„Třeba mu svou láskou pomůžu."

Žofie kroutí pochybovačně hlavou a cuká nesouhlasně rameny. Pak se rozplyne v poslední tmě, než začne svítat. Káťa neví, kolik nocí ještě bude muset probdít vedle spícího Emanuela. Umiňuje si, že tahle noc bude první a poslední v jeho bytě, a pozoruje, jak ze tmy šedě vyplouvá koruna vrby před oknem. V matném jitřním slunci za chvíli rozeznává mořskou hvězdici přibitou hřebíkem na zdi naproti posteli. Takhle křižovali Krista Pána. Jednou jí v záchvatu sdílnosti, ano, míval chvíle, kdy pořád mluvil a nebyl k zastavení, Emanuel vypravoval, že ho jeho žena kousla v autobuse do ruky, tekla mu krev a neví, proč to udělala. Asi chtěla krev olízat, možná ji ochutnávala, aby poznala, jestli ji má opravdu rád.

Jeho život je teď v jejích rukou, je vzácná noc jeho dlouhé blízkosti. Děti jsou u babičky a Daniel spí někde daleko vedle cizí ženy. Ona možná také bdí a trápí se kvůli tomu, že Daniel zůstává s Káťou a nechce se rozvést. Docentka manželství se možná tulí k mladému psychologovi, jaký to vytváříme zvrhlý svět, a přitom si tolik přejeme, abychom ho vylepšený předali našim dětem.

Káťa může ještě ve zbytku noci utéct z Emanuelovy ložnice, přeskočit manžela, děti i milence a vrátit se znovu do svého nevinného dětství. Octne se najednou v Agnesině parádním pokoji. Na etažérce v koutě je mušle, na povrchu hrubá a nebarevná, ale uvnitř lesklá a nemravně růžová, i když vždycky chladná. Vylovili ji na jednom z ostrovů Neboli a Agnes ji tu má jako důkaz, že ostrovy existují. Káťa sedávala ráda s mušlí na uchu v secesní kráse Agnesina parádního pokoje, před japonským paravánem, který zakrýval tlustá kamna značky Musgraves. Na ebenově černém, lesklém pozadí jsou namalovány špičaté hory, dosud mladé sopky, vodopády a krajkové bambusové houštiny. Jednou takhle seděla a poslouchala šumění moře v mušli a tu se ozval z kuchyně ryk a plačtivé proklínání života. Káťa se lekne, že babička umírá.

Stejně se každou noc bojí, že Agnes tichounce umře ve své posteli, v ložnici ozářené plynovou lampou zvenčí, a ona bude první, kdo ji ráno bude muset vidět. Teď, jestli v kuchyni neleží, tak ještě chodí a dýchá, jinak by nemohla křičet. Neví, jestli má zůstat v Japonsku, anebo utíkat zachraňovat babičku. Nakonec jde opatrně do kuchyně a vidí, jak babička bojuje s velikou vánočkou, nemůže ji vyndat z trouby. Vánočka šla dovnitř, tam nakynula a nejde ven, zoufá si Agnes. A proto už nechce žít. Nakonec roztrhá babička vánočku na kusy a v tlustých rukavicích ji v horkých kusech vyndává z trouby. Slávka taky narostla v maminčině břiše tak, že nešla vyndat, a doktor hrozil, že mimino bude muset rozstříhat nůžkami na kusy. Slávčina maminka ale tuze plakala a prosila, aby v sobě našel ještě trochu trpělivosti. Tlačila, chudák maminka, až si vytlačila červené žilky v obličeji a bělmo jí zkrvavělo. Nakonec Slávku, sedmý plod maminčina plodného života, vytáhl pan doktor celou.

Agnes ještě chvíli plakala nad kusy vánočky, byla šetrná a litovala mouky, másla a vajec, a pak najednou se vším praštila, nasadila si klobouk s havraním perem z filcu, na popálené ruce si navlékla háčkované rukavičky, řekla, že se vrátí asi za dvě hodiny, a zabouchla za sebou dveře. Cestou navštíví několik kostelů, jestli tam zrovna není svatba nebo pohřeb. Agnes si libuje v cizím štěstí i neštěstí, občas se zajde podívat i na hřbitov, truchlí s pozůstalými, i když neví, čí smrt to byla, popláče si.

Emanuel pořád ještě spí, slunce už vyšlo nad protější střechou, za chvíli osvětlí zeleného trpaslíka, který je také přibitý na zdi naproti posteli vedle zavražděné hvězdice. Trpaslík utíká, šťastně se směje, vypadá jako Slávka v čepičce a má v ruce konévku. Káťa honem zavírá oči a vrací se do Agnesina parádního pokoje, čichá bylinky, masti a zřetelnou, sladkou vůni nebožky vánočky. Proč

není Káťa v Emanuelově přítomnosti šťastná? Proč? Když se jí nepodaří vrátit se do dětství, pořád si připomíná chudinku docentku, která bude dnes v psychoterapeutické skupině lézt po čtyřech, se zavázanýma očima, očichávat své kolegy a poslepu je poznávat podle jejich vůně. Léta už se pokouší probudit své smysly a také se cvičí v osahávání svých pacientů a vnímání napětí v některých částech jejich těl.

Tak a dost, řekne si Káťa, vstane, ani se neosprchuje, aby Emanuela nevzbudila, tichounce se v předsíni obleče a na kuchyňském stole nechá dopis:

Milý Emanueli, odpusť, už tu nemohu vydržet. Jdu domů a udělám všechno pro to, abych se z lásky k tobě vystonala. Nemám už sílu pokračovat. Budu pracovat a starat se o děti. Snad nám čas ukáže, co máme dělat.

K.

25.

Po Tomášově smrti seděla jeho matka Josefina celou zimu na stoličce u kuchyňských kamen, ve kterých netopila. Nestarala se už o domácnost a její muž kupec musel najmout hospodyni. Josefina se utápěla v žalu, protože z jejích pěti dětí už žily jenom tři. Spínala u studených kamen ruce jako prosící zvířátko a zase je spouštěla do klína. Vybledala jako květ, když na podzim ukládá barvy do kořínků, šetří se na jarní znovuzrození. Josefina už se těšila na smrt, která z ní konečně sejme břemeno života, a po návratu netoužila. Vlasy jí rychle zešedivěly, předčasné šedivění se v rodině dědí, zešediví i Eduard krátce po svatbě s Agnes. Žofie si bude barvit vlasy od třiceti let a Káťa si dává přeliv, aby zastřela sem tam šedý vlas. Prababička se vracela do své dívčí postavy, všechny šaty na ní visely jako na věšáku, a tak se jednoho dne vypravila na půdu a našla tam své staré dívčí šaty. Snesla je dolů a od té doby se oblékala jako svobodná dívka. V celém jejím drobném těle, chvějících se rukách, v nejisté chůzi a vráskami staženém obličeji byla patrná křivda, v očích se usadil úžas nad tím, jak může být život krutý.

Na jaře začala ve svých dívčích šatech a kabátku běhat po lukách a po lesích, byla pořád lehčí a průsvitnější. Lidem se vyhýbala, schovávala se za stromy, snad nechtěla, aby byli při tom, až se promění v rusalku nebo v divou ženu. Pocestní, kteří ji neznali a potkávali ji za rozbřesku nebo za šírání, si mysleli, že potkali zestárlou Pannu Marii bez děťátka, padali před ní na kolena, modlili se.

Jednou se večer nevrátila. Čekali do rána, a když se neobjevila, začali ji hledat po lesích, věděli, kudy chodívá. Ptali se po okolních vesnicích, jestli ji někdo nezahlédl, ale nikdo se nepřihlásil.

Pak tedy vypustili pecen chleba na rybník, který se jmenoval Naděje. Tam, na hrázi pod největším dubem, sedávala Josefina nejčastěji, když se vracela z lesů. Když už příděl své každodenní bolesti vyběhala, namáčela si nohy v rybníce. Seděla tam napůl ve vodě, napůl na suchu, voda byla ještě v časném jaru studená. Na svůj obraz na hladině se nedívala, nechtěla vidět, že ještě je, ale představa světa jako zrcadlení se jí líbila. V tom neskutečném světě se jí dařilo vyhýbat se bolesti, tam mohla snít. Navečer pozorovala černající koruny stromů, zlaté odlesky zapadajícího slunce, drobné vlnky po plovoucím hmyzu, zelené a modré vážky se něžně třepotaly nad hladinou. V teplých dnech kapři hřbetovali, slunili se pod hranicí vody a vzduchu, občas vyskočila malá rybka, snad lín nebo padoustev. Zrcadlení se v bezmračných dnech opakovalo a Josefina v těch chvílích doufala, že skutečný svět neexistuje, že to, co vidí, je představa boží. V jednom slunečném dni snad uvěřila, že se může do zrcadlení navždy uchýlit, tam jí už nikdo nebude ubližovat, pomalu přepadávala do studené temnoty a nevrátila se domů.

Chléb plaval, vypadal jako mešita se čtyřmi minarety, které hořely, to si však představoval jenom pan řídící, který byl zamlada se sborem českých učitelů v Cařihradě a viděl Aja Sofii, dokonce byl před ní spolu se svými kolegy vyfotografovaný. Pátrači stáli u rybníka a hleděli na bochník, měli připravenou pramici a háky na tyčích, že se hned vypraví na místo, kde by mohla utopená být. Ale pecen se pohyboval z místa na místo, skoro se nezastavil, rejdil čím dál rychleji, asi ho postrkovaly ryby, jak z něho ukusovaly promáčenou střídku. Svíce pomalu odpadávaly, topily se, a pak se náhle zvedl vítr v korunách ještě neolistěných dubů, ozval se skřípot, jedna větev zapraštěla, ulomila se a spadla do rybníka. Rozvířila hladinu tak, že se pecen svěcený a křižovaný potopil.

Pradědeček zatím seděl v obchodu se střižním zbožím na náměstí vedle kostela. Vymluvil se, že čeká ten den zboží, a k rybníku nešel, protože se bál, že uvidí svou ženu utopenou. Schován za rolemi střižního zboží, s hlavou v dlaních, čekal, až někdo ze sousedů přiběhne a bude volat:

„Našli ji. Už ji našli."

Anebo:

„Už ji nesou."

Ale nenesli, ještě pár dní Josefinu nepřinesou.

Nikdo k němu nešel v tom týdnu nakupovat, ba ani v příštím. Kátin pradědeček měl konečně čas na přemýšlení, proč se oženil zrovna s Josefinou, když se líbil tolika zdravým selským děvčatům. Byla vždycky bledá a křehká. Ptal se místního doktora, jestli je zdravá, a on řekl: klidně se žeňte, ta je zdravá jako řípa. Jenže do člověka nevidíš, měla už tenkrát churavou duši. Bral si ji, jako by svou sílu potřeboval doplnit slabostí, hmotnost křehkostí, hlasitost tichem. Josefina byla něžná a sladká ještě dlouho po svatbě, až do doby, než si její otec, s nohou nakaženou nevyléčitelnou snětí, prostřelil hlavu. Pradědeček si teď přiznával, že neměl násilím provdat Julinku za mlynáře, že neměl posílat Tomáše do Prahy na studia, vždyť přece doktor už před patnácti lety nad chlapcem vyslovil ortel, když řekl: „Er ist doch ein Narr."

Našli ji až pátý den s obličejem rozežraným od ryb, takže ji poznali jen podle dívčích šatů. Vyplavala u stavidla, kde ji vylovil porybný. Pradědeček pak všude povídal, že jeho věrná a hodná žena do rybníka spadla. Sebevražda byla podle křesťanů stejně velký hřích jako vražda a Josefinu pohřbili mimo rodinný hrob u hřbitovní zdi.

Eduard odešel na sever, stavěl tam jezy, mosty a elektrárny. Držel se své Agnes, přestože ztloustla, zošklivěla a musela se šetřit,

protože měla sto nemocí. Pila odvary z léčivých bylin, mazala si revmatické klouby páchnoucími mastmi a každý rok jezdila do lázní. Nebyla z těch, které otvírají náruč pro nic za nic anebo snad z touhy po rozkoši. Její milování muselo být odměnou, protože byla vždycky unavená. Eduard, ten čistý člověk, pořád viděl v Agnes skřivánka, který ho svými trylky kdysi oblažoval a vyváděl z chmur. Manželství bylo pro něho posvátné, a tak, když Agnes uronila nespokojenou slzu, poznával v ní hned děvčátko, které potkal v Parku lásky, a ono důvěřivě vložilo svůj život do jeho rukou a opřelo svou malou hlavu o jeho mužné rámě. Byl tedy hodný, přes míru pracoval a předčasně zemřel.

Zanechal po sobě dva bratry. Ten starší spolupracoval prý za války s Němci a po osvobození Československa, když začaly platit Benešovy dekrety a Němci byli odsunováni, se prý ze slušnosti oběsil. Mladší bratr miloval hory a vydal se jako vůdce rakouské skupiny lyžařů ještě před válkou do Taur. Jedeme do Taur, psal své neteři Žofii, chlapi jako lvi. Byl první, kdo uslyšel pekelný rachot, otočil se a uviděl, že se shora řítí lavina. Křičel na své svěřence, aby odbočili doleva, mokrý sníh mu ucpal otevřená ústa a zadusil ho. Jediný z party lvů zahynul a hledali ho čtyři dny. Členové záchranné čety dlouhými tyčemi bodali do sněhu ve čtvercích dvacet pět krát dvacet pět centimetrů a tyčemi pomalu otáčeli, aby se na háčcích zachytily šaty.

Opět jako v případě matky Josefiny přišly na řadu háky a mrtvola se neobjevovala. Kátina prastrýce našli, až když sníh povolil a začal tát. Mrtvola ležela mělce pod povrchem. Kdyby byl věděl, kterým směrem má hrabat a byl při vědomí, lehko by se zachránil. Žádný z Eduardových bratrů neměl děti, a tak nešťastný rod sebevrahů nakonec vymřel po přeslici Žofií.

26.

„Proč pláčeš, proč, proboha, zase pláčeš?“ ptá se Emanuel, podle jména zachránce světa a prorok. Ptá se znovu a znovu a otázka už zní trochu podrážděně.

„Protože sama se sebou nesouhlasím.“

„Ty neplač,“ chlácholí ji Emanuel. „Mluvíš pravdu, nelžeš, do pekla nepřijdeš.“

„Ty jo.“

„Kdybych ji opustil, udělal bych větší zlo, než když ji klamu. Ty si myslíš, že trpíš sama? Já přece také trpím.“

Emanuel je skromný, chce jen malý kousek lásky.

„Už jsi ji přece dávno opustil.“

„Ale nikdy ne úplně. Spal jsem s jinými ženami, ale nikdy jsem je nemiloval tak jako tebe. Ona říkala, že na to není, tak jsem si našel jiné.“

„Daniel také říká, že na to nejsem.“

„Ty že na to nejsi?“

„Nikoho jiného jsem nepoznala, tak jsem si myslela, že má pravdu. Ve skutečnosti je to možná obráceně.“

„Já spíš toužil, aby mne měl někdo rád,“ roztesknì se Emanuel a jeho hlas měkne sebelítostí.

„Tak proč ji nechceš opustit?“

„Taky bych tě neopustil, kdybys byla moje žena. Musím být teď opatrný, ona něco tuší. Stará se o domácnost a dneska mi uvaří moje oblíbené švestkové knedlíky. To už se léta nestalo.“

„Nechoď pryč,“ prosí Káťa a dá se znovu do pláče.

„Přijdu zítra nebo pozítří, podle toho, jaká bude doma situace. Ona se za pár týdnů uklidní a všecko bude jako dřív. Zase mne přestane pozorovat a budeme se vidět častěji.“

„Já žárlím,“ křičí mu do ucha Káťa, „slyšíš dobře?“

„Jí stačí pohlazení a je šťastná. Tobě nestačí nic. Když si představím, jaká je ona chudinka a jakou ty máš nade mnou moc. Ona sice každý večer usíná v mé náruči, ale myslím pořád jen na tebe.“

Ne, už to nevydrží. Chytne oběma rukama svého svůdce za krk a trochu přiškrtí krkavici. Jeho olivová pleť zbrunátní, vyplázl špičku modrofialového jazyka a oči mu popolezly z důlků. Zachroptí, jako by umíral, a Káťa se lekne. Copak by mohla zabít člověka? Možná mohla, když všechna slova jsou nekonečně marná. Honem stisk povolí, zaskočena sama sebou, bezmocně se rozpláče. Emanuel bledne do olivova, oči se mu potáhnou bolestnou mžurkou, křiví rty, tohle nečekal. Když se probere z šoku, začne se zas mrouskat jako starý kocour.

„Já tě tolik miluju a bude mi strašně smutno, až mne opustíš.“

„Tvoje žena je chudák. Podvádíš ji celý život. Ty myslíš, že to necítí? Kdyby byla tak studená, jak říkáš, neroztrhala by na tobě ze žárlivosti pyžamo. Jenom my dvě, tvoje žena a já, žárlíme. Můj muž nežárlí a ty také ne. Muži se ze všeho vylžou. Asi nemají nic společného s jedním ze svých údů. Ten si dělá, co chce, a oni za to nemohou.“

„Kde je žárlivost, tam není láska,“ řekne Emanuel. „Láska je posvátná a žárlivost je temná vášeň.“

Káťa cítí, že je na konci. Mívá teď sny, kdy jde po schodech, jsou nekonečné, anebo jede výtahem. Bývá skleněný a stoupá podle vnější zdi vysokého domu. Těší se, až bude nahoře, ale tam místo milence potkává jakousi mechanickou obludu bez citu, přibližuje se k ní a chystá se ji uchopit ne rukama, ale jakýmisi klepety, která se podobají svěráku. Je to on, anebo není?

Emanuel si v té chvíli vzpomene, že Káťa byla za Slávkou. Možná věděma prorokovala nějakou změnu, která by ho mohla zachránit. Káťa jí věří a myslí si, že trpaslice řídí světa běh.

„Neříkala třeba, že se změní politické poměry?“ ptá se.

„Je čtyřicet let zavřená v blázinci. Od té doby se změnilo několik režimů. Ji zajímá láska, a jestli jí dají její knedlíky, bombíčka a makrely. Rozejdi se se mnou,“ prosí Káťa, „udělej aspoň něco doopravdy.“

„Udělal bych to jedině v případě, že by se ti ulevilo. Kvůli tobě.“

„Tobě zůstane tvé zkurvené manželství a já nebudu mít nic.“

„Přece můžeš zůstat se svým mužem, třeba by se také snažil, kdybys mu řekla, že ses se mnou rozešla.“

„Je pořád schovaný někde v mlhách. Hmatám, šátrám, hledám, ale nenacházím ho. Nikdy mi neřekne pravdu. Teprve když ho ta ženská omrzí, přizná se a chce, abych ji odehnala. Někdy pošle tu ženskou za mnou, abych to zařídila za něho. Copak jsem tak špatná, že nikomu nestačím? Každý chce jen kousek, nanejvýš polovičku a zbytek si obstará jinde. Je to tak dobrodružnější.“

„Jsi nejlepší ze všech žen, které jsem poznal,“ řekne Emanuel a políbí Káťu do jamky u klíční kosti a pak vzadu na krku. „Ale teď už musím jít.“

„Neodcházej, anebo se už nikdy neukazuj.“

„Budeme spolu ještě mockrát plakat a smát se.“

Emanuel se odtáhne, přivírá oči a drží se za břicho. Vpravo pod žebry si něco mačká. Káťa se raději neptá, která vnitřnost tam je. Zhluboka dýchá, až se mu chřípí nadouvá, snad aby bolest vydýchal. Za chvíli se mu uleví, otevře oči a mlsně pozoruje Kátino nahé tělo.

„Pojď ke mně, studánko má čistá. Dokud jsme na tom takhle, tak se přece nemůžeme rozejít.“

„Je to tvoje hra, ne moje."

„Není to hra, je to život. Kdybych tě neměl, tak bych snad doma ani nevydržel."

„Ach bože," zaúpí Káťa, „tak to už konečně doma řekni, ať víme, na čem jsme."

„Jsme oba čistí, Káťo," řekne Emanuel, „žijeme v ďábelském světě, který jsme si my dva nevymysleli, a jsme pořád lepší než ti ostatní. Až budeme staří, budeme vzpomínat na to, jak jsme se milovali. A pak umřeme."

„Já vím, že stavíš lásku mezi sebe a svou smrt a že tě to uklidňuje. Ty se smrti bojíš. Je mi tě líto, a tak ti ještě povím jednu čínskou pohádku: Astrologové předpověděli císaři, že zemře. Rozhodl se, že smrti unikne. Odejde do lesů a skryje se někde, kde ho smrt nenajde. Oblékl si prosté šaty poutníka a utekl z paláce. Bloudil hvozdy, živil se divokými plody a kořínky, až jednou, zcela vyčerpaný, přišel na zelenou louku. V trávě kvetlo plno květin a uprostřed louky stál malý pavilon. Na prahu seděl stařeček s dlouhými vousy, a když císař nahlédl dovnitř, viděl, jak je tam útulno. Sedl si vedle stařečka, vyprávěl mu, že utíká před smrtí, a prosil ho, zda by u něho nemohl bydlet. Dědeček se zasmál a pravil: Já jsem smrt."

„Máš štěstí, nikdy jsi skutečnou smrt neviděla, je krutá, strašná, ponižující. Copak nevíš, že za války umírali lidé po milionech a byly vyvražděny celé národy. Mám o tom povídat tobě, která žiješ v nějakých pohádkách..."

„Dala jsem ti dost času, aby ses rozhodl."

V tom odpoledni odešla a bouchla za sebou dveřmi. Na cestě domů se mučila představami Emanuela a jeho ženy v posteli. Umínila si, že už ho nikdy neuvidí. Večer, když ulehla, nechtěla už nic jiného než Emanuela, slabého, prolhaného, a obyčejnou lidskou

lásku. V následujících dnech se znovu a znovu ubezpečuje, že není jen tělo, které touží po jiném. Volá svou duši, aby jí pomáhala v samotě těla, které, zdá se, žije jen ve spojení s tím druhým. Jak je najednou svět prázdný, jak ztrácí barvy, vůně a pachy. Copak je tělesná rozkoš Jákobův žebřík, po němž stoupají andělé do nebe, a po žebříku dolů klesáme do pekla? Anebo rozkoše těla jen zatemňují skutečnost a jediná možnost je osvobodit se od nich. A není to škoda, vždyť přece ve chvílích milosti jako by vystupovala ze svého těla, rozpouštěla se anebo se sama sobě ztrácela. Nikdy nevěřila v křesťanské zmrtvýchvstání těl, a přece se jí zdálo, že ve splynutí přebýváme na vrcholu anebo na dně života, v místech, kde se všechno rodí a zaniká.

Na chvilku vítězíme nad smrtí a zakoušíme věčnost, v tom má Emanuel pravdu.

27.

Slávina míchá pomalu a trpělivě karty a Káťa čeká. Vědma jí předpověděla štěstí a ona ho přišla reklamovat. Slávka pleská kartami, ruce má teplé, ale její nahá kolena promodrávají zimou. V blázinci nedávají pacientkám punčochy, protože by se jich nedopočítali, a také by mohla jedna druhou uškrtit. Z nahých nohou spadly Slávce boty, černé, lesklé koráby, v nichž pluje do budoucnosti. Kolik žen už tady umřelo na zápal plic, ale Slávce snad Bůh nadělil k trpaslictví ještě nesmrtelnost. Nemůže umřít, protože kdo by pak tvořil a předpovídal budoucnost?

Káťa věštkyni myšlenkou popohání, ale ta je dnes zasněná, karty jí vypadávají z rukou, ani se na ně nepodívá a očka malá a kuní, která vždycky, když je navštívena, září radostí, zdají se zamlžená. Položí paklík na vikslajvantový ubrus a zhluboka přitom dýchá, až se jí dmou ňadra jako dva nafukovací balóny. Vzdychá asi nad sebou, doufá Káťa.

Zatím táhne kolem Andulka plastovou bednu plnou rohlíků. Chumel těl se hrne ke Kátě, ta se jich jednotlivě nebojí, ale když je jich moc, tak je to příliš a všechny si chtějí na ni aspoň sáhnout. Jestlipak by docentka manželství, která se cvičí v psychoterapii a v psychoanalýze, šla pracovat se skutečnými šílenci. Sester je málo, řádové vymřely a milosrdenství se dnes prokazuje jenom za protislužbu.

„Paní doktorko," řekne Slávka tichým hlasem, aby to pacientky neslyšely. „Já vám teď musím něco říct." Káťa se v té chvíli zastydí, že pořád Slávku otravuje svým osudem a na její se neptá. Myslí si, že stačí, když jí přinese bombíčka a makrely, a má vystará-

no. Slávka jí pod svou tučnou zadnicí uvaří budoucnost, jakou si přeje. Kdo jí vlastně namluvil, že by měla být šťastná? Jenom Slávka a ta je bláznivá. Jak dlouho trvalo, než si Káťa všimla, že se v lásce opakuje a všechno probíhá podle stejného scénáře. Hádá se, vyčítá Emanuelovi, klade mu otázky a sama si na ně hněvivě odpovídá.

„Co je vám, Slávko?“ ptá se a bere ji za tlustou, teplou ruku s krátkými prsty, hebkou jako kočičí tlapka. Slávka se hned zavlní, lísá se a už jí strká svou ježatou hlavu do prohlubně pod Kátiným ramenem. Káťa ji šimrá v hustých vlasech a za ušima a vědma slastně vrní.

„Já vás mám ráda, paní doktorko,“ vrká. „Kdybyste si to přála, tak bych si kvůli vám dala vyříznout z těla kus masa. Snáším dobře fyzickou bolest, ale to, co vám řeknu, je hrozný. Připravte se na to. Chodí za mnou v noci doktor Moravec.“

„Vždyť je mrtvý,“ vyhrkne Káťa. „Jak by k vám, Slávinko, mohl chodit, když je mrtvý?“

„Přichází vždycky od okna, které vede z naší ložnice na řeku, vidím ho jako černý stín proti světlejší obloze za oknem, obejde čelo mé postele, zamíří uličkou ke mně, stoupne si k mé hlavě a tam stojí.“

„Třeba to není on.“

„Můj bratr Josef to není, ten je trpaslík, a dědeček to také není, protože byl obr.“

Káťa ještě o obrovi neslyšela, a tak jí Slávka vypravuje, že býval starostou města, kde se narodila, a prodal, ještě za svého života, svou obrovitou kostru antropologickému muzeu. Děda měřil dva metry dvacet centimetrů a vážil prý přes čtyři sta kilo. „To není možné,“ říká Káťa, ale věří tomu, že dědu pohřbili a za pár let ho exhumovali. Všichni živí členové rodiny stáli tenkrát kolem

hrobu slavného obra a těšili se, že uvidí hromobijce na vlastní oči svlečeného z kůže. Sestra Růžena se pokusila nechat doma Josefa a Slávku, aby je ušetřila té podívané, ale nepodařilo se jí to. Doslechli se o tom, ječeli, škrábali, kousali a kopali tak dlouho, až jim musela vyndat sváteční šaty s námořnickými límci, které měli už od obecné školy, protože nerostli. Byli sice malí, ale sílu měli snad po dědečkovi, takže kdekoho přeprali. Slávka se dobře pamatuje, jak rakev otevřeli, dlouhými placatými noži oškrabávali kosti, aby byly čisté, a když měli kostru obnaženou, natřeli ji na bílo.

„Řekla jste, Slávko, o doktoru Moravcovi panu primáři?"

Slávka povídá, že pan doktor Lapáček, její primáříček, ani nežárlil a jen se zeptal, jestli Slávka s dr. Moravcem souloží. Když řekla, že ne, spokojeně se usmál a řekl:

„Tak to je v pořádku, Slávko, jen ať za vámi chodí, když jste ho tolik milovala, já vás budu taky navštěvovat, až umřu. Nebude to dlouho trvat a budeme u vaší postele stát dva."

Pan primář, když jde po dlouhé nemocniční chodbě, mává oběma rukama, jako by měl ploutve. Lidé z jižních Čech se prý někdy rodí s ploutvemi a mlčenliví.

„A říká něco?" ptá se Káťa.

„Jenom tam stojí a dívá se na mne. Jednou jsem seděla v chodbě u televize a přišlo to zezadu. Stál tam, celý černý, a kýval na mne, abych šla za ním." A Slávka povídá chvíli o přízraku a pak si vzpomene, proč za ní Káťa přišla, a zamíchá karty. Rozloží pečlivě obrazec Kátina života a ta cítí, jak vědmino vědomí vplouvá do jejího, jak se velká Slávčina duše vevalí do její malé dušičky, div ji neroztrhne, a jak se obě rychle a souhlasně vydávají do budoucnosti, která je přítomná stejně jako minulost, protože se obě rodí a umírají právě teď.

„Je tu nějaká velká faleš, paní doktorko. Ten pán, jak jsem vám už říkala, vás má rád, ale neudělá pro vás nic."

„A já, co já? Budu šťastná?“

„Až se toho pána zbavíte.“

„Vy jste ale říkala, že s ním budu šťastná.“

„Už jste byla, ale teď se ho koukejte zbavit, protože on je z mozku a vy jste ze života.“

Slávka shrábne karty, uloží je do paklíku a spustí je do kapsy županu. Asi se diví, jaké mají lidé venku nároky na život. Káťa si vymáhá štěstí, které by mohlo být neštěstím, ale to Slávka nerozlišuje.

„A s kým budu?“ zeptá se ještě Káťa, i když vědma už nespokojeně pofrkává, funí, až se jí vousky nad horním rtem pohybují.

„Už žádnýho jinýho neshánějte, paní doktorko, držte se přísloví: buď šťastný, protože chceš být šťastný. Špatná byste byla, kdybyste opustila děti a manžela kvůli nějakýmu kriplovi, ptákovi přelétavýmu.“

Slávka se najednou napřímí, bradavky jí pod tenkou noční košilí zešpičatí, a už se rozhoupává a v mohutném rozkyvu se postaví na nohy. Pleská nahými chodidly po dlaždičkách, ani se s Káťou nerozloučila, a to se ještě nikdy nestalo. Běží temnou chodbou, kolébá se ze strany na stranu, utíká, ale kam, když na konci nejsou žádné dveře.

Anebo utíká před někým? Káťa ji vidí zezadu a zdá se jí, že v chodbě bez oken září Slávka bílým světlem. Zastaví se a vztahuje před sebe své krátké paže a objímá někoho neviditelného. Káťa zvoní na Bělorukou a ta běží z hloubky chodby, jako by tušila, že se děje něco osudového. Slávka zatím spadla na záda jako podťatá. Leží na studených dlaždicích s rozpaženýma rukama a rozhozenýma bosýma nohama a nemůže popadnout dech. Lapá po něm svou rybí pusinkou jako kapr po hmyzu, který se topí. Obličej se jí leskne potem a modrá. Z hrdla se ozývá chroptění a Slávka

mává rukou, jako by něco nebo někoho odháněla, anebo se s někým loučila. Káťa si klekne a pokouší se dýchat z úst do úst, ale nepomáhá to. Chroptění se proměňuje v sípání, až docela umlká. Běloruká pohybuje rukou Slávce před očima. Panenky se nehýbají, a tak Běloruká konstatuje smrt. Přejede dlaní pravé ruky Slávčina víčka a malé ježčí oči se navždy zavřou. Káťa klečí na dlaždičkách a pláče, dokud ošetřovatelé neodnesou Slávku do márnice vedle vchodu na hřbitov. Neví, jak bude dál žít, bez jediného člověka, ženy, která mluvila pravdu.

28.

Při nedělním kázání v katolickém kostele, kam někdy v neděli zašli, tiskla docentka Emanuelovu ruku. Farář hovořil o svátosti manželství a rodiny. Emanuel stisk neopětoval, i když se včera večer docentce vyzpovídal. V Boha nevěří, ví už, že se mu to nikdy nepodaří. Jak rád by vyměnil strach ze smrti za lásku k Bohu, ale jeho mozek je příliš racionální a žádá si důkazy. Stárne, smrt se přibližuje, a je si skoro jist, že po smrti nebude nic. Té velké prázdnoty, té nejistoty se bojí. Platon sliboval, že až se člověk zbaví těla, duše se očistí a všechno bude lepší než v pozemském životě. A proč by mělo být? Emanuel doufal, že hříchy, které považoval za tělesné, se neotiskují do duše, pokud ovšem nějaká duše je. Tělo je tělo a to je pokoušeno sexuální přitažlivostí. To je zcela přirozené a v přírodě běžné. Pořád znovu a znovu se zamilovával, ale jeho vztahy byly dlouhodobé. Jak dlouho trvalo, než ženu skutečně objevil, prozkoumal zvenčí i zevnitř její tělo a poznal její libůstky, kterými ho potom mohla oblažovat. Snad opravdu hledal duši, o které pořád hovořil.

Měl rád ženy, které si užívají rozkoš, ale jsou zároveň cudné. Některé jejich zábrany rád přijímal, orgie si ošklivil a promiskuity se štítil, může být zdraví nebezpečná. Byl na své tělo opatrný, v dětství býval často nemocný. Ve sdílené slasti se rozplývala jeho samota, ztrácel svou truchlivou osamocenost. Jak rád se zbavoval sama sebe. Snad se i dotýkal věčnosti, jestli je věčnost taková, jak si ve sladkých chvílích představoval. Z lidského trpaslíka vyrůstal do velikosti obra a čelil vesmíru, v němž neplatí ubohé lidské viny, selhání a tresty, ba dokonce ani desatero. Tam jsou jiné zákony.

Každá nedělní návštěva kostela manžele sbližovala a potvrzovala jejich požehnaný svazek. Už dávno poznali, že navzájem nemohou napravit svoje chyby, ale stále se o to s neúměrnou úporností pokoušeli. Když pan farář mluvil o svátosti manželství a o lásce, vzala docentka manželství, od včerejška i andělství, svého manžela za ruku. Pak se vedli za ruce domů, stoupali do stráně cestou vydlážděnou betonovými panely, které se ve škvírách drolily, a rostla mezi nimi chudičká tráva. Po nebi plula bílá, pozdně letní oblaka s temnějícími břichy, a docentka si přála slyšet o všem, co Emanuel s Káťou prožili. Včera večer se jí konečně se svým trápením svěřil. Káťa ho chce odvést od rodiny, dělá scény, chudinka, je do něho zamilovaná. Emanuel potřebuje pomoc, neví si s tím rady. Bolí ho žaludek a bude muset jít na gastroskopii, jestli tam zase nemá vřed. Po ránu mívá hořko v ústech.

Docentka manželství se rozhodla, že Kátě Emanuela nedá, obvinila sama sebe, ano, za všechno může ona. Je ze svých zkušeností v manželské poradně přesvědčena, že za všechno vždycky mohou ženy. Bývala feministkou, ale teď musí být přece na straně svého muže a zachránit vlastní manželství. Je pravda, že se manželovi nevěnovala, bývala často unavená a mrzutá. Potřebovala klid, protože podstupovala několikaletou psychoterapii, zajímala se víc o sebe než o něho. Přála si dozvědět se o sobě co nejvíc, pracovala na sobě, aby se mohla změnit, a je přesvědčená, že to vlastně dělala i pro něj. Kdo si rozumí se sebou, rozumí si i se svými nejbližšími. Kdysi stále předělávala svět a jiné lidi, starala se víc o druhé než o manžela, je na čase mu to vynahradit, proto přibrala ke své profesi andělství. Přála si, aby jí Emanuel napřed všechno do detailu vypověděl: kolikrát byli spolu v kině, kam spolu jeli autem nebo vlakem, kde se scházeli, jestli u Káti nebo někde jinde. Emanuel moc sdílný není, chce si něco ponechat, aby si mohl strojit vzpo-

mínkové slavnosti a vyzdobit je girlandami něžných podrobností. Hlídal svou občasnou mluvnost, kterou jeho žena tak milovala. Chvílemi se mu chce tolik povídat o Kátěnce, že zapomene, komu to vypráví. A tak přijdou domů a udělají si hostinu. Sednou si proti sobě ke stolu a hodují. Berou do rukou nože a vidličky a už Káťu porcují. Rozbijí lebku a nejdřív ochutnají mozeček, Emanuel přitom zmíní Kátinu inteligenci, docentka si nechá místo na srdce, které je prý dobré a měkké, Emanuel se k němu někdy hrudí prokousal, ale docentka si myslí, že bude nejlepší ho sníst, aby už nebylo. Emanuel často olizoval Kátinu krev, ona se mnohokrát řízla do prstu, když něco vařila, šikovná moc není, někdy ji poranil z lásky, když se jí nemohl nasytit. Přidají si trochu Kátiny urozenosti, které si Emanuel tak považoval. Je z dobré rodiny, i když její předkové byli skoro všichni sebevrazi, kteří tíhu svého života neunesli. Emanuel ještě docentce svěří, že byl jediným Kátiným milencem, není to žádná běhna a neměla před ním nikoho než svého muže. Je pyšný, že ji svedl, ale o tom raději nemluví.

Manželská láska rozkvétá na Kátině mrtvole i nazítří. Pojídají pořád ještě vetřelkyni, která by je byla mohla, kdyby nebyli dost opatrní, navždy rozdělit. Teď tu leží na kusy rozebraná a Emanuel přihodí Kátinu píli a její schopnost se ze všeho radovat. Káťa je jejich společná ozdoba i hanba, ale doc je odhodlaná rozdělit si vinu se svým mužem přinejmenším napůl. Hodí Kátiny světlé vlasy s tmavšími proužky do kamen a zamyslí se nad tím, jestli by nebylo dobré vyměnit Kátiny zuby za svoje. Potom oba hledají Kátinu duši. Emanuel si myslí, že duše každého člověka sídlí v hlavě, ale vzpomíná si, jak Káťa říkala, že cítí svou duši ve hrudi, tam, kde je srdce. Tam ji cítí jako radost a bolest, jako oboje zároveň, když je s Emanuelem. Docentka manželství a andělství je freudistka, a proto hledá Kátino libido, chce se zmocnit jejího pohlaví, které

ještě nevystydlo. Ubohá docentka bledá hledá, hledá. Myslí si, že každá láska přejde, a radí Emanuelovi, aby s láskou zacházel jako s drogou. Hlavně nevzpomínat, to by bylo přilévání pohonné hmoty do motoru a ten by dál běžel. Připomínat si Kátiny špatné vlastnosti a trapné okamžiky, kterých bylo jistě dost. Ačkoliv vyznává Freuda, nevěří doc na fatální vášně. Vyzbrojená svou vědou, dobrými úmysly a svou láskou, dá se do práce. Proč by měl chodit někam jinam, když má všechno doma a v pohodlí. A ještě k tomu bude mít čisté svědomí, a to je luxusní dar.

„Dej mi čas," prosí svého muže, „měsíc dva a uvidíš, jak krásné bude naše manželství, teď už vím, kde jsem dělala chybu."

Za kuchyňským oknem, na měkce modré obloze zapadalo slunce, na zahradě i v kuchyni vzduch zezlátl, i manželé byli jako mouchy zalité v jantaru.

Emanuel už tuší, že být milován je horší než být nemilován, a má vztek na Káťu, která chtěla být pravdomluvná.

29.

Agnes se asi toho moc o životě nedozvěděla, ani když umírala. Káťa a Žofie vysedávaly u její postele v nemocnici hodiny a hodiny a mohou potvrdit, že ani na okamžik nevyplula z chaosu mezi životem a smrtí a její mysl se nevyjasnila. Agnes chtěla Žofii něco před smrtí sdělit, bylo vidět, jak se jí pod čelem melou kameny slov na drť a písek, který ale hned propadal sítem zapomnění. Kameny zkamenělé paměti, obalené mechem, dávno zapadly na dno, kam se pro ně Agnes potápí, ale nemá už sílu ani jeden z nich vylovit. Pořád chce živou půlkou úst něco vyslovit, tolik se namáhá a křiví přitom půlku obličeje, jako by měla nějakou velikou bolest.

„Neříkej nic, mami," prosí ji Žofie, která se bojí, že poškození mozku se námahou převalí přes polovinu a bude konec. Dává matce pít, ale nemocniční čaj spadlým koutkem vytéká a Agnes už zase v půlce úst žmoulá nějaké nepoddajné slovo, nemůže se ho zmocnit, a tak si pomáhá ve vzduchu pohyblivou rukou, jako by jí slova létala kolem hlavy a stačilo je lapnout do hrsti a vložit si je do úst. Když se jí to podaří, slovo buď spadlým koutkem vypadne, nebo ho Agnes vdechne či spolkne. Koulí zoufale jedním okem a rozčiluje se, bývala upovídaná. Její ruka je jako ptačí pařátek, žlutá a vyschlá, ta druhá ochrnutá leží bezvládně na bílé pokrývce.

Od západu se blíží letní bouře, vítr smýká větvemi stromů za oknem. Mrak zahalil odpolední slunce, které tak měkce modelovalo tělo napůl mrtvé. Kde jsou klobouky s rajčím peřím, s ovocem a havraním křídlem? Ty Káťa nezažila, a kdyby si mohla vybrat století, v němž by chtěla žít, byl by to konec devatenáctého a začátek dvacátého, až do vypuknutí první světové války, do června,

kdy Gavrilo Princip zavraždil Ferdinanda i Žofii rozenou Chotkovou, pár, který se nedávno ještě šťastně procházel alejí v Parku lásky.

Tehdy byla Agnes s malou Žofií u Jaderského moře, Eduard nemohl být s nimi, protože stavěl někde v Čechách jez a propusť pro lodě. Babička měla lístky na loď Baron Gauč, která narazila v moři na minu a potopila se. Agnes Barona pro nějakou malichernost zmeškala, a tím zachránila sebe, svoji dceru, ale i Káťu a její děti. Generace mohly splnit svou genetickou povinnost a předávat dál, co odevzdaly generace před nimi: směs spermií a vajíček, směs prvotního slizu a řetězících se genů, které se miliony let vynořují z temnoty původního materiálu. Souvisí s tím snad nenaplněné a nedomilované lásky? Lásky všelijak pokrčené, zmrzačené, nadiktované a násilně prosazované? Lásky, na které se umírá? Možná se snaží přilepit k částicím neprojeveného života, které létají vzduchem, připraveny se vtělit. Vždyť kam by se poděly náboje plné lásky, vášně, nenávisti a hněvu, kdyby netoužily po návratu na zem.

Smrt sedí u okna nemocničního pokoje, je celá v bílém a mezi ňadry má kosičku. Před třiceti lety, přesně na den, zkosila Eduarda a teď se chystá na Agnes, která je tu s dcerou a vnučkou samatřetí. Ale vlastně už tu snad ani není, je možná na cestě do Parku lásky, a co tu zbylo, je zbídačené tělo okradené o polovinu života. Jedno oko se zlostně koulí v bulvě. V posledních letech se pomalu vzdalovala, už ji netěšilo ani stonat, ba i vyměňování bytů ji přestalo bavit.

Několik let tvrdila, že je nemocná se srdcem, a nutila doktory, aby ji léčili, a teď má srdce tak zdravé, že ani nemůže umřít. V posledních letech se Agnes toulávala po nemocnicích, dávala se tam uvěznit dvakrát nebo třikrát do roka. Všichni členové rodiny i její přátelé se vyděsili a běželi ji navštívit, aby ji aspoň naposled viděli.

Když se jí v nemocnici přestalo líbit a návštěvy už nechodily, vrátila se do svého pohodlného bytu. Stejně obden navštěvovala doktory a na papírky si zapisovala příznaky svých nemocí, aby na něco u lékaře nezapomněla. Tenkrát, když jí vybuchla plynová trouba, protože si nevzala brýle a sirkou se nestrefila do hořáku, zapsala si: výbuch, chvění na celém těle a celkové zhoršení nervového stavu. Stonání byla její rozkoš a pak ještě stěhování. Agnes odebírala Lidovou demokracii, jediný trochu slušný list, jak tvrdila, a četla inzeráty na výměnu bytů. Při čtení inzerátů v ní vzrůstala touha změnit svůj život, začít znovu někde jinde, stěhovat se. Chtěla se sama hýbat, ale také ovlivňovat osudy jiných lidí, získat nad nimi moc a změnit, jak doufala, souřadnice a rovnoběžky jejich malých světů. Tehdy přestávala zvedat suchou, na povrchu žilnatou pěstičku a proklínat komunisty a dala se do díla. Nakoupila známky a dopisní papíry a začala odpovídat na inzeráty s takovou pílí a pořádností, až dala dohromady čtrnáctisměnu. Házela do té vysoké hry svůj malý hezký byt, a protože sama neměla telefon, všude uváděla číslo Žofiino. Telefon nepřetržitě zvonil a Žofie nikdy nepochopila, jak může Agnes dokázat uvést čtrnáct rodin do nejvyššího stadia vzrušení, přemluvit je k rozhodnutí, k němuž se třeba léta nemohli odhodlat, přesvědčit je o kvalitách jiného bytu, o tom, že změna místa bydlení dá v nehybnosti totalitního režimu, v jeho dějinách, násilně zastavených, průchod podstatným změnám v jejich životě, že do něj vpraví dávku svobodného rozhodování a všechno pak už půjde jen k lepšímu. Babiččina vůle byla závratně svobodná, plná plánů a předsevzetí, nespoutaná žádnými povinnostmi, měla v sobě cosi sladce nemravného. Trávila celá dopoledne ve smrduté telefonní budce na rohu ulice, kde bydlela. Lidé už přestávali uklízet, vyhazovali krámy a balili přebrané věci potřebné k dalšímu životu. Agnes zatím svůj skrov-

ný byt pečlivě uklízela a vařila zájemcům kávu. Přestala stonat, cena jejího bytu bobtnala touhou těch, kteří by ho chtěli, a to ji zvlášť těšilo. Po ulicích běhala jako zamlada, a i do schodů vyběhla, ani se nezadýchala, když se šla podívat na nějaký byt bez výtahu a ujistit nájemníky, že její byt má výtah a oni v něm budou šťastni. Lidé si už objednali stěhováky, drnčí telefon, Žofie ho zvedá a slyší, že rodiny sedí na bednách a kufrech, sundali obrazy ze zdí, a jestli a kdy se Agnes hodlá stěhovat. Ta stěhování odkládá, tedy prodlužuje slastné chvíle a užívá si bytu, který by všichni chtěli. Nedostane ho nikdo, tak. Žofie přijede tramvají k Agnes a zastihne ji, jak po obědě spí v ušáku po Eduardovi, ve kterém se vždycky chystala umřít. Žofie ji vzbudí a vynadá jí, probuzená Agnes se hájí tím, že si přece všechno musí rozmyslet, a ať ji ti lidé nehoní. Pak vypočítá na prstech všechny nevýhody bytu, do kterého se má stěhovat, byla by blázen, kdyby to dělala. Žofie pochopí, že to je zase jedna z matčiných her, vlastně už je všecky zná, ale vždycky na to skočí. Pak musí tu trapnou záležitost po telefonu zrušit, vysvětlit ubožákům, že Agnes, chudák stará, má sklerózu, čemuž nikdo nevěří, protože jak by mohla iniciovat tak veliký pohyb, kdyby ji měla. Chtějí Agnes žalovat, ale nakonec přijdou na to, že nemají žádné doklady a že si na ní stejně nic nevezmou. Rozestavějí si věci do starých vzorců, pověsí obrazy do zčernalých rámečků na zdech a vrátí se do svého dřívějšího života.

Agnes po pár dnech začne znovu stonat, odebere se napřed k doktorům a pak do nemocnice. Když se s ní všichni přijdou rozloučit, nechá se sanitkou odvézt domů, tam ji v křesle raní mozková mrtvice a Žofie ji šťastnou náhodou najde.

Bouře se blíží a prudký pokles tlaku možná živá polovina mozku nepřežije. Žofie i Káťa už zapomněly, že babička před několika týdny ztratila všechny své šperky. Byly z těžkého zlata se safíry,

topasy, rubíny a smaragdy. Opálové náušnice chtěla dát vnučce k osmnáctým narozeninám, ale pak se někde dočetla, že opály přinášejí slzy, a tak si pláč ponechala pro sebe. Když byla Káťa malá, půjčovala jí na hraní svou šperkovnici, dovolila jí otevřít si tajemné šuple dole ve skříni, kde byly zásoby knoflíků, ozdobných spon a přezek na několik životů. Nechala ji prohlížet si i jinou zásuvku se zápisníčky, vázanými v jelenicové kůži, v tmavě rudém a modrém safiánu, taneční pořádky a všelijaké krabičky, v nichž byly uschovány relikvie Agnesina života. O těch věcech uměla Agnes krásně vyprávět, když měla dobrou náladu a nestonala nebo nebyla příliš zaměstnána výměnami bytů. Ale teď umírá, bouři nepřežije, myslí si Káťa a svědkové jejího života, staří přátelé, nepřišli. Asi proto, že když Agnes nemohla najít své šperky, v poslední době je schovávala na nejnemožnější místa, zapomněla, kam brilianty schovala (byly v duté noze od secesní parádní kredence), a na policejní stanici tvrdila, že v jejím bytě byli lupiči. Zámek nebyl poškozen, policajti se ptali, kdo má od bytu klíče, a Agnes v dobrém úmyslu udala svoje nejlepší přátele. Ti byli vyslýcháni a urazili se. Proto se nepřišli s Agnes rozloučit, ačkoliv když šperky našla, omluvila se jim a teď opravdu umírala.

Zablýsklo se a v pokoji se modře rozsvítilo, potom zaburácel hrom. Takhle se před čtrnácti dny zablýsklo v Agnesině mozku a pak tam zhaslo. Chudinka, pořád se potápí do tmy a nemůže tam najít slova. Proč jí Bůh nedopřeje říct před odchodem pár slov, když to potřebuje? Proč jí není dáno poslední slovo, když už je odsouzena. Jsou tu dvě naslouchající a pak už bude jen věčné ticho.

Žofie pošle Káťu zavřít okno, vítr by s ním mohl třísknout a vysypalo by se. Přeje si mít v pokoji horko a dusno. Káťa od okna pozoruje, jak se babička propadá do postele, tělo se boří, jako by chtělo po sobě zanechat otisk, jenom ta ručička mává a chytá

slova, nebo se brání. Pokorná Žofie se nad matkou naklání, špulí ústa, jako by za ni mohla vyslovit slovo nebo větu a vysvobodit ji. Hodiny nade dveřmi pokoje drsně posunují ručičky, cvakají minuty, jednou cvaknou a nastane ten okamžik. Co asi povím já, až budu umírat, pomyslí si Káťa, a jestlipak to bude někoho zajímat. Možná má babiččino poslední slovo zůstat nevysloveno, a proto byla Agnes sebrána řeč, aby nemohla nic vykecat.

Žofie se pokouší krmit přebalenou Agnes kaší, ale sousta vypadávají tím spadlým koutkem, některé se jí podaří spolknout, a tu se její živé oko zaleskne a souhlasně zakoulí, protože je pochválena. Káťu napadne, že když babička bude jíst, a Žofie ji k tomu nutí, prý aby zesílila, bude ji muset Žofie pořád přebalovat, jako Agnes kdysi přebalovala ji. Hned se za tu zlou myšlenku zastydí a políbí babičku na čelo. Rty přilnou ke zpocené kůži a jsou slané, a tak Káťa honem svůj polibek čistým kapesníkem utře. „Bude to dobré, babi," zašeptá a začervená se na krku a v obličeji, pot ji pálí pod nosem, protože lže. Ani v poslední chvíli si lidé neříkají pravdu, třeba se už Agnes na smrt těší a ona ji volá zpátky, možná by už dávno odešla, kdyby ji s Žofií netahaly do života.

Agnes náhle zcela zřetelně řekne:

„Našla jsem ty klíče."

„Jaké klíče?" ptá se Žofie a naklání se nad postel, kde Agnes ještě na své mrtvici vybojovává další slova tak urputně, až se jí na čele perlí šedý pot. A vtom se venku bíle rozprší. Takhle bude pršet za moc let na německém hřbitově v pohraničí, když Káťa s Emanuelem vstoupí mezi železné kříže. V kostele bude protékat střechou voda, bude se lesknout na dlaždicích a pan farář tam bude sloužit poslední českou mši.

Agnes zachroptěla, trhla levou rukou, na které má prstýnek unošený dotenka, nikdy neodkládala snubní prstýnek s ostrým

okrajem, poslední svůj šperk, který se přes narostlý kloub nedá sundat, a pak jí cosi škube celým tělem, jako by se to neohrabaně vyvlékalo od špiček nohou až k temeni, kde pohyb ustává. Žofie vyběhla na chodbu shánět pomoc, myslela si možná, že duše je ještě v pokoji, dala by se chytit a vrátit zpátky do těla. Káťa stála u postele, pokřižovala se, protože nic jiného neuměla, a pozorovala, jak se mrtvá natáhla, aby vypadala při vstupu do nebe větší, než skutečně byla. Káťa si vzpomene, jak tohle tělo pokládal Eduard na mez v Parku lásky, kdysi, dávno tomu.

30.

Co dělá Káťa v době, kdy Emanuel a docentka manželství, a teď i andělství, oslavují znovuvzkříšení svého vztahu? O lásce mluví jen ona. Tělo Emanuela zrazuje, ale ústa ne. Člověk snad nemůže říkat miluji tě a přitom nemilovat. Aspoň Emanuel si slov váží a stojí si za nimi. Káťa zatím doma klečí u své postele a pláče a pláč přechází v psí nebo vlčí vytí. Nikdy by ji nenapadlo, že psi, když vyjí, trpí touhou nebo bolestí. Myslela si, že zpívají.

„Poslouchala jsem všechno, co jsi mi říkal, Emanueli, a věřila jsem ti. Zdálo se mi, že Bůh je na cestě ke mně, přichází jako veliká čistá láska, která mne pohltí a já se v ní rozplynu. Dala jsem ti větší část sebe a teď se nedokážu od tebe odpoutat. Miluji pořád tvé zlaté oči, tvé nehty, tvé drsné vlasy, miluji tě celého, ale tys mne zradil, a proto tě i nenávidím. Žena jako já má na sebe dávat pozor. Sama sebe jsem zkurvila, rozešla jsem se se sebou, když jsem se sešla s tebou. Jsem vinna a možná se nikdy neočistím, protože bych kvůli tobě, kdybys to byl dovolil, snad opustila i svoje děti.

V noci se mi zjevuješ plný dobroty a lásky, jako bys byl svatý. Možná jsi jenom zakletý a já nemám dost síly, abych tě odklela. Jsem tebou posedlá, Emanueli, a zdá se mi nemožné, aby naše setkání byl omyl.

Všechno, jak se mi teď zdá, bylo připraveno, abys přišel, abych se s tebou zmotejlila. Vnímala jsem tě všemi smysly, probudil jsi mne ke smyslovému životu. A teď mne necháš vyschnout jako říční škebli, která nemá dost okysličené vody, a proto umírá. Její bílé maso, podobné ženskému pohlaví, páchne, když se na souši rozkládá. Než jsem tě poznala, bála jsem se mužů a také jsem měla

strach z mrtvých. Sám dobře víš, že už nepotkáš nikoho, kdo by tě miloval jako já, jako já nenajdu nikoho, kdo by se mnou umíral a vstával z mrtvých. Otiskl ses navždycky do mých krajin, jsi všude a nikdy se tě nezbavím. Jsi ke mně připoután vším, co po sobě v přírodě volá, co jedno v druhém zaniká, ale rodí se v každém okamžiku znovu. Nemohu za to, Emanueli, že jsem se, ke své škodě, narodila tak hluboká, a ty jsi dopadl až na dno. Vím, že jsem na tebe čekala po celý svůj dosavadní život. Budu až do své smrti žasnout nad tím, že jsme se setkali, my dva jediní z nezrozených, kterých je jako zrnek písku na poušti. Že dvě tak rozdílné DNA spojily dlouhé řady genů na obou stranách našich minulostí v témže čase a na stejném místě, abychom spolu mohli sdílet část svého bytí. Byla jsem počata a rostla jsem tak, abych byla jiná než ty, protože jsme se setkali ne ve své podobnosti, to by nebylo tak nebezpečné, ale ve své jinakosti. Nikdy jsme se úplně nepoznali, bála jsem se tvého tajemství a nechci ho vědět ani teď.

Zaříkávám tě, Emanueli, nezůstávej tam, kde není čistá radost. Vím, že jsi mne miloval a možná i miluješ, jak nejvíc umíš, a ani mé myšlenky mi nenamluví, že jsem v tvém životě neměla být tvým domem a domovem, ale jen ozdobnou římsou. Vždyť jsem tě dobíjela jako věčný zdroj síly a ty jsi dobíjel mne. Chtěla jsem mít s tebou dítě, snad jsme dali Bohu možnost, aby nám ho svěřil, ale on nám ho nedal. Mám to považovat za důkaz, že to všechno byl omyl?

Láska, zatímco píšu Zpověď, bují, živí se z naší odloučenosti, saje šťávy z naší nemohoucnosti, neubývá jí. Možná se každý sám ve své bolesti přesvědčíme o tom, že bez sebe nemůžeme žít, ale proč do toho pleteš jiné lidi? Snad musíme dojít k rozhodnutí každý sám, nezávisle na sobě. Vědomí, že i naše odloučenost má smysl, mne drží, abych ti nezavolala. Vím, že by ses se mnou sešel a všechno by

bylo při starém. Nevím, co je na světě svatější než láska, i když jsem si zpočátku vyčítala, že hřeším. Tvoje lhaní otravovalo naši vodu, kysla už v prameni. Ale neobviňuji tě, vina je vždycky rozdělena mezi toho, kdo trápí, a toho, kdo se trápit dá. Nezbývalo nic jiného než tě donutit k pravdě, a to byl nůž, který se špičkou obrátil proti mně. Vlastně jsem litovala tvou ženu, která byla nevědoucí.

Spojili jste se proti mně a možná jednou přijdu na to, že to tak bylo správně. Ale co bude mezitím? Někdy si myslím, že jsem médium, jímž se naplňuje a umírá nějaká veliká a nedomilovaná láska. Možná jsem ji zdědila po předcích, možná jen létala po světě, vybrala si mne a obsadila. Jednoho člověka, mého muže, jsem už předtím ozdobila svými suknicemi a pozlátky, ale ztratil se mi, tápala jsem mnoho let v mlhách a nenacházela ho. Čím jsem si ozdobila tebe, můj sokolíčku a černochu? Možností volby, láskou, svobodou? Byla bych tě následovala všude, kam bys šel, kdybys mi byl ukázal tvář, v níž je něco pevného, ale viděla jsem jen úzkost, nerozhodnost a sebelítost.

Nemohu uniknout, protože jsem už jednou překonala rodovou touhu slabých po sebeusmrcení. Musím přijmout všechno, co se v čase vyjeví, ať je to dobré, nebo špatné. (Co je dobré, a co je špatné, řekl bys, můj sokolíčku, kdybys tu byl.) Na oboje se musím připravit, to je moje starost.

Vepsal jsi své jméno propiskou na hrdlo té ženy, která nás kdysi přistihla v krematoriu. Byla to tvoje žena, teď to vím. Viděla jsem ji pak ještě jednou, když jsem ve snu odsunula víko sarkofágu v Ledeburských zahradách, tam, na jižních stráních pod Pražským hradem. Když její obličej zasáhlo denní světlo, otevřela oči a tu jsem poznala, že je živá.

Odsoudil jsi mne k čekání, přál sis, abych ti dala čas. Možná potřebuješ čas jen k tomu, aby tě tvá žena přestala hlídat, aby se uklidnila

a váš vztah opět zevšedněl. Potom přijdeš za mnou a nabídneš mi to, co jsem měla předtím, anebo se rozhoduješ opravdu? Co když tě poprvé zastihla chvíle, kdy musíš volit. Osudový okamžik, Kairos?

Určitě by ses ptal, co to je.

Kairos je řecký, téměř zapomenutý bůh. Tím slovem se myslí okamžik, kdy je zapotřebí se rozhodnout, příležitost je nasnadě, je načase. Ale také něco, co se děje ve správnou dobu. Místo, kde se protíná horizontála s vertikálou, bod nula. Už víš?

Tento rozsudek je možná výplodem chorého mozku, možná se ve všem mýlím, Emanueli. Bylo krásné a příjemné být s tebou a všechno ostatní jsem si snad vymyslela, abych před sebou zdůvodnila své cizoložství. Abych ho omluvila před Žofií, Agnes, Julií, Josefinou, jsem první nečistá z jejich rodu anebo aspoň první, o které to vím.

Emanueli, takhle k tobě v noci hovoří tvoje milá. Ty možná neslyšíš, protože máš na hlavě polštář a tiskneš si ho k uším, nevidíš, protože máš přes oči černou pásku, které se rozdávají na noc v letadle. Daniel je na mne hodný, stará se o mne. Když se se mnou miluje, pláču. Řekl, že poprvé vidí, jak trpěly ženy, které opustil. Má mne pořád rád, i když jsem ho zradila. Vdala jsem se, protože jsem chtěla odejít z domova a jinak to nešlo. Potřebovala jsem, aby byl se mnou někdo v posteli, někdo, kdo se nebojí atomové války a kdo mne utiší. Tehdy byla kubánská krize, dvě lodi, jedna americká a druhá sovětská, pluly proti sobě a čekalo se, která první vystřelí. Tím měla začít atomová válka. Budila jsem se každou noc, viděla, jak měsíc a slunce hoří, šlehají z nich plameny, světlo se střídá s tmou a planety kolotají v divém reji. Zacpávala jsem si uši, ale přece jsem slyšela výbuchy, které můj malý svět trhaly na kusy. Prožívala jsem apokalypsu už jako školačka. Možná mají jiní lidé v zásobě víc naděje, ale co jsem si měla počít, když jsem z rodiny sebevrahů a bylo mi líto života, který jsem ještě neprožila.“

31.

Poté, co Káťa vypláče svou lásku a Slávčinu a babiččinu smrt, může si dovolit vypravit se konečně sama do Parku lásky. Je po povodni, řeka se vylila z břehů a tekla Parkem, musí se připravit na nejhorší. Vchází tereziánskou branou, továrna za jejími zády zahaluje cestu chemickými dýmy, takže konce rovné cesty nedohlédneš. Kouř ji pálí v očích a slzy se marně pokoušejí požár zchladit. Mrká a přivírá oči, v krku a v nose to štípe. Vytáhne z kapsy jablko, naleští červený a žlutý plod o sukni a vztáhne ruku směrem k fabrice. „Hop, továrno, do jablka," řekne. Jenže kouzlo nefunguje, je přece už dospělá. Jde tedy dál po cestě, kterou po obou stranách lemuje listnatý les, plný uschlého bahna. Některým starým stromům urval prudký tok řeky uzemnění, kořeny se uvolnily a kmeny se teď válejí v objetí svých větví, rozlámaných, suchých kostí. Kosti už se nezazelenají, ale běda, i dosud stojící stromy usychají, patrně je, potopou zesláblé, spalují chemikálie, vycházející z komínů. Emanuel měl tenkrát pravdu, když předpověděl Parku lásky zkázu. Ostatně, stále vymýšlel různé katastrofy, předvídal neštěstí a pak konstatoval, jestli se naplnilo, nebo ne.

Park musí zůstat zachován, co když se znovu budou rodit romantici? Kam půjdou se svou láskou? Žofie ani Agnes, která se uprostřed Parku narodila a odtud se vyvdala, na lásku neumřely, neumřela ani Káťa a už sem pro jistotu nikdy nikoho nevezme.

Park lásky se rozprostírá v úrodné rovině praslovanských Čech. Z návrší u Velkého templu, empírového Pavilonu přátelství, kde se občerstvovala šlechtická společnost na procházkách a při výletech na loďkách po kanálu, býval vidět Říp, dokud výhled stromy

nepřerostly. Tam vypila nejednu číši nešťastná Sofie Chotková, provdaná za následníka trůnu. Kolik let jí trvalo, než si Ferdinanda vyčekala a císař dal povolení k sňatku. Sofie byla méně urozená, u císařského dvora jí to dávali najevo, ale ona Ferdinanda a své tři děti oddaně milovala a ponižování trpělivě snášela. Následník trůnu a jeho manželka poslali ještě ze Sarajeva svým třem dětem na Konopiště telegram, v němž oznámili, že pozítří bude celá rodina zase pohromadě. Tentýž den byli zastřeleni a dvojí vraždou skončilo Rakousko-Uhersko a začala světová válka.

Pole jsou rozpukaná jedovatým bahnem, babička Agnes vždycky vyprávěla, jaká tu bývala úrodná černozem. Pradědeček, správce Chotkova velkostatku, zasadil otku do země a vyrostl strom, obilí mělo vyšší stvoly a tlustší klasy než jinde a řepa byla dvojnásobná. Na rozcestí tří cest stojí stará, zrezivělá pumpa a na ní visí cedule s lebkou a hnáty. Na větvích uschly podzimní pupeny, jaro je nerozvilo. Za časů Agnes listnatý les v červnu hořce voněl a medoval, teď je sežehnut jedovatým dechem gumárny. Z lesa už tichounce nevyplouvají stáda daňků s parohy místo plachet, bažanti nekřičí, je tu ticho, ani myši nešelestí v trávě, protože tráva nevyrostla. Opuštěná havraní hnízda se kymácejí ve větvích zbylých stromů, v roce po potopě čeští havrani nepřiletěli, asi se někde na jihu doslechli, že Park lásky uhynul. Kdyby to viděla Agnes, ta by se naplakala, protože je přece jaro, čas lásky. Káťa rychle přeběhne mostek, aby zhroucenou kapličku, kolem které jezdívala za nocí zemřelá Charlotta na koni, neviděla. Octne se na palouku před zámkem, ginkgo biloba je holý jako skelet zbavený masa. Ulomí větvičku, rozemne ji v prstech a vidí, že je opravdu suchá. Strom zemřel. Kdyby z něho měla aspoň list, pomyslí si Káťa a hledá v suché trávě nějaký loňský, ale všechno vzala voda a proměnila v bahno a později v prach. Jinan dvojlaločný byl už dávno jen je-

den, neměl plody, protože je dvoupohlavní. Goethe napsal o jinanu milostnou báseň, v každém listu jsou dva srostlé v jeden. Vyrůstají z jedné stopky a uprostřed je malá prohlubeň, která volá po samostatnosti každého z milostné dvojice. List jinanu je symbol vášnivé lásky, ti dva jsou osudově navěky neoddělitelní. Jinan je v botanice mezistupeň mezi jehličnatými a listnatými stromy, to jí kdysi vysvětlovala Agnes, když stály jednou na podzim pod medově zlatým jinanem. Tehdy stromy ještě žloutly, dokonce i kaštany, které později už jen rezivěly a na podzim zoufale rozkvétaly, protože trpěly klíněnkou a bály se, že se už na jaře neprobudí. Z holých stromů občas ukápne sražená ranní mlha, asi také jedovatá. V barokní kamenné kašně plavaly kdysi zlatoploutvé ryby a ze dna rostly leknín. Malá Káťa lehávala na břiše u kašny na nádvoří a pokoušela se vylovit mince, které tam naházeli turisti, když se sem chtěli vrátit. Co by tu dělali? Kašnička je rozpukaná, po stěnách lezou černí brouci, Káťu štípou muchničky a zaplétají se jí do vlasů. Hmyz zřejmě zahyne jako poslední.

Dojde k zámku, sochy ročních dob a měsíců, které tu dosud v půlkruhu stojí jako pozůstalí na pohřbu, jsou potlučené a zmrzačené. Zámek, s kruhovým sálem uprostřed a dvěma křídly po stranách, je nachýlený k jedné straně, jako by se propadal do země, a mezi zelenou kopulí nad kruhovým středem a pravým křídlem zeje ve zdi černá trhlina. Nemravná díra je tak hluboká, že je vidět do salonu Marie Terezie, kde visíval rodinný portrét císařovny a všech jejích dětí. Ubozí mládenečkové a děvenky, naditě do empírových šatů s napudrovanými účesy, nejnešťastnější z nich, později sťatá, statečná královna Antoinetta. Sirnatý déšť žene západní vítr dovnitř, možná už se obraz utopil. Káťa rozpřáhne náruč a oběma rukama zeď hladí, jako by se pokoušela přitáhnout obě poloviny trhliny k sobě, uprosit zámek, aby se dál

nepropadal, ale i síla modlitby je malá. Lidé začali zadní část zámku po kamenech a cihlách rozebírat. Potřebují stavební materiál na domy, které budou v zimě vytápět vzácnými kmeny z Parku. Však už jsou slyšet motorové pily. Agnes vyprávěla, že tu bývalo sto druhů dřevin, jedenáct druhů jehličnatých stromů a padesát devět rozličných listnáčů. Možná je zámek i Park potrestán za to, že v něm šlechtici prožívali svá milostná dobrodružství, že byl postaven pro rozkoš ze života. Proletariát se jim pomstil, když postavil za branou chemičku. Anebo trpí zámek i park za to, že se za druhé světové války proměnil v Lebensraum, kde se čistě árijské ženy setkávaly na několik nocí a dní s vybranými esesmany, aby otěhotněly a založily novou, čistou rasu. Byl to v letech 1943–1944 luxusní, dobře organizovaný bordel. Potomky pak přejímal nacistický stát, aby je vychoval podle zrůdných ideologických představ třetí říše. Karel Chotek a jeho žena Livie zámek k těmto účelům nacistům propůjčili. Karlem později, někde v Latinské Americe, vymřel rod Chotků z Chotkova a Vojnína.

Na Park lásky padá teď večerní fialová mlha, která sladce páchne po mrtvolách. Bezovou houštinou se Káťa prodírá k mostku, kde leží sfinga. Našla tam jeden placatý květ černého bezu neboli kosmatice a rozetřela si žlutý pyl po tváři, snad aby ji nepoznala Agnes, kdyby se po smrti, bledá a zoufalá, toulala alejí. U sfingy jí dávno, dávno je tomu, povídala, jak se tady poprvé setkala s Eduardem. Potom sem Káťa přivedla Daniela a po něm Emanuela, teď stojí před sfingou konečně sama, o několik let posunutá k věčnosti.

Z mlhy se náhle zvedne temný, dunivý hukot, něco se sem za jejími zády žene. Zacpe si dlaněmi uši a zavře oči, ale pak se přece jen podívá a vidí, že za sfingou vyplouvá rudý, pulzující mrak. Pomyslí si, že tam zapadá slunce, ale ohlušující hukot přichází

z východu. Chemička vypouští dým, kterým rudne nebe, proměňuje se v horkou pec a její dech se ve vlnách přelévá přes sfingu, vyschlý kanál a mrtvoly stromů. Nebesa se zvedají a klesají, jako se zvedala a klesala hruď umírající Slávky. Možná vypukla atomová válka, kvůli které se Káťa kdysi provdala. Chytí se sfingy za zbytky drápů a nehty ryje do pískovce, dokud hukot neustane a v holých bezinkových houštinách začne zpívat pták. Káťa poznává slavíka, který zahání smrt ve jménu lásky, srdce nabodnuté na trn mu přitom krvácí a život z tělíčka v rudých kapkách odkapává. Co tu ještě dělá? Co tu má vykonat? Možná splnit příkaz, který dávají blízcí mrtví blízkým živým, protože sami nemohou nic, dokud se znovu nenarodí.

32.

Od konce románku, ano, tak se to dá nazvat, uplynulo téměř třicet let. Kde je jeho temperament, její tehdejší krása, jejich společná náruživost, vášeň a jinakost. Stará žena vzpomíná a zdá se jí, že to nebyla ona, kdo tenkrát Emanuela tolik miloval. Byla to sexuální posedlost, která se ušlechtile nazývá vášní, ale co ta má společného s láskou? Byla to vzpoura orgánů proti usedlému životu, proti stejnosti dní a roků, kdy se tak dlouho očekávala nějaká změna, zásah shůry, zázrak?

Její tehdejší milenec se šourá po ulici na straně chodníku při zdi. Jeho zlaté sokolí oči se proměnily v oči unaveného starého psa, peří ztratilo lesk. Vlasy, dřív černé, mají teď barvu mletého pepře, oči se přiblížily u tenkého kořene nosu k sobě, jako by se každé samo víc bálo. Dohromady tvořily pohled plný úzkosti. Snad ze smrti. Kdysi dávno jí přece vysvětloval, že jeho jediná obrana proti smrti a strachu z ní je láska, a proto se pářil s tolika ženami. Musím se ti přiznat ke všem svým nemravnostem, říkával kajícně a sám sebe odsuzoval.

Káťu rmoutí naprosté zhroucení minulosti, vzpomínky nelze spojit s přítomností, všechno se rozpadá. O čem mu má vyprávět, co by ho tak mohlo zajímat? Emanuel ji pozve do sterilní odpolední kavárny, není tu nikdo, jen oni dva, tváří v tvář. Silné smyslné rty, olivové zbarvení kůže, těkavé pohyby, jako by gesta rukou předháněla myšlenky. Muž, kterého nesnesitelně milovala, snad také přemýšlí o tom, co by jí měl říct. Nevěděla tenkrát, před třiceti lety, že obnova buněk se během života nikdy nezastaví, že člověk, kterého milujeme, není za několik měsíců, natožpak let, stejnou

bytostí. Byla to vůbec láska? Anebo to bylo spíš orgánové plašení smrti? Teď vidí, že by přivítal kohokoliv ze svých příbuzných, které nikdy nemiloval, nějakou dávno zapomenutou tetku nebo strýce, s větší radostí a láskou než svou bývalou milenku. Nasadil si brýle nablízko a pozorně si prohlíží její tvář. Vidí vrásky kolem očí, hnědavé sraženiny pigmentu na kdysi růžových tvářích. Také zestárla, měl by se pokusit oživit její tesklivější podobu, snad její plačtivý lyrismus, který ho tolik vzrušoval. A tak řekne:

„Byla jsi moje nejkrásnější milenka."

Její podrážděnost tím vyznáním ještě vzrostla. Co tu vůbec nad sklenicí červeného vína, které jí poručil, zatímco pro sebe objednal minerálku, dělá? Zříká se jakéhokoliv hodnocení a pochvalu nepotřebuje. Má se ještě víc stydět, rudnout jako tenkrát? Milovala ho tak úplně, toho cizího člověka, že ho může jen úplně odmítnout. To lidské, co mezi nimi bylo: něha, blízkost, bouřlivé rozchody a vášnivé návraty, které vztah, jak tomu má teď říkat? oživovaly, to všechno smetla spolu s vášní totální destrukce jejich tehdejšího malého světa. Připomene si, že s ním chtěla mít dítě a že plakávala, když zase bez dítěte vstávala ze společného lože. Hleděla do propasti, která teď mezi nimi zela, a pociťovala závrať. Minulost se nedá vyretušovat, jako to udělal Emanuel, když si dovolí vyprávět jí o své současné lásce, má o třicet sedm let mladší milenku a libuje si, jak se krásně milují.

Káťa si všimne, že se jí prsty, v nichž drží nožičku vinné skleničky, chvějí. Světlo zvenčí se odráží ve skle a vytváří krvavou skvrnu. Opravdu se tak mýlila? Rozhlédne se kolem, nikdo tu není, kromě malé blonďaté servírky, která se netečně usmívá.

„Máš ještě moje dopisy?" zeptá se.

„Spálil jsem je, aby je nenašla má žena."

„Byly krásné, psala jsem ti tenkrát básně a posílala je na falešnou adresu. Jezdíval sis pro ně přes půl města."

„Ach ano," řekne a jeho plné bledé rty se zhroutí hořkostí. Pak si vzpomene, že by se měl usmívat, a ukáže přední umělé zuby. Tenkrát mu při líbání často krvácely dásně, začátek paradontózy.

Po chvíli se jim podaří vylovit z paměti pár klepů o lidech, které společně znávali. Nicotné plácání. V jejich minulosti je tolik tabu: o jeho ženě, o jejím muži, tolik proher a promarněných příležitostí, tolik úspěchů, o nichž se nesluší mluvit anebo s nimiž se nemohou chlubit. Slova se vznášela ve vzduchu jako šedé a bělavé můry s černými rámečky na oznámeních o úmrtí, a stačil by slabý dotek špičky křídla a ohně a vznikl by požár, kremace, konec.

Ano, mysleli si oba, strávili jsme spolu dnes dost dlouhý čas, abychom se mohli snad navždy rozloučit, políbit se přátelsky na tvář, aniž bychom se požahali.

„Stejně jsme se k sobě nehodili, byla by to bývala pro mne katastrofa," řekne Káťa, čímž se pomstí jeho mladé milence i jemu.

„Ještěže jsi měl a pořád máš tak moudrou a hodnou ženu," dodá Káťa, její dobrá i špatná polovina spolu tentokrát souhlasí. Dopije poslední kapky červeného vína a vstane. Už musím jít. Emanuel se také zvedne a u pultu platí.

Odešel, jako přišel, podle zdi jako pes, který sentimentálně očichává staré loužičky a vzpomíná.

33.

Káťa je teď ve věku své babičky, když tudy spolu ruku v ruce procházely tereziánskou branou do Parku lásky. Cesta se před ní vyplázla jako dlouhý žlutý jazyk, lemovaná hustými keři černého bezu, který kvete v bílých plackách a práší se z nich žlutý pyl. Květy i plody jsou léčivé. „Před kopřivou klekni," říkávala Agnes, „a před bezem smekni." V bezovém houští sídlí prý nejčastěji slavíci. Káťa vzala s sebou svou vnučku, které je dvanáct let. Narodila se na začátku nového století, skoro sto let po Žofii a téměř sto třicet let po Agnes. Káťa může své vnučce vyprávět historii Parku lásky, a když to jednou Amálie poví své vnučce, obsáhne rodová paměť přes dvě stě let. A to se Káťa ani nezmíní o Josefině a nešťastné Julince a o všech těch sebevraždách. Bude vyprávět jen o ženách, s nimiž se setkala a na které si dobře pamatuje.

Je měsíc červen, země je napitá pozdně jarními dešti, na Medarda pršelo celý den a déšť potom ani jeden den nevynechal. Listnatý les je jupitersky svěží, mezi stromy se lesknou bažiny, z nichž vyrážejí ostře zelené meče rákosí. Káťa se dívá z mostku a žasne, protože kanál je rozšířený tak, že na něm opět mohou plout pramice Agnesina a Eduardova dávného štěstí. Voda zčernala loňským listím, které se usadilo na dně. Na hladině čeří lehký vítr zlatě oslnivé skvrny, jak pohyblivé sluneční paprsky prostupují v lehkém větru korunami stromů. Pár kroků po žluté, pískem vysypané cestě a Káťa uvidí zámek. Září žlutou fasádou v okolní husté zeleni, zlomené křídlo je vodorovně srovnané s kulatým prostředním sálem, na němž jako královská koruna trůní měděná, zezelenalá kopule. Tam, kde se pokoušela přirazit

slabýma rukama zdi k sobě a vyplnit trhlinu, zámek srostl a vedou od něho přes rovná tmavohnědá pole se zelenými malými rostlinkami dvě rovné aleje, jedna z nově vysazených kaštanů a druhá ze starých lip, ošetřených proti trhlinám a zlomeninám dráty v korunách a cementu podobnou hmotou v kmenech. Havrani přeletují ze stromu na strom a šťastně krákají. Stará žena kráčí se svou vnučkou lipovou alejí ke sfinze, sdělit jí radostnou zprávu, že Park lásky vstal z mrtvých. Chce jí říct, že přes kanál vedou dva nové empírové mostky, jeden červenobílý a druhý modrobílý. Že i barokním sochám měsíců a ročních dob ve francouzské zahradě na druhé straně zámku někdo soucitný ovázal obvazy zraněná kamenná těla.

Díky, šeptá si Káťa, za všechno dík, Emanueli. Za lásku, která byla, za život, který je.

Eda Kriseová
Mezi pannou a babou

Ilustrace na obálce chyworks/Shutterstock.com
Korektura Eva Houšková
Technická redakce Petra Kučerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 16. 10. 2026

ISBN 978-80-274-5185-2 (epub)
ISBN 978-80-274-5186-9 (pdf)
ISBN 978-80-274-5187-6 (prc)

KNIHOVNA?
KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z e-knihovna.cz, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihu, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

Městská
knihovna
v Praze

PRA HA
PRA GUE
PRA GA
PRA G

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na mlp.cz/vr.